

FORMULARZ NOMINACYJNY DLA TRANSGRANICZNEGO REZERWATU BIOSFERY [Styczeń 2013]

WSTĘP

Rezerваты biosfery to tereny lądowych, przybrzeżnych/morskich ekosystemów lub ich kombinacji, które są postrzegane na szczeblu międzynarodowym, jako element programu UNESCO “Człowiek i Biosfera” (MAB). Są one powoływane w celu promowania i pokazywania zrównoważonych relacji pomiędzy człowiekiem i biosferą. Rezerваты Biosfery są wyznaczane przez Międzynarodową Radę Koordynacyjną Programu MAB na prośbę zainteresowanego Państwa. Poszczególne Rezerваты Biosfery pozostają pod wyłącznym zwierzchnictwem państwa w którym są położone. Łącznie wszystkie Rezerваты Biosfery tworzą Światową Sieć, w której uczestnictwo danego Państwa jest dobrowolne.

Strategia Sewilska (1995) rekomenduje, że <<tworzenie Transgranicznych Rezerwatów Biosfery, jako sposobu ochrony gatunków, ekosystemów i zasobów genetycznych, wychodzi poza granice i powinno być popierane. Nie mniej jednak ani Strategia Sewilska ani Ramowy Statut nie definiuje kryteriów dla TRB. Zostały one zdefiniowane na Międzynarodowym spotkaniu ekspertów w ramach wdrażania Strategii Sewilskiej, 5 lat później (w październiku 2000) w Pamplonie, w Hiszpanii, gdzie przyjęto rekomendacje/zalecenia dla powoływania i funkcjonowania Transgranicznych Rezerwatów Biosfery.

TRB jest oficjalnie uznany z woli politycznej dwu lub większej liczby Państw w celu współpracy nad kluczowymi kwestiami związanymi z ochroną przyrody i zrównoważonym użytkowaniem ekosystemów poprzez wspólne zarządzanie. Reprezentuje również zobowiązanie tych krajów do wspólnego stosowania się do założeń i celów Strategii Sewilskiej. Należy mieć na uwadze, że chociaż rezerваты biosfery wprowadzają generalne założenia Strategii w życie w kontekście transgranicznym, sytuacja na świecie może zmieniać się z miejsca na miejsce, dlatego też umiejętność dostosowania się jest potrzebna nawet bardziej niż w kontekście krajowym. Dlatego też ten formularz nominacyjny jest komplementarny, ale nie zastępuje krajowego Formularza Nominacyjnego, który musi być wypełniony dla każdego z rezerwatów biosfery będących częścią TRB. Ten formularz nominacyjny bazuje na zaleceniach z Pamplony i skupia się jedynie na aspekcie transgranicznym proponowanego rezerwatu biosfery.

Informacje zaprezentowane w formularzu nominacyjnym będą używane przez UNESCO w następujący sposób:

- (a) Do oceny przez Międzynarodowy Komitet Doradczy do spraw Rezerwatów Biosfery oraz przez Biuro Międzynarodowej Rady Koordynacyjnej Programu MAB; Do użytku światowego systemu dostępu do informacji, w szczególności dla sieci UNESCO –MAB i publikacji, ułatwiając komunikację i interakcje pomiędzy ludźmi zainteresowanymi Rezerwatami Biosfery na całym świecie.

Prosimy określić czy którakolwiek część niniejszego raportu powinna pozostać poufna.

Formularz składa się z trzech części:

- Część pierwsza jest streszczeniem uwidaczniającym jak proponowany obszar odpowiada rekomendacjom z Pamplony dla wyznaczania i funkcjonowania TRB;
- Część druga jest bardziej opisowa i szczegółowa, odnosi się do bieżącej i planowanej realizacji rekomendacji z Pamplony, włączając w to aspekty finansowe i instytucjonalne;
- Część trzecia zawiera aneksy. Pierwszy zostanie użyty do zaktualizowania katalogu Sieci rezerwatów biosfery MAB, kiedy obszar zostanie zaakceptowany, jako TRB. Aneks II zostanie użyty w celu wprowadzenia materiałów promocyjnych i komunikacyjnych. Aneks III obejmuje rekomendacje z Pamplony.

Proszę podać jak najwięcej danych ilościowych, jak to możliwe, jak również dokumentację wspierającą w celu uzupełnienia wprowadzonych informacji, w szczególności:

- Mapy jasno obrazujące system strefowania proponowanego TRB;
- Porozumienia w sprawie współpracy dla TRB, w stosownych przypadkach;
- Oficjalne porozumienie pomiędzy władzami rządowymi;
- Wspólny plan pracy pomiędzy krajami.

Formularz należy wypełnić w języku Angielskim, Francuskim lub Hiszpańskim. Dwa egzemplarze należy przesłać do Sekretariatu, w następujący sposób:

1. Oryginalny wydruk zawierający podpisy, mapę strefowania oraz dokumenty uzupełniające, powinien zostać przesłany do Sekretariatu za pośrednictwem oficjalnych kanałów UNESCO, np. przez Komitet ds. UNESCO i/ lub Delegaturę ds. UNESCO.
2. Wersja elektroniczna (dyskietka, płyta CD, itp.) formularza przeglądu okresowego oraz map (zwłaszcza map z systemem strefowania) może zostać przesłana bezpośrednio do Sekretariatu MAB.

UNESCO
Division of Ecological and Earth Sciences
1, rue Miollis
F-75732 Paris Cedex 15, France
Tel: +33 (0)1 45 68 40 67
Fax: +33 (0)1 45 68 58 04
E-mail: mab@unesco.org
www.unesco.org/mab

TRANSGRANICZNY REZERWAT BIOSFERY „ROZTOCZE”

FORMULARZ NOMINACYJNY

**POLSKA-UKRAINA
2015**

FORMULARZ NOMINACYJNY
TRANSGRANICZNEGO REZERWATU BIOSFERY
„ROZTOCZE”
Polska – Ukraina

Redaktor prowadzący:	Zdzisław Strupieniuk
Redakcja:	Tadeusz Grabowski
Konsultacja naukowa:	Marian Harasimiuk, Bogusław M. Kaszewski, Zdzisław Michalczyk, Bogdan Lorens
Współpraca redakcyjna:	Przemysław Stachyra, Alina Urbańska
Redakcja kartograficzna:	Krzysztof Kałamucki
Autorzy:	Tadeusz Grabowski, Przemysław Stachyra, Alina Urbańska, Lucyna Drożdżel, Krzysztof Kałamucki, Marcin Koziel, Myroslawa Soroka, Yaroslav Bovt, Irena Lublienec, Halyna Stryamets, Oleksiy Balytskyi, Mikhaylo Bilyak, Jurij Zinko, Inesa Shemlynets
Opracowanie autorskie map:	Krzysztof Kałamucki, Mirosław Krukowski, Paweł Cebrykow, Volodymyr Shushniak
Autorzy fotografii:	Paweł Marczakowski, Przemysław Stachyra, Tadeusz Grabowski
Opracowanie logo TRB:	Elżbieta Grabowska
Zlecający opracowanie formularza nominacyjnego:	 MINISTERSTWO ŚRODOWISKA Ministerstwo Środowiska ul. Wawelska 52/54, 00-922 Warszawa tel.: (+48 22) 57-92-400, 57-92-222, faks: 57-92-224 info@mos.gov.pl
Opracowanie projektu:	 Roztoczański Park Narodowy ul. Plażowa 2, 22-470 Zwierzyniec tel/fax: 84 6872 066, 84 6872 286, faks: 84 687 21 22 e-mail: sekretariat@roztoczanskipl.pl www. roztoczanskipl.pl
Dofinansowano ze środków :	 Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie ul. Konstruktorska 3a, 02-673 Warszawa tel.: (+48 22) 45 90 000, 22 45 90 00, faks : 22 45 90 101 fundusz@nfosigw.gov.pl

SPIS TREŚCI

CZĘŚĆ I: STRESZCZENIE

CZĘŚĆ II: OPIS

- 1. Transgraniczny Rezerwat Biosfery Podział na strefy**
- 2. Plan pracy: wizja, cele, czas trwania i środki finansowe**
- 3. Cel I: Rezerwat Biosfery w ochronie różnorodności biologicznej i kulturowej**
- 4. Cel II: Użytkowanie rezerwatów biosfery, jako modeli zarządzania terenem i podejścia do zrównoważonego rozwoju**
- 5. Cel III: Służenie badaniom naukowym, monitoringowi środowiska, edukacji i szkoleniom**
- 6. Instytucjonalne i finansowe aspekty Transgranicznego Rezerwatu Biosfery**
- 7. Podsumowanie**
- 8. Dokumenty uzupełniające**
- 9. Adresy**

Aneksy

Aneks I: Katalog Sieci Rezerwatów Biosfery

Aneks II: Materiały promocyjne i informacyjne

Aneks III: Rekomendacje/zalecenia z Pamplony

WYKAZ SKRÓTÓW

GIOŚ - Główny Inspektorat Ochrony Środowiska
JKR – Józefowska Kawaleria Rowerowa
JPPN - Jaworowski Przyrodniczy Park Narodowy
KUL – Katolicki Uniwersytet Lubelski
LGD - Lokalna Grupa Działania
LP - Lasy Państwowe
MŚ – Ministerstwo Środowiska
NFOŚiGW – Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
NGO'S - Organizacje pozarządowe
OEM - Ośrodek Edukacyjno-Muzealny
OTOP - Ogólnopolskie Towarzystwo Ochrony Ptaków
OZE - Odnawialne źródła energii
PAN - Państwowa Akademia Nauk
PK - Parki krajobrazowe
PL - Polska
PTB - Polskie Towarzystwo Botaniczne
PTTK - Polskie Towarzystwo Turystyczno Krajoznawcze
PZR – Przyrodniczy Zapovednik Roztocze
RB - Rezerwat biosfery
RCNE - Roztoczańskie Centrum Naukowo - Edukacyjne
RDLP - Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych
RDOŚ - Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska
RN – Rada Naukowa
RP - Rzeczpospolita Polska
RPN - Roztoczański Park Narodowy
TRB - Transgraniczny rezerwat biosfery
UA - Ukraina
UAM - Uniwersytet Adama Mickiewicza w Poznaniu
UE - Unia Europejska
UIF – Uniwersytet im. Iwana Franki we Lwowie
UM – Urząd Marszałkowski
UMCS - Uniwersytet Marii Curie Skłodowskiej w Lublinie
WIOŚ - Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska
ZamToP - Zamojskie Towarzystwo Przyrodnicze
ZMŚP - Zintegrowany Monitoring Środowiska Przyrodniczego

CZĘŚĆ I: STRESZCZENIE

a). Proponowana nazwa Transgranicznego Rezerwatu Biosfery:

Transgraniczny Rezerwat Biosfery „Roztocze”

Logo symbolizuje Roztocze, jako dział wodny pomiędzy zlewiskiem Morza Bałtyckiego i Morza Czarnego na pograniczu Polski i Ukrainy (symbole flag narodowych).

b). Kraje i poszczególne Rezerwaty Biosfery:

Polska/Ukraina

Krajowy Rezerwat Biosfery „Roztochya” na Ukrainie powstał w 2011 roku i wpisany został do Światowej Sieci Rezerwatów Biosfery w 2011 roku podczas 23 sesji Międzynarodowej Rady Koordynacyjnej Programu UNESCO-MAB w Dreźnie (Niemcy).

Proponowany obszar dla Transgranicznego Rezerwatu Biosfery "Roztocze" po stronie polskiej nie posiada statusu rezerwatu biosfery.

Mapa nr 1. Położenie TRB „Roztocze” na tle Europy.

c). Współrzędne geograficzne Transgranicznego Rezerwatu Biosfery (odzworowanie w układzie WGS 84):

Punkty główne	szerokość	długość
Punkt centralny:	50° 21' 6''N	23° 12' 23''E
Punkt wysunięty na północ:	50° 51' 29''N	22° 39' 02''E
Punkt wysunięty na południe:	50° 08' 39''N	23° 21' 28''E
Punkt wysunięty na zachód:	50° 46' 30''N	22° 32' 15''E
Punkt wysunięty na wschód:	50° 23' 27''N	23° 44' 17''E

Mapa nr 2. Współrzędne geograficzne TRB „Roztocze”.

d). Populacja TRB (w oparciu o dane krajowe)

Strefa rdzenna (strefy rdzenne) (na stałe i sezonowo)	50/150 000
Strefa(y) buforowa(e) (na stałe i sezonowo)	17 100/200 000
Strefa(y) tranzytowa(e) (na stałe i sezonowo)	196 077/400 000

Mapa nr. 3. Rozmieszczenie ludności w TRB „Roztocze”.

e). Szacunkowy budżet dla działań i inicjatyw transgranicznych (główne źródła finansowania, specjalne fundusze inwestycyjne) i międzynarodowych, regionalnych lub krajowych istotnych projektów/inicjatyw ukończonych lub prowadzonych obecnie.

L.p.	Tytuł programu	Wartość w EUR
1.	Program EEA Grants, Obszar programowy nr 2 dla Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego 2009-2014: „Różnorodność biologiczna i działania na rzecz ekosystemów” (Wydawnictwa: monografia, mapa Roztocza, wydawnictwa edukacyjne, wystawa Roztocze, warsztaty dla specjalistów, EKO TOUR).	220 900
2.	Monitoring biotyczny i abiotyczny Roztocza finansowany ze środków NFOŚiGW w układzie 4 letnich umów	370 500
Razem		591 400

f). Szacunkowy/przybliżony budżet dla struktury koordynującej.

Obecny budżet	Przyszły budżet (szacowany)
ok. 900 EUR/miesiąc ok. 10 800 EUR/rok	ok. 900 EUR/miesiąc ok. 10 800 EUR/rok

W tabeli powyżej przedstawiono koszty utrzymania sekretariatu Komitetu Sterującego. Obejmują one płace i koszty administracyjne związane z finansowaniem dwu etatów sekretarza w Roztoczańskim Parku Narodowym (Polska) i Przyrodniczym Zapovedniku Roztocze (Ukraina). W kosztach nie ujęto budżetu spotkań Komitetu Sterującego, które będą pokrywane przez instytucje zatrudniające uczestników posiedzenia Komitetu.

CZĘŚĆ II: OPIS

1. TRANSGRANICZNY REZERWAT BIOSFERY:

1.2. Kraje i poszczególne Rezerваты Biosfery:

Polska/Ukraina

W obszarze Roztocza – regionu podzielonego granicą polsko – ukraińską funkcjonuje Rezerwat Biosfery „Roztochya”, wpisany do Światowej Sieci Rezerwatów Biosfery w 2011 roku podczas 23 sesji Międzynarodowej Rady Koordynacyjnej Programu UNESCO-MAB w Dreźnie (Niemcy), jako część międzynarodowego Rezerwatu Biosfery „Roztocze”. Proponowany obszar dla Transgranicznego Rezerwatu Biosfery "Roztocze" po stronie polskiej nie posiada statusu rezerwatu biosfery.

1.3. Proszę podać szczegółowy opis procesu ubiegania się o tę nominację.

Formalny proces ubiegania się o wpisanie regionu Roztocza do Światowej Sieci Rezerwatów Biosfery w ramach programu UNESCO “Człowiek i Biosfera” (MAB), odbywał się równolegle po stronie polskiej jak i ukraińskiej i można podzielić go na cztery etapy:

- Lata 2001-2004 – opracowanie wniosku aplikacyjnego Rezerwatu Biosfery „Roztocze - Puszcza Solska”. Po stronie polskiej opracowano dokumentację i formularz aplikacyjny, który jednak, ze względu na duże zaangażowanie przy tworzeniu sieci NATURA 2000, nie został przedłożony do UNESCO,
- Lata 2005-2010 - organizacja polsko-ukraińskich spotkań konferencji, warsztatów, wymiana doświadczeń mająca na celu zacieśnienie współpracy pomiędzy samorządami, uczelniami i instytucjami zajmującymi się organizacją ochrony przyrody w obszarze Roztocza, popularyzacja idei rezerwatów biosfery po obu stronach granicy.
- 2011 rok – wpisanie Roztocza na Ukrainie do Światowej Sieci Rezerwatów Biosfery, jako Rezerwat Biosfery „Roztochya”.
- Od 2013 roku – zintensyfikowanie wspólnych polsko-ukraińskich prac na rzecz utworzenia Transgranicznego Rezerwatu Biosfery "Roztocze" i przedłożenie Ministrowi Środowiska Rzeczypospolitej Polskiej w 2014 roku formularza nominacyjnego TRB „Roztocze”.

Opis szczegółowy:

Idea utworzenia międzynarodowego rezerwatu biosfery na Roztoczu ma dość długą tradycję, opartą na współpracy między ośrodkami naukowymi z Lublina i Lwowa, przede wszystkim UMCS z Uniwersytetem Leśno-Technicznym i Uniwersytet Ivana Franko we Lwowie. W roku 1995 pomiędzy UMCS w Lublinie i Uniwersytetem Leśno-Technicznym we Lwowie podpisana została umowa, dotycząca realizacji "Programu Roztocze" obejmująca dwuletnie badania terenowe, organizowane celem wykonania pełnej dokumentacji obiektów przyrody na terenie Roztocza w celu utworzenia międzynarodowego rezerwatu biosfery. Wynikiem przeprowadzonych badań było opracowanie wykonane pod red. Z. Michalczyka z 1997 roku pt.: "Kompleksowe badania środowiska przyrodniczego Roztocza". Nawiązane kontakty naukowe, rozpoczęte pomiary po obu stronach granicy oraz promocja walorów naukowych, przyrodniczych, kulturowych i krajobrazowych przyczyniły się do lepszego

poznania regionu, a także zwróciły uwagę na konieczność ochrony całego regionu, ze wszystkimi jego elementami.

Formalny proces starań o utworzenie międzynarodowego rezerwatu biosfery w regionie Roztocza sięga roku 2001, kiedy rozpoczęła się współpraca pomiędzy przedstawicielami służb ochrony przyrody Polski i Ukrainy na rzecz nadania obszarowi Roztocza statusu rezerwatu biosfery.

W czerwcu 2002 roku w Zwierzyńcu pomiędzy Wicewojewodą Lubelskim, Dyrektorem Roztoczańskiego Parku Narodowego i Rektorem Uniwersytetu Marii Curie Skłodowskiej w Lublinie podpisane zostało porozumienie o współpracy w celu utworzenia Międzynarodowego Rezerwatu Biosfery "Roztocze". Koncepcja utworzenia polsko-ukraińskiego Rezerwatu Biosfery „Roztocze” wpisana została w Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego w roku 2002 oraz w Strategię Krótkoterminową na lata 2004 – 2006 Programu Ochrony Środowiska Województwa Lubelskiego.

Prace nad dokumentacją rezerwatu biosfery, pod nazwą „Roztocze - Puszcza Solska” rozpoczęte zostały w 2003 roku na zlecenie Wojewody Lubelskiego przez zespół ekspertów pod kierunkiem prof. T. J. Chmielewskiego. Zespół ten w latach 2003 – 2004 opracował projekt dokumentacji naukowej Rezerwatu Biosfery "Roztocze-Puszcza Solska". W 2004 roku projekt ten został poddany opiniowaniu, uzyskując aprobatę Wojewódzkiej Rady Ochrony Przyrody, Rady Naukowej Roztoczańskiego Parku Narodowego, a także Rady Miasta i Gminy Zwierzyńiec. Równoległe prace projektowe prowadzone były również po stronie ukraińskiej.

8 października 2004 roku we Lwowie zostało podpisane memorandum dotyczące współpracy pomiędzy Lwowską Obwodową Administracją Państwową, Wojewodą Lubelskim i Wojewodą Podkarpackim w sprawie utworzenia Międzynarodowego Rezerwatu Biosfery „Roztocze”.

Z uwagi na fakt wstąpienia Polski do Unii Europejskiej w maju 2004 roku i rozpoczęcia wdrażania w Polsce Europejskiej Sieci Ekologicznej Natura 2000 oraz zmian organizacyjnych, jakie zostały wprowadzone w strukturze służb ochrony przyrody w Polsce i kompetencjach tych organów, prace nad utworzeniem Rezerwatu w polskiej części Roztocza zostały zawieszone.

W 2006 roku odbyła się konferencja pt. "Projekt rezerwatu biosfery Roztocze - Puszcza Solska - przykład harmonii przyrody i kultury oraz wieloaspektowej współpracy transgranicznej" zorganizowana przez Wojewodę Lubelskiego, Wojewodę Podkarpackiego i Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Lublinie, w której udział wzięli przedstawiciele strony ukraińskiej. Postanowiono wznowić prace nad utworzeniem transgranicznego rezerwatu biosfery.

Od 2007 roku w ramach dwustronnej umowy pomiędzy RPN i JPPN, dotyczącej między innymi prowadzenia działań sprzyjających utworzeniu Międzynarodowego Rezerwatu Biosfery "Roztocze" odbywały się spotkania robocze Parków, których tematem były kwestie dotyczące utworzenia Rezerwatu.

Istotnym wydarzeniem przyczyniającym się do zintensyfikowania prac nad znowelizowanym projektem Rezerwatu było wpisanie w roku 2011 do Światowej Sieci Rezerwatów Biosfery, jako części transgranicznego rezerwatu biosfery w regionie Roztocza (Ukraina – Polska) Rezerwatu Biosfery "Roztochya" na Ukrainie.

Nowym otwarciem w pracach nad utworzeniem Rezerwatu stało się spotkanie zorganizowane z inicjatywy Burmistrza Tomaszowa Lubelskiego w czerwcu 2013 roku, w którym uczestniczyli: Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Lublinie, Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Rzeszowie, Radca Ministra Środowiska, Dyrektor Roztoczańskiego Parku Narodowego, naukowcy z Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie, przedstawiciele organizacji pozarządowych: Lokalnej Organizacji Turystycznej Roztocze i Biura Turystycznego Quand oraz pracownicy Starostwa Powiatowego w Tomaszowie. Stronę Ukraińską reprezentował Dyrektor Jaworowskiego Przyrodniczego Parku Narodowego, naukowcy z Lwowskiego Narodowego Uniwersytetu im Ivana Franki oraz przedstawiciele Rady Miasta Rawa Ruska. W listopadzie 2013 r. na Wydziale Zamiejscowym

Nauk Prawnych i Ekonomicznych w Tomaszowie Lubelskim odbyła się polsko - ukraińska konferencja pt: "Roztocze: pogranicze - ludzie - wielokulturowość", na której Burmistrz Tomaszowa Lubelskiego wygłosił wykład o rezerwacie biosfery i szansach na rozwój wynikających z jego utworzenia.

W 2014 prace przygotowawcze zostały zintensyfikowane. Powołano zespół ekspertów do opracowania wniosku aplikacyjnego dla TRB "Roztocze". Przeprowadzono ponownie szereg konsultacji społecznych, konferencji i warsztatów. Na stronie internetowej RPN zamieszczono informacje o idei i założeniach Programu UNESCO „Człowiek i Biosfera” (MAB). Kluczowymi były kolejne spotkania organizowane przez Dyrektora RPN w siedzibie Parku. W spotkaniu w Ośrodku Edukacyjno-Muzealnym RPN w marcu wzięli udział przedstawiciele administracji samorządowej: burmistrzowie Zwierzyńca i Tomaszowa Lubelskiego, naukowcy z Uniwersytetu Marie Curie Skłodowskiej w Lublinie, Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Lublinie oraz partnerzy z ukraińskiego rezerwatu biosfery. Na spotkaniu przedłożono propozycję kolejnych działań na rzecz utworzenia Rezerwatu.

W dniu 9 maja 2014 roku w Roztoczańskim Centrum Naukowo-Edukacyjnym w Zwierzyńcu odbyła się konferencja z udziałem przedstawicieli administracji samorządowej, przedstawicieli Ministerstwa Środowiska RP, instytucji zajmujących się ochroną przyrody, Lasów Państwowych, naukowców z UMCS w Lublinie, stowarzyszeń, organizacji pozarządowych (NGO-S) i pozarządowych organizacji proekologicznych, poświęcona projektowi Transgranicznego Rezerwatu Biosfery "Roztocze". Na konferencji przedstawiono założenia projektu strefowania oraz procedury związane z ustanawianiem rezerwatów biosfery. Zidentyfikowano interesariuszy, do których skierowano list intencyjny wyrażający wolę poparcia dla idei utworzenia TRB „Roztocze”. Miesiąc później w dniach 3-6 czerwca w RCNE na polsko-ukraińskiej konferencji naukowej pt. „Ocena stopnia przeobrażeń obszarów cennych przyrodniczo” zorganizowanej w ramach obchodów Światowego Dnia Środowiska i 40 lecia RPN dla szerokiego gremium (ok. 400 osób) wygłoszony został referat pt. Transgraniczny Rezerwat Biosfery „Roztocze”, a w sesji posterowej zaprezentowany został Rezerwat Biosfery „Roztochya”. Odbyło wiele rozmów, konsultacji zarówno z przedstawicielami organizacji rządowych, samorządowych i NGO-S.

W lipcu 2014 roku na spotkaniu zorganizowanym w OEM RPN w Zwierzyńcu zaprezentowano założenia dla utworzenia TRB "Roztocze", projekt zasięgu granic Rezerwatu oraz koncepcję podziału na strefy o różnych reżimach ochronnych uwzględniających obszary Natura 2000. Dyskutowano nad funkcjonowaniem rezerwatu biosfery w uwarunkowaniach formalno-prawnych w Polsce i na Ukrainie.

W dniach 1-3 października 2014 roku w Użańsku na Ukrainie odbyła się konferencja poświęcona rozwojowi rezerwatów biosfery na Ukrainie, podczas której ustalony został skład Komitetu Sterującego projektowanego Rezerwatu po stronie ukraińskiej.

W dniach 27 – 28 października 2014 roku w RCNE w Zwierzyńcu odbyło się kolejne polsko-ukraińskie spotkanie poświęcone utworzeniu Rezerwatu, na którym zaprezentowano opracowanie kartograficzne i projekt wniosku aplikacyjnego.

Przez cały okres procesu nominacyjnego informacja o podejmowanych działaniach umieszczana była na stronie internetowej RPN i przekazywana przez lokalne media (radio, prasę, biuletyny elektroniczne).

Efektem w/w działań było przedłożenie Ministrowi Środowiska RP formularza aplikacyjnego dla TRB „Roztocze” wraz z załącznikami.

1.3.1. Którzy interesariusze zostali zaangażowani?

W proces konsultacji i popularyzacji idei utworzenia TRB "Roztocze" w różnym stopniu zaangażowani zostali zarówno w Polsce jak i na Ukrainie przedstawiciele administracji rządowej, samorządowej, instytucje zajmujące się ochroną przyrody, organizacje pozarządowe oraz sektor prywatnych przedsiębiorców zajmujący się świadczeniem różnego rodzaju usług turystycznych.

Wiodącą rolę w pracach nad Rezerwatem po 2013 roku przejął Roztoczański Park Narodowy, pełniąc funkcję Centrum Koordynacyjnego Ochrony Przyrody transgranicznego rezerwatu biosfery, któremu ze środków Ministerstwa Środowiska zlecone zostało opracowanie formalnej dokumentacji Rezerwatu wg formularza aplikacyjnego UNESCO-MAB. RPN był głównym organizatorem spotkań i konferencji odbywających się w ramach konsultacji społecznych. W prace nad utworzeniem Rezerwatu po stronie polskiej zaangażowani zostali przedstawiciele Ministerstwa Środowiska RP, organy administracji rządowej i samorządowej, które wykazywały dużą aktywność w propagowaniu idei utworzenia Rezerwatu, instytucje zajmujące się ochroną przyrody, przedstawiciele Lasów Państwowych, w tym: Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Lublinie i Krośnie, Nadleśnictw z obszaru Rezerwatu, stowarzyszeń i organizacji pozarządowych z terenu projektowanego Rezerwatu oraz naukowcy z UMCS w Lublinie. Zainteresowanie ideą rezerwatu biosfery wyraził również sektor prywatnych przedsiębiorców szczególnie świadczących różnego rodzaju usługi turystyczne. Przez cały okres procesu nominacyjnego utrzymywana była ścisła współpraca z koordynatorami Rezerwatu Biosfery „Roztochya” na Ukrainie, jednostkami administrującymi obszarem ukraińskiego rezerwatu biosfery oraz naukowcami z Narodowego Uniwersytetu Lwowskiego im Iwana Franki oraz Uniwersytetu Leśno-Technicznego we Lwowie.

1.3.2. Jaka metodologia została zastosowana w celu zaangażowania w proces zainteresowanych stron (np. warsztaty, spotkania, konsultacje z ekspertami)?

W procesie współpracy pomiędzy poszczególnymi interesariuszami oraz w celu zainteresowania stron ideą TRB "Roztocze" stosowano różne metody. Organizowano: konferencje, spotkania, seminaria, warsztaty, sesje terenowe, dni otwarte, pokazy. Informacja o prowadzonych działaniach docierała do interesariuszy za pomocą poczty tradycyjnej i e-mail. Do szerokiego grona odbiorców informacja przekazywana była poprzez lokalną prasę, radio, telewizję, stronę internetową RPN oraz elektroniczny biuletyn internetowy Lokalnej Organizacji Turystycznej LOT "Roztocze".

Prace nad tworzeniem transgranicznego rezerwatu biosfery prowadzone były w sposób umożliwiający zapewnienie przepływu idei, dostarczenie odpowiedniej informacji, konsultowanie założeń z lokalnymi uczestnikami (władze samorządowe, instytucje i organizacje działające na Roztoczu, przedstawiciele przedsiębiorców). Stosowano różne formy prezentacji i przekazu informacji. Konsultacje społeczne odbywały się z udziałem wszystkich zainteresowanych podmiotów reprezentujących głównych interesariuszy TRB.

W pierwszej fazie prac nad utworzeniem Rezerwatu organizowane były liczne spotkania informacyjne, warsztaty i konferencje skierowane do administracji samorządowej i społeczności lokalnych oraz spotkania robocze w RPN, na których wraz z przedstawicielami JPPN omawiane były kwestie dotyczące utworzenia Rezerwatu. Prowadzone były konsultacje z ekspertami naukowymi: Radą Naukową RPN i partnerem Parku UMCS w Lublinie. Od początku procesu nominacyjnego na różnego rodzaju warsztatach projekt rezerwatu biosfery "Roztocze-Puszcza Solska" omawiany był podczas prezentacji multimedialnych zarówno podczas spotkań grup roboczych jak i spotkań dla administracji samorządowej i organizacji pozarządowych z obszaru projektowanego Rezerwatu. Po roku 2012 w trakcie spotkań, konferencji i konsultacji z ekspertami przedstawiany i omawiany był projekt znowelizowanego Rezerwatu uwzględniający w swojej strukturze przestrzennej obszary Natura 2000.

Zespół wykonawczy został zorganizowany przez RPN - koordynatora projektu, który po wnikliwej analizie uwarunkowań przestrzennych, funkcjonalnych i administracyjnych określił wszystkich udziałowców TRB „Roztocze”. Szkic projektu został poddany weryfikacji w odniesieniu do Strategii Współpracy Transgranicznej Województwa Lubelskiego, Obwodu Lwowskiego, Obwodu Wołyńskiego i Obwodu Brzeskiego na lata 2014 – 2020, projektu Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2014 - 2020 oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, Planów Urządzania Lasu, Planu Ochrony RPN, jak również odpowiadających im planów zarządzania na Ukrainie. Należy podkreślić, że transgraniczny

rezerwat biosfery nie jest usankcjonowany zarówno w prawie polskim jak i ukraińskim w związku z tym nie podlega klasycznym procedurom planowania w układzie administracyjnym. Tworzenie TRB jest przede wszystkim spójnym zestawieniem możliwych idei i propozycji drogi rozwoju zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju określonymi w programie „Człowiek i Biosfera”. Założenie to brano pod uwagę wykorzystując różną metodologię w procesie tworzenia rezerwatu biosfery.

1.3.3. Ile spotkań, warsztatów itp. odbyło się w trakcie procesu nominacyjnego?

W trakcie procesu nominacyjnego od 2001 zorganizowanych zostało w sumie kilkadziesiąt konferencji, spotkań roboczych, warsztatów, spotkań z ekspertami naukowymi dla wszystkich zainteresowanych interesariuszy z obszaru projektowanego Rezerwatu zarówno po polskiej jak i ukraińskiej stronie.

1.3.4. Czy cieszyły się dużym zainteresowaniem, czy każda z grup była w pełni reprezentowana?(Opisz uczestników i zainteresowane strony)

Spotkania organizowane w latach 2001 – 2014 w trakcie procesu nominacyjnego spotkały się z dużym zainteresowaniem i zaangażowaniem zarówno instytucji zajmujących się ochroną przyrody, które wyraziły swoje poparcie dla idei utworzenia Rezerwatu, jak również przedstawiciele administracji samorządowej zarówno po polskiej jak i ukraińskiej. W spotkaniach brali także udział przedstawiciele stowarzyszeń i organizacji pozarządowych funkcjonujących w granicach projektowanego Rezerwatu. Poszczególne grupy interesariuszy były w pełni reprezentowane.

Jako przykład podać można wspomnianą już konferencję naukową zorganizowaną z okazji 40-lecia RPN w czerwcu 2014 r., na której przedstawiony został projekt Rezerwatu, a w której uczestniczyło około 400 osób, zarówno świata nauki, administracji rządowej, samorządowej, Lasów Państwowych i proekologicznych organizacji pozarządowych oraz Dzień Otwarty RPN, podczas którego pracownicy Parku informowali turystów i miejscową ludność o aspektach formalno-prawnych tworzenia rezerwatów biosfery.

W spotkaniach udział brali przedstawiciele: administracji rządowej (woj. lubelskie, woj. podkarpackie – Polska, woj. lwowskie – Ukraina), administracji samorządowej reprezentowanej przez przedstawicieli 5 powiatów z polskiej części TRB i 3 powiatów z części ukraińskiej oraz gmin roztoczańskich w Polsce i kilku rad obwodowych na Ukrainie. Przedstawiciele: NGO'S, w tym stowarzyszenia zajmujące się działalnością proekologiczną, promocją i turystyką na Roztoczu, sektora prywatnego reprezentowanego przez przedsiębiorców z branży turystycznej (agroturystyka, kwatery prywatne, biura turystyczne).

Informację kierowano do wszystkich grup odbiorców, w równym stopniu do mężczyzn jak i kobiet, różnowierców, z zachowaniem tolerancji i szacunku.

W trakcie polsko-ukraińskiego spotkania w RCNE posadzono "Dąb Wolność" w 25 rocznicę pierwszych wolnych wyborów w Polsce.

Spotkanie polsko-ukraińskie (28-29.10.2014r.)

Konferencja w Użoku dotycząca RB na Ukrainie (1-3.10.2014r.)

Spotkanie konsultacyjne (9.05.2014r.)

W międzynarodowej konferencji z okazji Jubileuszu 40 lecia RPN prezentowano ok. 400 osobom m.in. TRB Roztocze (4-6. 06.2014r.)

Spotkanie w OEM (27-28.03.2014r.)

Sesja referatowa we Lwowie
Uniwersytet im. Iwana Franki (6.06.2014r.)

W procesie tworzenia TRB "Roztocze" zorganizowano kilkadziesiąt spotkań.

2. STREFY

2.1. Proszę wprowadzić (zaktualizowane) mapy podziału na strefy na warstwie topograficznej, dokładnej lokalizacji i wytyczonymi granicami trzech stref Transgranicznego Rezerwatu Biosfery. (Mapa(y) muszą być dostarczone w wersji papierowej i elektronicznej). Formaty plików graficznych (również w układzie WGS 84), użyte do sporządzenia map muszą być dołączone do kopii formularza w wersji elektronicznej. Jeśli to możliwe wprowadź link, aby uzyskać dostęp do map w internecie – (np. mapy Google, strony internetowe...)

Mapa nr. 4. Strefowanie TRB „ROZTOCZE”.

2.2. Obszar i konfiguracja przestrzenna Transgranicznego Rezerwatu Biosfery:

Powierzchnia całkowita (ha)	371 902
Powierzchnia lądowa strefy rdzennej (stref rdzennych)	12474
Powierzchnia lądowa strefy buforowej (stref buforowych)	92 193
Powierzchnia lądowa strefy tranzytowej (stref tranzytowych)	267 236
Powierzchnia morska strefy rdzennej (stref rdzennych)	nie dotyczy (0,0)
Powierzchnia morska strefy buforowej (stref buforowych)	nie dotyczy (0,0)
Powierzchnia morska strefy tranzytowej (stref tranzytowych)	nie dotyczy (0,0)

2.3. Krótkie uzasadnienie strefowania i oddziaływanie pomiędzy trzema strefami.

TRB Roztocze obejmuje swoim zasięgiem całość regionu Roztocza w układzie transgranicznym, w celu ukazania jego specyfiki wynikającej z położenia na pograniczu regionów geologiczno-przyrodniczych, na granicy państw i kultur, na granicy Unii Europejskiej. Granica zewnętrzna poprowadzona została tak by w jego obszarze znalazły się wszystkie podregiony: Roztocze Gorajskie, Szczebrzeszyńskie, Tomaszowskie, Rawskie i Lwowskie oraz podregiony funkcjonalnie z nimi powiązane w układzie przyrodniczym, sieci obszarów chronionych, ale też w układzie administracyjnym, komunikacyjnym i gospodarczym. Granicę zewnętrzną poprowadzono granicami gmin, powiatów, obszarów chronionych, dolinami rzek lub drogami zamykając roztoczański (polski i ukraiński) system ochrony przyrody wraz z siecią Natura 2000 po stronie polskiej.

Obszar rdzenny obejmuje najwyższe formy ochrony przyrody przewidziane prawem obu państw. Po stronie polskiej Roztoczański Park Narodowy, rezerваты przyrody: Debry, Święty Roch położone na terenie Krasnobrodzkiego PK, Czartowe Pole, Nad Tanwią, Bukowy Las położone na terenie PK Puszczy Solskiej oraz Źródła Tanwi i Jalinka położone na terenie Południoworoztoczańskiego PK, zaś po ukraińskiej Przyrodniczy Zapowiednik Roztocze, Jaworowski Przyrodniczy Park Narodowy, Uroczysko „Niemirowskie” oraz wybrane obszary Regionalnego Parku Krajobrazowego „Roztocze Rawskie”.

Strefę rdzenną porastają lasy bukowe, bukowo-jodłowe, grądowe (lipowo-grabowe i dębowe), ols, łągi oraz bory sosnowe w pełnym spektrum wilgotnościowym, w tym bory bagienne i towarzyszące im torfowiska śródleśne. Drzewostany te stanowią najcenniejsze ekosystemy leśne Roztocza i sąsiadującej Puszczy Solskiej – jednego z największych kompleksów leśnych Polski. Strefa ta obejmuje najcenniejsze refugia florystyczne i faunistyczne obszaru z wieloma gatunkami rzadkimi i zagrożonymi. Strefa rdzenna jest obszarem o największych walorach przyrodniczo-krajobrazowych, który zamieszkuje zaledwie ok. 50 osób.

Wytaczając strefę buforową uwzględniono istniejące formy ochrony przyrody. Głównym kryterium połączeń pomiędzy strefami są korytarze ekologiczne (głównie leśne i mokradłowe) oraz panoramy widokowe istotne dla zachowania harmonijnego, kulturowego krajobrazu Roztocza. W strefie tej znajdują się jedne z najważniejszych refugium florystyczno-faunistycznych ekosystemów leśnych i mokradłowych (lasów liściastych, mieszanych i borów) oraz najcenniejsze obiekty historyczno-kulturowe zaświadcujące o położeniu Roztocza na pograniczu regionów i kultur. Po stronie polskiej obejmuje ona 4 parki krajobrazowe: Szczebrzeszyński PK, Krasnobrodzki PK, PK Puszczy Solskiej i Południoworoztoczański PK, po stronie ukraińskiej zaś otulinę Przyrodniczego Zapovednika Roztocze, strefę rekreacyjną Jaworowskiego Przyrodniczego Parku Narodowego, Park Krajobrazowy Roztocze Rawskie.

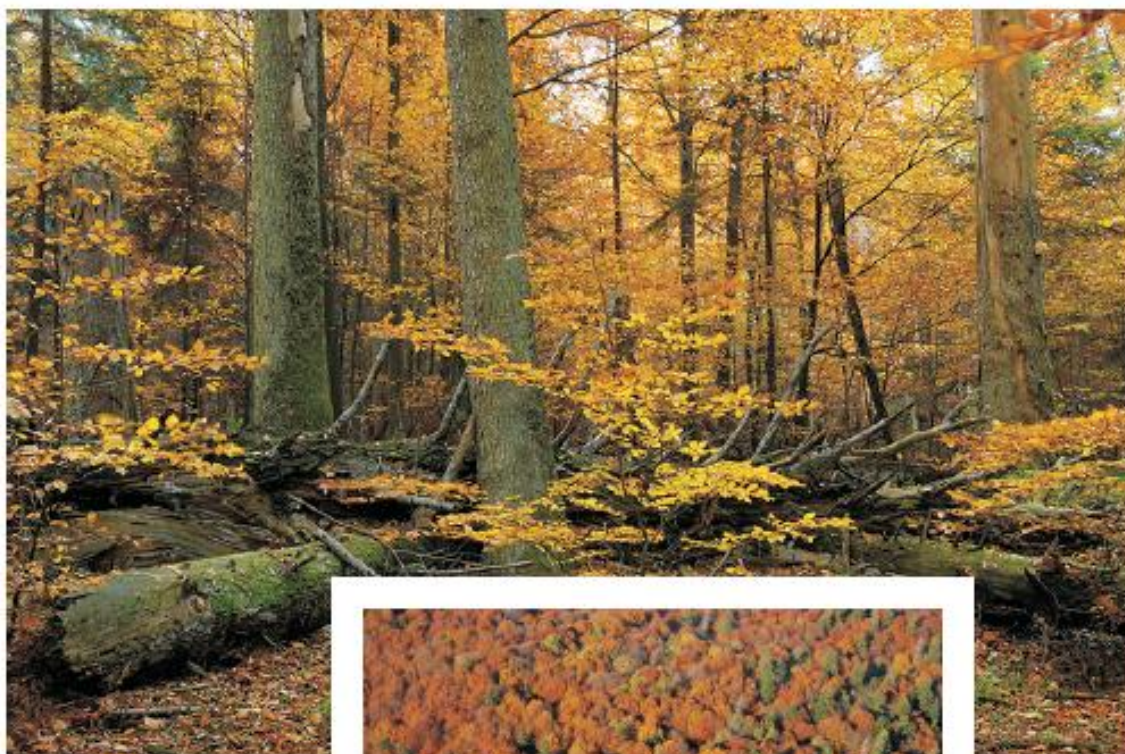
Strefę tranzytową ustanowiono w obszarze o największej ilości mieszkańców. Znajdują się w niej wsie i miasteczka oraz najistotniejsza dla regionu infrastruktura turystyczna i przemysłowa. Półenklawę po stronie ukraińskiej, uniemożliwiającą włączenie centralnej części Roztocza Rawskiego do Rezerwatu zajmuje Jaworowski Poligon Wojskowy. Strefa tranzytowa oprócz opisanej funkcji, stanowi również obszar, w którym wyodrębniają się ważne ostoje flory i fauny, zwłaszcza związane z borami (w tym borami bagiennymi i torfowiskami) oraz dolinami rzek.

Strefowanie z jednej strony uwypukla znaczenie stref rdzennych i podkreśla potrzebę zachowania korytarzy ekologicznych w celu swobodnego przemieszczania się gatunków roślin i zwierząt, z drugiej zaś uwzględnia potrzeby człowieka i konieczność korzystania ze środowiska na zasadach zrównoważonego rozwoju. Wdrożenie modelu i uzyskanie zamierzonych jednorodnych dla Polski i Ukrainy celów jest trudne, dlatego, że poziom życia społeczno-gospodarczego w Polsce i na Ukrainie znacznie się różni.

Przyjęte strefowanie w obrębie transgranicznego Rezerwatu, w zróżnicowanym, choć wyodrębnionym przyrodniczo regionie, o bardzo dużych dysproporcjach w rozwoju gospodarczym i społecznym, stwarza płaszczyznę do dialogu dla tworzenia harmonii pomiędzy biosferą, socjosferą i technosferą oraz daje szansę na promowanie trwałego zrównoważonego rozwoju w układzie transgranicznym.

Mapa nr 5 przedstawia położenie TRB „Roztocze” na tle podziału administracyjnego.

Mapa nr 6 przedstawia położenie TRB „Roztocze” na tle podziału fizycznogeograficznego.

Buczyna karpacka

Bór jodłowy

Głównym bogactwem strefy rdzennej TRB Roztocze są lasy

Konik polski

Wilk

Orlik krzykliwy

Rzekotka drzewna

Obuwik pospolity

Rohatyniec nosorożec

Ropucha zielona

TRB "Roztocze" to region odznaczający się wielką różnorodnością biologiczną.

Roztocze Tomaszowskie - fragment widoku z pól wsi Obrocze na Lasy RPN

Rez. Bukowa Góra dał początek ochronie przyrody na terenie Rostocza

Śródleśne rozlewisko w obszarze ochrony ścisłej w RPN

Strefę rdzenną Transgranicznego Rezerwatu Biosfery „Roztocze” stanowią różnorodne lasy o naturalnym charakterze

Harmonijny kulturowy krajobraz Roztocza

Pola wsi Sochy na Roztoczu Tomaszowskim

Dolina rzeki Wieprz w RPN

W obszarze TRB Roztocze znajdują się najcenniejsze w skali Europy krajobrazy

Progi skalne w rezerwacie Nad Tanwią

Stawy i założenie architektoniczne w Iwano-Frankowe

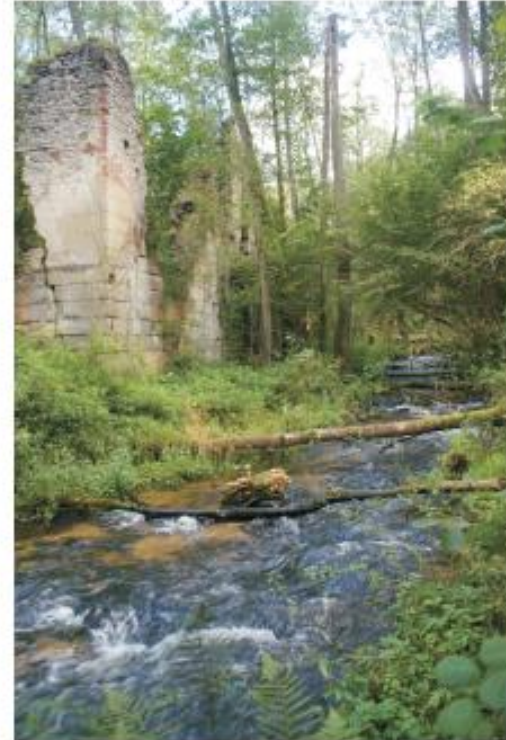
Pieczary w Stradczu

Kamieniołom i wieża widokowa w Józefowie

Rezerwat Czarłowe Pole

W strefie rdzennej i buforowej TRB Roztocze znajdują się najcenniejsze obiekty przyrodnicze

Dawna synagoga w Józefowie

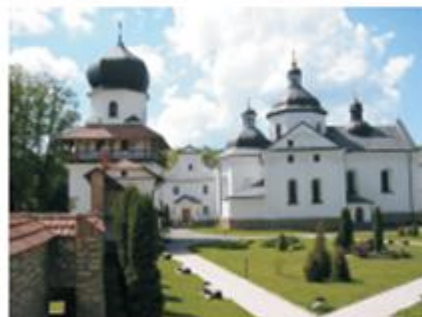
Kościół rzymskokatolicki w Iwano-Frankowie

Kościół w Tomaszowie Lubelskim

Cerkiew grekokatolicka w Iwano-Frankowie

Cerkiew w Potyliczu
wpisana na Listę Światowego Dziedzictwa Kultury UNESCO

Monastyr w Krechowie

W TRB Roztocze znajduje się wiele obiektów dowodzących, że Roztocze to region pogranicza kulturowego

3. WSPÓLNY PLAN DZIAŁANIA:

Główne wspólne cele i środki proponowanego TBR, jak opisano we wspólnym(ch) planie(nach) współpracy, w tym harmonogram, wizję, cele i zadania oraz czas jego trwania (Proszę dodać kopię).

Wspólny plan pracy stanowi załącznik nr 1. do formularza nominacyjnego.

4. CEL I: REZERWATY BIOSFERY W OCHRONIE RÓŻNORODNOŚCI BIOLOGICZNEJ I KULTUROWEJ

[W odniesieniu do postępu i osiągnięć dla wspólnie kooperujących programów dążących do ochrony bioróżnorodności na poziomie krajobrazu i/lub funkcji ekologicznych, które wprowadzają dobra i usługi ekosystemowe w proponowanym TRB. Dynamika ekosystemu występuje w różnej skali przestrzennej w TRB i poza nim. [Proszę zwrócić uwagę na to jak fenomen tych zjawisk koresponduje ze sobą].

4.1 Podjęte działania i programy współpracy trwające obecnie lub planowane w głównych typach siedlisk, ekosystemach, w odniesieniu do gatunków i ich odmian o kluczowym znaczeniu dla TRB.

Programy współpracy i działania związane z diagnozą stanu oraz ochroną najważniejszych typów siedlisk i związanych z nimi gatunków, realizowane są od chwili podjęcia starań o utworzenie w obszarze projektowanego TRB parków narodowych – Roztoczańskiego Parku Narodowego i Jaworowskiego Przyrodniczego Parku Narodowego. I jakkolwiek miały one rangę lokalną, to stanowiły przyczynek do stopniowego rozwoju zakresu zarówno tematycznego jak i terytorialnego tych działań i programów, których efektem było stworzenie na Roztoczu doskonale rozbudowanego systemu obszarów chronionych w obu państwach.

Programy i działania odnoszące się do terenu proponowanego TRB Roztocze – w zakresie odnoszącym się do jego granic, rozpoczęto na początku XXI wieku. Pierwszym działaniem było opracowanie koncepcji wyznaczenia sieci ostoi ptaków o znaczeniu międzynarodowym, które w Polsce koordynowało Ogólnopolskie Towarzystwo Ochrony Ptaków – pod auspicjami Międzynarodowej Federacji BirdLife International. Proces wyznaczania ostoi ptaków o randze międzynarodowej zrealizowany został również na Ukrainie, w oparciu o te same kryteria naukowe, co w Polsce, przez Ukraińskie Towarzystwo Ochrony Ptaków. W ten sposób, zarówno Polska jak i Ukraina posiadają spójną sieć ostoi ptaków o randze międzynarodowej na Roztoczu i terenach przyległych. System ostoi ptaków jest w obu państwach na bieżąco monitorowany i aktualizowane są dane nt. stanu zachowania, kierunków zmian w tych obszarach oraz wskazywane są postulaty i potrzeby wdrażania działań ochronnych.

Sieć ostoi ptaków w Polsce stanowiła trzon dla wyznaczenia na terenie TRB Roztocze 6 obszarów specjalnej ochrony ptaków (ostoi ptasich) sieci Natura 2000. Kolejnym etapem było wyznaczenie systemu 12 specjalnych obszarów ochrony (ostoi siedliskowych) sieci Natura 2000. Proces wyznaczania obszarów Natura 2000 w obszarze TRB Roztocze – został zakończony w roku 2009. W obszarze TRB Roztocze istnieje obecnie ponad 20 obszarów Natura 2000 i stan ten uznany jest za optymalny. Od roku 2009 rozpoczął się proces opracowywania dokumentacji w randze planów zadań ochronnych dla wszystkich obszarów Natura 2000 (ptasich i siedliskowych) w TRB Roztocze, którego zakończenie planowane jest do roku 2015. Aktualnie, spośród istniejących obszarów Natura 2000 w obszarze TRB, ustanowiony plan zadań ochronnych ma obszar siedliskowy Natura 2000 Horyniec w województwie podkarpackim. Pozostałe obszary posiadają projekty tych dokumentów poddane stosownym konsultacjom i uzgodnieniom. Wdrożenie działań dotyczących wyznaczenia sieci Natura 2000 i ustanowienia planów zadań ochronnych dla obszarów Natura 2000 – było najważniejszym kompleksowym projektem oceny wartości i ochrony najważniejszych typów ekosystemów i gatunków w projektowanym TRB, ale dotyczy ona tylko terytorium Polski. Oprócz wdrażania sieci Natura 2000, w obszarze TRB zrealizowano również

programy ochronne dedykowane siedliskom i gatunkom, wdrażane przede wszystkim z kompleksie leśnym Puszczy Solskiej. Dotyczyły one ochrony gatunków ptaków i ich siedlisk, występujących w obszarze Natura 2000 Puszcza Solska. Efektem tego działania było opracowanie przez sztab interesariuszy (przedstawiciele służb ochrony przyrody, lasów państwowych, samorządów i NGO's) Programu Lokalnej Współpracy dla ochrony siedlisk i gatunków w ostoji o randze międzynarodowej Puszcza Solska.

4.2. Czy istnieją zintegrowane plany zarządzania, plany ochrony w celu ochrony bioróżnorodności (dot. krajobrazów/ekosystemów). Jeśli tak, proszę je wymienić.

W obszarze TRB Roztocze istnieją aktualnie trzy rodzaje dokumentów planistycznych, mających na celu ochronę bioróżnorodności: plany ochrony parków narodowych, plany zadań ochronnych obszarów Natura 2000 oraz plany urządzenia lasów poszczególnych nadleśnictw, których elementarną składową jest program ochrony przyrody. Pozostałe formy ochrony przyrody istniejące w projektowanym TRB (rezerваты przyrody i parki krajobrazowe) – nie posiadają dokumentów planistycznych odnoszących się do ochrony ich bioróżnorodności i ochrony krajobrazowej. Ważnymi opracowaniami w kontekście ochrony bioróżnorodności są też dokumenty planistyczne rangi regionalnej i lokalnej. Obszar TRB Roztocze w granicach województwa lubelskiego, posiada projekt dokumentu dotyczący zagospodarowania przestrzennego województwa lubelskiego, w którym zawarte są zapisy odnoszące się do funkcjonowania i zarządzania projektowanym Rezerwatem. Obszar TRB "Roztocze" został również uwzględniony w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego i projekcie jego zmiany. Dokumenty planistyczne gmin (miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego oraz studia uwarunkowań i zagospodarowania przestrzennego) również odnoszą się w zapisach w planowaniu przestrzennym do sfery przyrodniczej i krajobrazowej, stąd też ich ranga w planowaniu ochrony i zarządzaniu obszarem jest istotna, zwłaszcza, że główną składową tych dokumentów są opracowania ekofizjograficzne oraz inwentaryzacje przyrodnicze, jednakże tylko nieliczne gminy z obszaru projektowanego Rezerwatu po stronie polskiej takie opracowania posiadają.

4.3 Opisz, jeśli to możliwe główne założenia przyszłego zarządzania i współpracy, w tym główne czynniki mające wpływ na sukces przyszłego zarządzania i współpracy w odniesieniu do proponowanego TRB. Jakie nowe konkretne działania transgraniczne będą rozpatrywane w celu poprawy ochrony?

Zarządzanie systemem obszarów chronionych na Ukrainie i w Polsce będzie odbywać się zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa krajowego. Z racji odmiennego poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego, w dłuższej perspektywie czasowej można rozpatrywać ujednolicenie sposobu zarządzania i ochrony w obu państwach. Transgraniczny rezerwat biosfery jako platforma wymiany informacji może przyczynić się do lepszej koordynacji działań związanych z zarządzaniem, współpracą i bezpieczeństwem funkcjonowania obszarów chronionych w układzie transgranicznym. Planowane są do wdrażania wspólne działania związane z realizacją monitoringu, który ma stanowić podstawę do podejmowania działań w zakresie poprawy stanu środowiska.

4.4. Jeśli zasadne, inne komentarze/uwagi dotyczące ochrony z perspektywy TRB.

Projektowany TRB "Roztocze" swoim zasięgiem obejmuje główne pasmo roztoczańskie, z wyjątkiem poligonu po stronie ukraińskiej. Wpisany jest w niego system krajowych form ochrony przyrody w Polsce i na Ukrainie funkcjonalnie związany z Roztoczem korytarzami ekologicznymi, które stanowią strefę swobodnego przemieszczania się roślin i zwierząt.

Roztocze to region pogranicza przyrodniczego i krajobrazowego. To pasmo wzniesień o długości 180 km i zaledwie kilkunastu kilometrów szerokości, deniwelacjach dochodzących do 120 m, wyraźnie zaznacza się w krajobrazie. Jest to jedyny region w Unii Europejskiej, na obszarze którego, zgodnie z geobotaniczną mapą Europy, sąsiadują ze sobą trzy prowincje geobotaniczne: niżowo-wyżynna, górską środkowoeuropejską i pontyjsko-panońską. Rostocze to granica geologiczna pomiędzy starą platformową Europą Wschodnią i młodą fałdową Europą Zachodnią - przebiega tędy linia Tessera-Tornquista. Ze względu na wewnętrzną zmienność środowiska przyrodniczego oraz fakt, że Rostocze jest swoistym węzłem pomiędzy nizinami, wyżynami, górami i stepami – jest ono ważnym korytarzem ekologicznym o randze europejskiej.

W TRB Rostocze dominują ekstensywnie użytkowane pola, a także łąki i pastwiska (stanowiące 52%) oraz lasy zajmujące ok. 42% jego powierzchni. Dominacja tych dwóch typów ekosystemów, dodatkowo zróżnicowanych wewnętrznie, stanowi o istnieniu dwóch podstawowych rodzajów korytarzy ekologicznych: leśnych (wraz z siecią wód płynących) oraz nieleśnych, których trzonem są kserotermy wraz z ekstensywnie użytkowanymi polami na rozłogach i fragmentami dolin rzecznych. Spośród leśnych korytarzy ekologicznych wyodrębniają się dwa podstawowe ciągi, które są obszarami występowania siedlisk przyrodniczych, oraz którymi przemieszczają się gatunki: lasy Rostocza wraz z sąsiadującą mozaiką siedlisk nieleśnych obejmujące kompleksy leśne Rostocza Gorajskiego między Batorzem a Zwierzyńcem wraz ze Szczebrzeszyńskim Parkiem Krajobrazowym, następnie lasy Rostoczańskiego Parku Narodowego i Krasnobrodzkiego Parku Krajobrazowego na Rostoczku Tomaszowskim, lasy Rostocza Rawskiego z Południoworostoczańskim Parkiem Krajobrazowym łączące się z lasami Rostocza Lwowskiego z Jaworowskim Przyrodniczym Parkiem Narodowym i Zapowiednikiem Rostocze. Drugim ciągiem korytarza leśnego są lasy Puszczy Solskiej na Równinie Biłgorajskiej z Parkiem Krajobrazowym Puszczy Solskiej. Obydwa ciągi leśne, korespondują z Lasami Janowskimi, Lasami Sieniawskimi oraz Puszcza Sandomierską stanowiąc jeden z najważniejszych korytarzy leśnych Polski wschodniej.

Korytarz nieleśny obejmuje swym zasięgiem tereny otwarte pomiędzy lasami Rostocza oraz północny i południowy skraj projektowanego TRB. Obszary te charakteryzują się znacznym urozmaicheniem biocenotycznym nieleśnych ekosystemów lądowych, wśród których dominującymi są kserotermy w części północnej, ekstensywnie użytkowane rozłogi Rostocza Szczebrzeszyńskiego i Tomaszowskiego oraz doliny rzeczne Równiny Biłgorajskiej.

Nad obszarem TRB zdefiniowano również ważne korytarze migracji ptaków. W generalnym ujęciu, kluczowymi trasami migracji są doliny rzeczne (z buforem obszarowym po obu stronach dolin), zwłaszcza Poru, Gorajca, Wieprza, Sołokiji, Tanwi i Wirowej oraz ciągi agrocenoz przyległych od wschodu do doliny Sołokiji.

W celu zobrazowania układu przestrzennego systemu obszarów chronionych w TRB „Rostocze” załączono mapę: nr 7. Sieć NATURA 2000 w TRB „Rostocze” – po stronie polskiej przedstawia mapę nr 8. Mapa nr 9 przedstawia występowanie roślin i siedlisk Natura 2000 oraz gatunków zagrożonych. Najważniejsze refugia wybranych gatunków fauny przedstawiono na mapie nr 10.

5. CEL II: UŻYTKOWANIE REZERWATÓW BIOSFERY, JAKO MODELI ZARZĄDZANIA TERENEM I PODEJŚCIA DO ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU.

[W odniesieniu do wspólnych programów, które dotyczą zagadnień zrównoważonego rozwoju na poziomie jednostek indywidualnych oraz społecznym, włączając w to trendy gospodarcze w różnych sektorach, co wprowadza potrzebę innowacji i / lub dostosowania, głównych strategii adaptacyjnych realizowanych w ramach transgranicznego rezerwatu biosfery jak również inicjatyw mających na celu rozwijanie nowych sektorów, aby zrekompensować straty w pozostałych sektorach oraz zatrudnieniu i dobrobycie społecznym.]

5.1 Opisz krótko panujące trendy w aspekcie społecznym i kulturowym w TRB, jeśli są one istotne w aspekcie transgranicznym.

Obszar Rezerwatu posiada znaczny potencjał, aby rozwijać stosunki społeczne, gospodarcze i kulturowe w obrębie TRB po obu stronach granicy. Zróżnicowany poziom rozwoju społeczno-gospodarczego określa inne podejście do wielu zagadnień w tym do zrównoważonego rozwoju. Ważnym czynnikiem w rozwoju obszarów przygranicznych jest stała aktywizacja współpracy i tworzenie wspólnych programów gospodarczych, środowiskowych i społecznych. Główne kwestie, które należy rozwiązać w ramach współpracy transgranicznej to przepływ osób i informacji oraz wymiana towarów, w celu koordynacji działań w dziedzinie ochrony środowiska, wspólnej współpracy gospodarczej, kulturalnej i koordynacji kryzysowej na granicy UE.

Roztocze posiada olbrzymi potencjał kulturowy, który nie jest wykorzystany w aspekcie transgranicznym. Na terenie projektowanego Rezerwatu podejmowanych jest wiele działań, jak np. realizowanie wspólnych projektów z zakresu ogólnie pojętej promocji regionu w obszarze turystyki transgranicznej, dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego, wymiany doświadczeń na rzecz zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich i rolnictwa czy edukacji zdrowotnej. Przykładowe projekty transgraniczne realizowane w latach 2004 - 2014 zestawiono w tabeli poniżej.

Projekt	Beneficjent	Partnerzy	Cele i działania
„Współpraca na rzecz promocji transgranicznego Centralnego Szlaku Rowerowego Rostocza Kraśnik - Lwów” (NEB/BUG/05/96)	Samorząd Województwa Lubelskiego	UMCS w Lublinie, RPN, Gmina Lubycza Królewska, Stowarzyszenie „Józefowska Kawaleria Rowerowa” w Józefowie, PTTK Oddział w Biłgoraju, Obwodowa Lwowska Administracja Państwowa	Rozwój potencjału ekonomicznego rejonów przygranicznych poprzez promowanie turystyki aktywnej na Rostoczku; działania promujące Centralny Szlak Rowerowy Rostocza (podzielony na trzy odcinki Kraśnik-Zwierzyniec, Zwierzyniec-Hrebenne, Hrebenne-Lwów): wydanie map turystycznych, stworzenie strony internetowej (www.szlakirowerowe.lubelskie.pl) wystawa prezentująca walory turystyczne Rostocza, konferencja na temat rozwoju turystyki aktywnej na Rostoczku oraz impreza integracyjna
„Rostocze, które łączy” – cykl imprez promujących dziedzictwo kulturowe regionu Rostocza” (NEB/BUG/05/97)	Związek Młodzieży Wiejskiej Zarząd Wojewódzki w Lublinie	Centrum Informacji Turystycznej w Żółkwi, Dom Kultury w Żółkwi, Jaworowska Rejonowa Administracja Państwowa, Urząd Gminy w Suścu, Sołectwo Ruda Żurawicka, Ochotnicza Straż Pożarna w Rudzie Żurawickiej, Koło Gospodyń Wiejskich w Rudzie Żurawickiej, Stowarzyszenie Wspierania Działalności Zespołu Pieśni i Tańca „Rostocze”, Stowarzyszenie „Zielony Domek”, Zamojski Ośrodek Informacji Turystycznej w Zamościu, Wojewódzki Ośrodek Kultury w Lublinie, Zamojski Ośrodek Kultury w Zamościu, Gminny Ośrodek Kultury w Suścu, Stowarzyszenie Samorządów Powiatu Tomaszowskiego	Pokazanie szerokiemu gronu odbiorców wartości kulturowych i przyrodniczych Rostocza; przełamanie świadomości podziału Rostocza na polskie i ukraińskie; utworzenie wspólnej strony internetowej www.e-rostocze.info ; cykl imprez; materiały promocyjne traktujące Rostocze jako wspólny element podziału państwowego
„XXII Międzynarodowy Plener Ilustratorów Zwierzyniec 2006” (NEB/BUG/06/22)	Biuro Wystaw Artystycznych-Galeria Zamojska	Lwowski Pałac Sztuki	Umożliwienie wymiany kulturalnej z partnerem ukraińskim; nawiązanie i utrwalenie kontaktów pomiędzy artystami z Polski i Lwowa; wystawa poplenerowa, która zostanie zaprezentowana w Zamościu i we Lwowie
„III Transgraniczne Lato Artystyczne na Kresach – Tomaszów Lubelski 2007” (NEB/BUG/06/23)	Tomaszowski Dom Kultury	Narodowy Dom Kultury w Żółkwi	Intensyfikacja i pogłębienie nawiązanych kontaktów kulturalnych z Ukrainą; nawiązanie długofalowej i zorganizowanej współpracy opartej na ustalonej wspólnie strategii rozwoju kultury; 5 wydarzeń artystycznych i 6 koncertów przekrojowo obejmujących nurty muzyczne
„Nasze Rostocze - promocja walorów turystycznych i kulturowych pogranicza polsko-ukraińskiego” (NEB/BUG/06/62)	Gmina Zamość	Jaworowski Przyrodniczy Park Narodowy	Utworzenie sieci formalnych i nieformalnych kontaktów oraz inicjatyw transgranicznych w zakresie współpracy turystycznej, kulturowej i promocyjnej Rostocza Środkowego i Wschodniego; seminarium, wycieczka krajoznawcza oraz impreza plenerowa „Dzień Susła”
„Rozwój wymiany doświadczeń pomiędzy instytucjami działającymi na rzecz zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich i rolnictwa” (NEB/BUG/05/2)	Europejskie Centrum Integracji i Współpracy Samorządowej „Dom Europy”	Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Końskowoli, Stowarzyszenie Samorządów Rejonu Żółkiewskiego, Obwodowa Lwowska „Doradca Służba”	Wymiana pomysłów i sposobów na walkę z biedą i bezrobociem na terenach wiejskich; podnoszenie poziomu wiedzy z zakresu nowoczesnych technologii produkcji, ekonomiki i marketingu; poznanie organizacji i struktur doradztwa rolniczego w obu krajach; promocja przedsiębiorczości na terenach wiejskich, agroturystyki, ekologii i odnawialnych źródeł energii
„Różowa Rewolucja – aktywność kobiet szansą na zdrowie” (NEB/BUG/05/40)	Stowarzyszenie Kobiet Po Leczeniu Raka Piersi „Amazonki”	Samodzielny Publiczny Szpital Wojewódzki im. Papieża Jana Pawła II, Lwowski Klub „Amazonki”, Zakarpaska Obwodowa Organizacja „Amazonki Zakarpacia”	Promocja edukacji zdrowotnej dotyczącej raka piersi, sposobów profilaktyki, leczenia oraz rehabilitacji na terenach Polski i Ukrainy, podniesienie świadomości społecznej na temat chorób nowotworowych, zagrożeń i możliwości leczenia, zmniejszenie śmiertelności z powodu chorób nowotworowych; szkolenia profesjonalistów (fizjoterapeutów, psychologów), wydanie poradnika na temat rehabilitacji, przeprowadzenie szkoleń wolontariuszek i warsztatu kobiet po leczeniu raka piersi; dwie imprezy kulturalno-edukacyjne: „Piknik Różowej Wstążki” oraz „Różowa Rewolucja”
„Budowa centrum e-informacji o transgranicznym dziedzictwie kulturowym i turystyczno-inwestycyjnym Polski i Ukrainy” (NEB/BUG/05/56)	Lubelska Fundacja Odnowy Zabytków w Lublinie	Politechnika Lubelska, Zakład Remontów i Konserwacji Zabytków Instytut Budownictwa i Architektury Wydział Inżynierii Budowlanej i Sanitarnej, Urząd Ochrony Zabytków Miasta Lwowa, Fundacja Ochrony dziedzictwa historyczno - architektonicznego Lwowa	Stworzenie warunków do rozwoju społeczno-gospodarczego na obszarze przygranicznym, wraz z zachęceniem do współpracy społeczeństwa Polski i Ukrainy w wymianie kulturalnej i turystycznej oraz handlu; wzmacnianie obustronnej świadomości na temat sąsiedztwa oraz wzajemnego powiązania w tym wspólnych korzeni kulturowych i turystycznych; szkolenia, wizyty instytucji społecznych, edukacyjnych i kulturalnych; trzy konferencje dotyczące wymiany nowoczesnych technologii, trzy panele tematyczne; 10 publikacji oraz strona internetowa www.e-centrum.org zawierająca bazę zabytków, turystyczną oraz inwestycyjną

„Odnawialne źródła energii - recepta na poprawę jakości środowiska naturalnego na obszarze powiatu lubaczowskiego i rejonu jaworowskiego” (IPBU.02.01.00-18-156/100)	Powiat Lubaczowski	Jaworowska Rada Rejonowa	Poprawa stanu środowiska naturalnego poprzez zmniejszenie emisji substancji szkodliwych powstałych w wyniku produkcji energii ciepłej na terenie powiatu lubaczowskiego i rejonu jaworowskiego; zakup specjalistycznego sprzętu do pozyskiwania drewna z poboczy w gminie Lubaczów, które następnie wykorzystane będą jako biomasa do ogrzania jednostki organizacyjnej powiatu lubaczowskiego Zespołu Szkół w Oleszyczach; wykonanie instalacji solarnej na potrzeby wytwarzania ciepłej wody użytkowej dla pralni i kuchni w szpitalu w Nowojaworowsku
„Poprawa skuteczności transgranicznego systemu reagowania na zagrożenia środowiska: Tomaszów Lubelski – Żółkiew – Sokal” (IPBU.02.01.00-06-048/10)	Powiat Tomaszowski	Komenda Państwowej Straży Pożarnej w Tomaszowie Lubelskim, Żółkiewska Rada Rejonowa, Sokalska Rada Rejonowa	Stworzenie systemu wspólnego reagowania w sytuacjach kryzysowych, sytuacjach katastrof naturalnych i technicznych, awarii i innych sytuacjach stanowiących zagrożenie dla zdrowia i życia mieszkańców; poprawa bezpieczeństwa obszaru przygranicznego; przeprowadzenie szkoleń dotyczących działania w sytuacjach kryzysowych dla policjantów; stworzenie sieci współpracy; zakup i wykorzystanie specjalistycznego sprzętu do przeprowadzania operacji ratowniczych
„Lubaczów - Jaworów dwa potencjały, wspólna szansa” (IPBU.01.02.00-18-054/10)	Rada Miejska Lubaczowa	Rada Miejska Jaworowa	Zwiększenie liczby turystów, poprawa zaniedbanej infrastruktury zabytkowej i kulturowej oraz przestrzeni publicznej; przebudowa i rewitalizacja rynku w Lubaczowie i Jaworowie, remont Domu Narodowego i sceny letniej w Jaworowie; utworzenie centrów informacji turystycznej; utworzenie promocyjnych stron internetowych obu miast; uczestnictwo w targach turystycznych; organizacja przygranicznych spotkań obu miast
„Transgraniczne barwy Rostocza – Współpraca Tomaszowa Lubelskiego i Rawy Ruskiej”	Miasto Tomaszów Lubelski	Rawa Ruska Miejska Rada	Intensyfikacja współpracy i podtrzymywanie wspólnych tradycji kulturowych pomiędzy społecznościami miejscowości Tomaszowa Lubelskiego i Rawy Ruskiej; utrwalenie wiedzy dotyczącej tradycji wśród społeczności lokalnej po stronie polskiej i ukraińskiej; nawiązanie współpracy pomiędzy środowiskami sztuki tradycyjnej; zacieśnianie więzi i integracji społecznej pomiędzy partnerami biorącymi udział w projekcie; promocja współpracy miast partnerskich; zorganizowanie warsztatów etnograficznych (wierzeń i magii ludowej, tańca tradycyjnego, rzeźby ludowej, garncarstwa), Przygranicznego Jarmarku - Barwy Rostocza, konferencji podsumowującej oraz wystawy fotograficznej
„Rostocze – Transgraniczny Obszar Rozwoju”	Centrum Badawczo-Szkoleniowe oraz Centrum Informacji Europejskiej „Europe Direct” Wyższej Szkoły Zarządzania i Administracji w Zamościu	Agencja Rozwoju Regionalnego Trans-Trakt w Żółkwi, Zamojską Izba Gospodarcza	Aktywizacja gospodarcza przygranicznych obszarów polsko-ukraińskiego Rostocza; przygotowanie grupy przedsiębiorców ukraińskich zdolnych do rozwijania współpracy gospodarczej z partnerami z UE, opartej o rynkowe i konkurencyjne zasady; promocja i rozwój współpracy transgranicznej na obszarach przygranicznych Ukrainy i Polski jako jednej z ważniejszych „ścieżek” przyspieszenia rozwoju słabych gospodarczo terenów przygranicznych; organizacja Szkoły Menedżerów, organizacja Study - Tour dla przedsiębiorców ukraińskich, opracowanie i wydanie „Transgranicznego poradnika gospodarczego”, w języku polskim i ukraińskim
„Stworzenie modułu funkcjonalnego "Filtracja przejścia granicznego" na międzynarodowym, samochodowym przejściu granicznym Rawa Ruska, wyposażenie przejść granicznych "Krakowiec", "Szeginie" i "Jagodzin" (PBU/LSP/09/007)	Państwowa Służba Celna Ukrainy	Lubelski Zarząd Obsługi Przejść Granicznych	Poprawa infrastruktury przejść granicznych poprzez stworzenie nowoczesnych metod kontroli pozwalających zwalczać nielegalny przepływ towarów i pojazdów przez granicę celną pomiędzy Polską i Ukrainą; zwiększenie przepustowości przejść granicznych w Rawie Ruskiej, Krakowcu, Szeginie i Jagodzinie; budowę i rekonstrukcję budynków na przejściach granicznych w Rawie Ruskiej oraz zakup wyposażenia; szkolenia i wymianę doświadczeń z partnerem z Polski
„Transfer dobrych praktyk z Gminy Lubaczów na rzecz rozwoju gminy Niemirów” (Program polskiej pomocy rozwojowej MSZ RP284/2011)	Gmina Lubaczów	Gmina Niemirów	Podniesienie umiejętności tworzenia strategii turystycznej, w tym wykorzystania istniejącego potencjału kulturowego, przyrodniczego i uzdrowiskowego Gminy Niemirów; stworzenie produktów turystycznych, zachęcających do odwiedzenia tej części pogranicza polsko-ukraińskiego; warsztaty z zakresu budowania marki turystycznej (wykorzystującej lokalne produkty i agroturystykę) dla samorządowców, liderów społecznych i mieszkańców Niemirowa; zorganizowanie popularyzacyjno-naukowej konferencji w Niemirowie na temat uwarunkowań rozwoju turystyki ziemi lubaczowskiej i niemirowskiej zwłaszcza w przypadku uruchomienia przejścia

			granicznego Budomierz-Hruszów wyznaczenie szlaków śladami dziedzictwa Jana III Sobieskiego, wiodących przez tereny obu gmin i dawne powiaty jaworowski, rawski i żółkiewski (m. in. przebiegające bezpośrednio przez obszar projektowanego TRB lub w jego najbliższym sąsiedztwie szlaki: oleszycki, starodzikowski, cieszanowski, narolski, horyniecki, niemirowski, jaworowski, rawski, żółkiewski); stworzenie polsko-ukraińskiej strony internetowej (www.sobieski.lubaczow.pl); wydanie publikacji „Na szlakach dziedzictwa Jana III Sobieskiego” (udostępnionej w Urzędzie Gminy Lubaczów i Urzędzie Gminy Niemirów)
"Rozwój polsko-ukraińskiej współpracy na płaszczyźnie samorządowej- kontynuacja działań związanych z utworzeniem turystycznego szlaku transgranicznego Bełzec - Bełz - Bełzec" (Program polskiej pomocy rozwojowej MSZ Nr 816/SAM/2009/2)	Gmina Bełzec, miasto Bełz	-	Opracowanie i wytyczenie szlaku (przebiega częściowo przez obszar projektowanego TRB: Bełzec-Lubycza Królewska-Hrebenne-Rawa Ruska w fazie początkowej oraz Łaszcówka i Tomaszów Lubelski w fazie końcowej; ponadto zakłada możliwość zjazdu z pętli głównej za pomocą tzw. „sięgaczy” do innych ważnych i ciekawych z perspektywy turystyki krajoznawczej i kulturowej miejsc na Roztoczu: Narola, wzniesień Kragły Goraj, Długi Goraj oraz Wielki Dział, bunkrów linii Mołotowa w Dębach, Siedlisk i Potylicza w rejonie żółkiewskim); stworzenie polsko-ukraińskiej strony internetowej www.belzec-belz.pl wydanie materiałów promocyjnych: „Bełzec - Bełz Turystyczny Szlak Transgraniczny”, przewodnik po turystycznym szlaku transgranicznym BBB, ulotka o szlaku BBB; film promocyjny przedstawiający walory szlaku turystycznego Bełzec – Bełz - Bełzec

5.2 Opisz wspólne społeczne i kulturalne działania w odniesieniu do proponowanego TRB i jego celów. (Programy, imprezy/wydarzenia kulturalne, konferencje w ramach TRB).

Na obszarze projektowanego Rezerwatu organizowany jest szereg cyklicznych imprez i wydarzeń kulturalnych o zasięgu ponadregionalnym i lokalnym, zaliczyć do nich można:

Wydarzenia kulturalne o charakterze transgranicznym:

- Transgraniczny Festiwal Pieśni o Roztoczu, promujący dziedzictwo kulturowe i turystyczne regionu z udziałem zespołów z miast i gmin Roztocza oraz Ukrainy, organizowany przez Wójta Gminy Susiec i Gminny Ośrodek Kultury w Suścu,
- Letnie Międzynarodowe Koncerty Organowe w Sanktuarium Maryjnym w Krasnobrodzie,
- „Dzień otwarty w Roztoczańskim Parku Narodowym” organizowany przez RPN we współpracy z Zespołem Szkół Drzewnych i Ochrony Środowiska ze Zwierzyńca oraz Zespołem Szkół Leśnych z Biłgoraja, Jaworowskim Przyrodniczym Parkiem Narodowym, Roztoczańską Konną Strażą Ochrony Przyrody oraz przedstawicielami Lokalnej Organizacji Turystycznej i przewodnikami turystycznymi. Głównym celem wydarzenia jest promocja regionu i prezentowanie walorów przyrodniczo-kulturowych RPN turystom i lokalnej społeczności, rozpowszechnianie informacji o ochronie przyrody, obszarach Natura 2000 i zrównoważonym rozwoju regionu. W festynie biorą udział lokalne organizacje, stowarzyszenia oraz przedsiębiorcy i artyści prezentujący ofertę turystyczno-edukacyjną i produkty regionalne.
- Międzynarodowy Rajd Centralnym Szlakiem Rowerowym Roztocza od Kraśnika do Lwowa, organizowany przez miasto Kraśnik.
- Międzynarodowy Roztoczański Rajd Rowerowy, Lubycza Królewska-Rawa Ruska, organizowany przez Wójta Gminy Lubycza Królewska - Rajd dwudniowy o charakterze turystyczno- krajoznawczym.
- Letnia Akademia Filmowa w Zwierzyńcu, organizowana od 2000 roku przez Gminę Zwierzyniec i Zwierzyniecki Ośrodek Kultury i Rekreacji.
- Światowy Dzień Roślin, organizowany przez RPN i ZamToP.
- Międzynarodowe Dni Ptaków organizowane przez OTOP, RPN i ZamToP.
- Wielka Roztoczańska Majówka - impreza rozpoczynająca sezon turystyczny na Roztoczu, organizowana przez Lokalną Organizację Turystyczną Roztocze we współpracy z Biurem Turystycznym QUAND oraz samorządami Roztocza.

Wydarzenia kulturalne o charakterze lokalnym:

- Roztocze Country, festiwal organizowany przez Zwierzyniecki Ośrodek Kultury i Rekreacji.
- Festiwal Pieśni Maryjnej w Górecku Kościelnym.
- „EUROFOLK” w Szczepieszynie.
- Konkurs Piosenki Turystycznej w Józefowie.
- Festiwal Kultury Ekologicznej, organizowany przez Miejski Ośrodek Kultury w Józefowie.
- Eko Dni Lubyczy Królewskiej, organizowane przez Wójta Gminy Lubycza Królewska i Gminną Bibliotekę Publiczną.
- Jarmark Św. Wawrzyńca, organizowany przez Wójta gminy Bełzec i Gminny Ośrodek Kultury w Bełcu.
- Lubelskie Spotkania z Tradycją i Kulturą Łowiecką w RPN, organizowane przez Departament Rolnictwa i Środowiska Urzędu Marszałkowskiego w Lublinie.

- Majówka Roztoczańska - impreza promująca Roztocze, organizowana przez Urząd Miejski w Krasnobrodzie, Centrum Szkolenia i Rekreacji „Energetyk” w Krasnobrodzie, Krasnobrodzki Dom Kultury oraz Towarzystwo Regionalne Miasta i Gminy Krasnobród.
- Ogólnopolski Gwieździsty Rajd Rowerowy "Wzgórze Polak", organizowany corocznie przez biłgorajski oddział PTTK, Starostwo Powiatowe w Biłgoraju i RPN dla uczczenia pamięci powstańców styczniowych będących uczestnikami bitwy pod Panasówką.
- Rajd rowerowy "Szlakiem geoturystycznym Roztocza Środkowego", organizowany przez Józefowska Kawalerię Rowerową, Gminy: Józefów, Krasnobród i Susiec, Nadleśnictwo Józefów oraz Roztoczański Park Narodowy.
- Rajd rowerowy "Złota jesień na Roztoczu z Radiem Lublin", organizowany przez Józefowska Kawalerię Rowerową i Radio Lublin.

W ramach Transgranicznego Rezerwatu Biosfery organizowany jest szereg konferencji i sympozjów naukowych zarówno o charakterze krajowym jak i międzynarodowym.

Konferencje i sympozja (w układzie chronologicznym):

- Sympozjum Naukowe pt. „Inwazyjne gatunki obcego pochodzenia zagrożeniem dla rodzimej przyrody” 3 – 6 wrzesień 2014 r. Wigry, zorganizowane w ramach projektu „Ochrona rodzimej flory przed gatunkami roślin obcego pochodzenia na obszarach Natura 2000 „Ostoja Wigierska”, „Sandr Brdy” i „Roztocze Środkowe”, zorganizowane przez Stowarzyszenie „Człowiek i Przyroda”, Wigierski Park Narodowy, Roztoczański Park Narodowy i Park Narodowy „Bory Tucholskie” (Rezerwat Biosfery "Bory Tucholskie").
- Międzynarodowa konferencja „Rozwój zrównoważony w obszarach wiejskich i regionach peryferyjnych” 10 – 12 lipca 2014 r. Zwierzyniec, zorganizowana przez Zakład Geografii Rozwoju i Planowania Przestrzennego Wydziału Geografii i Studiów Regionalnych Uniwersytetu Warszawskiego, Zakład Kartografii i Geomatyki Wydziału Nauk o Ziemi i Gospodarki Przestrzennej Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, El Centro de Investigación de Geografía Aplicada de la Pontificia Universidad Católica del Perú en Lima, Perú, Polskie Towarzystwo Geograficzne, Oddział Lubelski, Dyrekcję Roztoczańskiego Parku Narodowego.
- Międzynarodowa konferencja naukowa „Ocena stopnia przeobrażeń obszarów cennych przyrodniczo” 3 – 6 czerwca 2014 r. Zwierzyniec, w ramach Wojewódzkich Obchodów Światowego Dnia Środowiska oraz 40-lecia Roztoczańskiego Parku Narodowego, zorganizowana przez Urząd Marszałkowski województwa lubelskiego, RPN, UMCS, Komitet Nauk Geograficznych PAN.
- Konferencja Naukowo - Techniczna "Ekologiczne i inżynierskie aspekty ochrony środowiska na terenach chronionych i cennych krajobrazowo" 11 - 13 września 2013 r. Lublin - Roztoczański Park Narodowy, pod patronatem JM Rektora ks. prof. dr hab. Antoniego Dębińskiego Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego.
- Konferencja w sprawie utworzenia polskiej części Międzynarodowego Rezerwatu Biosfery "Roztocze", Tomaszów Lubelski 27 czerwca 2013 r.
- XV Interdyscyplinarne Seminarium Naukowe « Sacrum w Krajobrazie » 25-27 września 2012 r. Lublin, Roztocze, zorganizowane przez Komisję Krajobrazu Kulturowego PTG, UMCS i Oddziałem Lubelskim Polskiego Towarzystwa Geograficznego.
- Międzynarodowa Konferencja Naukowa: „Zarządzanie Systemami Krajobrazowymi” 24 – 26 maj 2012 r. RCNE Zwierzyniec, zorganizowana przez UP w Lublinie, Komisję Ochrony i Kształtowania Środowiska Przyrodniczego PAN O/Lublin, Polską Asocjację Ekologii Krajobrazu, Instytut Agrofizyki im. B. Dobrzańskiego PAN w Lublinie i Roztoczański Park Narodowy.
- Konferencja połączona z otwarciem Roztoczańskiego Centrum Naukowo-Edukacyjnego w Zwierzyncu pt. "Monitoring Środowiska Przyrodniczego" w Białym Słupie, 12 października 2011 r., zorganizowana przez RPN.

- III Ogólnopolska Konferencja Metodyczna "Problematyka pomiarów i opracowań elementów meteorologicznych" 25-28 września 2011 r., zorganizowana przez RPN, Zakład Meteorologii i Klimatologii UMCS, Polskie Towarzystwo Geofizyczne - Oddział Lubelski, Wydział Nauk o Ziemi i Nauk Górniczych Lubelskiego Towarzystwa Naukowego.
- Międzynarodowe sympozjum: 5-th International Symposium on Gully Erosion, 20-24 kwietnia 2010 r. Lublin, zorganizowane przez Wydział Biologii i Nauk o Ziemi UMCS.
- Międzynarodowa konferencja naukowa „Ochrona dziedzictwa przyrodniczo-kulturowego Rostocza”, Zwierzyniec, 9-10 września 2009 r.
- Ogólnopolska Konferencja naukowa biologia i ekologia populacji roślin: „Skąd przychodzimy, – dokąd zmierzamy”?, 23 – 26 czerwca 2008 r., zorganizowana przez Sekcję Biologii i Ekologii Populacji Roślin Komitetu Ekologii PAN, Zakład Ekologii Instytutu Biologii UMCS w Lublinie oraz Lubelski oddział PTB.
- Konferencja naukowa „Rola człowieka w kształtowaniu i funkcjonowaniu gleb wybranych ekosystemów Lubelszczyzny” Lublin, 3-5 październik 2008 r., zorganizowana przez UMCS w Lublinie.
- Międzynarodowa konferencja: „Obszary przyrodnicze Lwowa: stan i perspektywy” zorganizowana z okazji 15 rocznicy utworzenia Jaworowskiego Przyrodniczego Parku Narodowego.
- Międzynarodowa naukowo-praktyczna konferencja "Parki Narodowe są już w Econet: aktualny stan, problemy i perspektywy" 4 lipca 2008 r.
- Seminarium „Ocena efektywności zarządzania obszarami chronionymi na terytorium Ukrainy” zorganizowanej przez Ministerstwo Ochrony Środowiska i Zasobów Naturalnych Ukrainy i World Wildlife Fundation (WWF) - maj 2008 r., Brzuchowice.
- Szkolenia i wymiana doświadczeń w zarządzaniu przyrodniczymi obszarami chronionymi o znaczeniu krajowym – kwiecień 2008 r., Puszcza Wodnyia.
- Wspólne posiedzenie przedstawicieli instytucji ochrony przyrody i Towarzystwa Naukowego im. T. G. Szewczenki nt: „Prezentacja arkusza aplikacyjnego Rezerwatu Biosfery „Rostocze” – marzec 2008 r., Iwano - Frankowe.
- Konferencja naukowa „Stan i różnorodność biologiczna ekosystemów Szackiego Narodowego Parku Przyrodniczego” – wrzesień 2007 r. Szack.
- Międzynarodowe naukowo-praktyczne seminarium na temat "Ochrony środowiska i rozwoju turystyki w Europie Środkowej i Wschodniej - promocja turystyki i wartości kulturowych na granicy polsko-ukraińskiej, Zamość 27-29 lipca 2007 r.
- Międzynarodowa konferencja naukowa: „The permanent European Conference for the Study of the Rural Landscape” (PECSRL), Berlin 3-9 września 2006 r. sesja wyjazdowa na terenie Rostocza.
- Konferencja „Współczesne problemy rezerwatów przyrody” – wrzesień 2006 r.
- Spotkanie w Rostoczańskim Parku Narodowym "Projekt Centralnego Szlaku Rowerowego Rostocza" 17-18 sierpnia 2006 r.
- Konferencja - Projekt Rezerwat Biosfery Rostocze - cele i kierunki współpracy międzynarodowej 2-3 czerwca 2006 r.
- V posiedzenie międzyrządowej polsko-ukraińskiej Rady Koordynacyjnej dla współpracy międzyregionalnej we Lwowie, 20 marca 2006 r.
- Spotkanie w Departamencie Ochrony Środowiska i Zasobów Naturalnych w obwodzie lwowskim na rzecz utworzenia Międzynarodowego Rezerwatu Biosfery "Rostocze" 28 marca 2005 r.
- Spotkanie Lwowskiej Obwodowej Administracji Państwowej dot. intensyfikacji prac nad utworzeniem polsko-ukraińskiego rezerwatu biosfery "Rostocze" 10 września 2004 r.
- Okrągły Stół polskich i angielskich partnerów do rozwijania dokumentacji projektowej utworzenia Rostoczańskiego Rezerwatu Biosfery 05-06 luty 2003 r.

- Międzynarodowa Konferencja naukowo - praktyczna "Rezerwat Biosfery jako model zrównoważonego rozwoju obszarów i obiektów chronionych" 4-5 lipiec 2003 r.
- Międzynarodowa konferencja naukowa: Pollen Monitoring Programme, 4th international meeting, Lublin – Guciów, 25-30 września 2002 r.
- Międzynarodowa konferencja naukowo-praktyczna "Roztoczańskie spotkania - 2000" 16-17 listopad 2000 Jaworowskie Centrum Szkoleniowe na Ukrainie.
- Międzynarodowa konferencja naukowo - praktyczna "Problemy i perspektywy ochrony obiektów środowiskowych na Rztoczu" 6-7 lipiec 2000 r., Szkło.

5.3 Opisz krótko trendy panujące w każdym z głównych sektorów gospodarki Transgranicznego Rezerwatu Biosfery (np. zarządzanie gospodarką leśną (zgodnie z ustawą o lasach) i rolną, zasoby odnawialne, zasoby nieodnawialne, produkcja i budownictwo, turystyka i inne usługi) jeśli specyficzne dla aspektów transgranicznych.

Poziom rozwoju społeczno-gospodarczego na Rztoczu w Polsce i na Ukrainie jest różny. Jednak w obu przypadkach życie gospodarcze bazuje na wykorzystaniu potencjału zasobów naturalnych Rztocza. Jest ono uwarunkowane obecnością lub bezpośrednią bliskością złóż surowców (głównie siarki, węgla i gazu ziemnego), kompleksów leśnych, agrocenoz a także funkcjonowaniem ośrodków miejskich oraz poligonu w części ukraińskiej Rztocza. Rozwój gospodarczy, pomimo granicy UE, jest powiązany z wykorzystaniem sieci transportowej, komunikacji, obiektów infrastruktury pogranicza polsko-ukraińskiego. Kompleksowy kierunek działań związany jest z aktywizacją transportowo-tranzytową oraz innej przygranicznej serwisowo-usługowej działalności. Nadzieję upatruje się jednocześnie w rozwoju małego i średniego biznesu w dziedzinie przetwórstwa, przemysłu, turystyki i rekreacji. W rozwoju turystyki upatruje się szansę na zrównoważony rozwój społeczno-ekonomiczny regionu.

Podstawę struktury gospodarki Rztocza można określić jako rolniczo-leśną i powiązaną z tymi sektorami działalność przetwórczą.

Podstawą gospodarki regionu w polskiej części projektowanego Rezerwatu jest rolnictwo, co wynika z korzystnych warunków przyrodniczych dla funkcjonowania tej formy działalności oraz tradycji rolniczych regionu. Przeważającą formą wykorzystania gruntów w gminach rztoczańskich są użytki rolne. Dominującą kategorią wśród użytków rolnych są grunty pod zasiewami. W strukturze zasiewów zasadniczą rolę odgrywają zboża podstawowe wraz z mieszankami zbożowymi, następnie ziemniaki, a w grupie roślin przemysłowych dominuje rzepak i rzepik, zasiewany w szczególnie dużej ilości w rztoczańskich gminach powiatu tomaszowskiego i zamojskiego. Wzrastający areał upraw rzepaku i rzepiku wynika z wykorzystania tych surowców w produkcji biopaliw. Ograniczeniu uległa natomiast powierzchnia upraw buraków cukrowych. Większy udział w zasiewach posiadają one w nielicznych pojedynczych gminach. W niektórych gminach utrzymała się także uprawa tytoniu i owoców jagodowych.

Użytki zielone, czyli łąki i pastwiska są drugą co do znaczenia formą rolniczego użytkowania ziemi. W obszarach trwałych użytków zielonych wdrażane są programy wsparcia dla rolnictwa, wśród których wiodącym jest Program Rozwoju Obszarów Wiejskich. Głównym trzonem tego programu jest tzw. Program rolnośrodowiskowy, którego celem nadrzędnym jest prowadzenie gospodarki łąkowej z uwzględnieniem potrzeb ochrony siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt. Spośród upraw trwałych podstawowe znaczenie posiadają sady, których większe powierzchnie posiada kilka gmin w zachodniej i centralnej części regionu. W hodowli zwierząt gospodarskich przeważa trzoda chlewna, zaś mniejszą rolę odgrywa bydło i drób. Niewielkie znaczenie ma obecnie hodowla koni wykorzystywanych jako siła pociągowa. Natomiast w kilku gminach, charakteryzujących się wysokimi walorami turystycznymi, prowadzona jest hodowla koni w celach rekreacyjnych, sportowych lub terapeutycznych. W ukraińskiej części Rezerwatu również dominującą uprawą są zboża,

warzywa (ziemniaki, kapusta, ogórki). W hodowli zwierząt gospodarskich przeważa hodowla bydła, trzody chlewnej i drobiu.

Działalność rolnicza jest generalnie prowadzona w sposób tradycyjny, ma charakter ekstensywny i niskotowarowy. Szansą dla rozwoju rolnictwa jest produkcja zdrowej żywności, rozwój pszczelarstwa, agroturystyki, zielarstwa oraz tradycyjnych upraw np. lnu oraz upraw pracochłonnych np. tytoniu. Zmiany demograficzne zachodzące na wsi są jednak niekorzystne. Starzenie się społeczeństwa i odpływ ludności powodują, że wiele gruntów jest ugorowanych. Realnym zagrożeniem dla krajobrazu wiejskiego Roztocza, po obu stronach granicy jest ugorowanie pól i w rezultacie sukcesja leśna. Zmiany te mają charakter wielkoobszarowy i są odzwierciedleniem zachodzących procesów społecznych.

Lasy w obszarze TRB w zdecydowanej większości powierzchni są lasami skarbu państwa obu krajów, na których administrują nadleśnictwa. W Polsce, część lasów stanowi własność prywatną, nad którą nadzór pełnią starostwa powiatowe. W lasach państwowych, gospodarkę leśną prowadzi się zgodnie z ustawą o lasach, w oparciu o dziesięcioletnie plany urządzenia lasu. W lasach prywatnych gospodarka leśna realizowana jest na bieżąco na podstawie wniosków właścicieli dotyczących pozyskania drewna lub oparta jest o uproszczone plany urządzeniowe. Gospodarka leśna realizowana jest z uwzględnieniem ochrony różnorodności biologicznej, zwłaszcza ochrony siedlisk oraz gatunków rzadkich i zagrożonych. Pomimo intensyfikacji gospodarki leśnej wynikającej z rosnącego zapotrzebowania na surowiec, wdrażane są jednocześnie działania zmierzające do trwałego zachowania fragmentów ekosystemów leśnych, kluczowych i ważnych dla ochrony ginących gatunków i siedlisk przyrodniczych. Większość nadleśnictw w TRB po stronie polskiej i na Ukrainie, posiada certyfikat gospodarki leśnej FSC FM (Forest Management). Lasy z certyfikatem FSC zarządzane są zgodnie z najwyższymi światowymi standardami ochrony środowiska, poszanowaniem wartości społecznych miejscowej ludności oraz jednoczesnym zachowaniem zasad ekonomicznych prowadzenia gospodarki leśnej. Leśnictwo to oprócz rolnictwa podstawowe źródło dochodów i przychodów ludzi żyjących w obszarze TRB oraz funkcjonujących instytucji. Oparte w założeniu na zasadach zrównoważonego użytkowania zasobów leśnych pozyskuje cenny surowiec jakim jest drewno dla branży budowlanej, meblarskiej, papierniczej, energetycznej. Jednocześnie leśnictwo jest podstawą funkcjonowania drobnej przedsiębiorczości i sfery usługowej opartej na gospodarowaniu w lasach. Poza funkcją gospodarczą i ochronną, sfera działalności leśnej dotyczy również działań zmierzających do wzrostu lesistości, zwłaszcza poprzez zalesianie obszarów niewykorzystywanych rolniczo.

Mapa nr 11. Użytkowanie terenu w TRB „Roztocze”.

Roztocze po obu stronach granicy znajdujące się na różnym etapie rozwoju gospodarczego i posiada zróżnicowany potencjał rozwoju, co determinuje w dużej mierze rozwój turystyki po obu stronach granicy. Dzięki sprzyjającym walorom środowiska przyrodniczego, niskiemu zanieczyszczeniu oraz obiektom dziedzictwa kulturowego – Roztocze posiada wysoki potencjał związany z rozwojem turystyki.

Mapa nr 12. Turystyka w TRB „Roztocze”.

Roztocze to jednak region, w skali Polski i Ukrainy wykazujący się słabym wykorzystaniem zasobów turystycznych. Odwiedza go max. 700 tys osób w ciągu roku. Związane jest to często z nieznaną Roztocza i jego generalnie niewystarczającym zagospodarowaniem turystycznym, co hamuje rozwój nowych form turystyki. Niedocenione jest również położenie polskiej części Roztocza jako bazy wypadowej na Roztocze Ukraińskie i do Lwowa. Istniejący potencjał pozwala dostrzec możliwości kształtowania oferty turystycznej regionu z uwzględnieniem takich form, jak turystyka: kwalifikowana (piesza, rowerowa, kajakowa, narciarska, jeździecka, łowiecka, wędkarska), przyrodnicza (geoturystyka, sylwanoturystyka, enoturystyka, turystyka ornitologiczna), kulturowa (etniczna, przemysłowa, militarna, kulinarna, eventowa.), kulinarna, przygodowa, hobbystyczna, zdrowotna (spa i wellness). W obszarze projektowanego Rezerwatu po obu stronach granicy polsko-ukraińskiej położonych jest pięć miejscowości uzdrowiskowych: sanatoria w Krasnobrodzie, Horyńcu Zdroju, Niemirowie, Szkle oraz Brzuchowicach. Istniejące uzdrowiska stanowią ważny element oferty turystycznej, bazując na cennych zasobach lokalnych, takich jak borowiny i wody mineralne z wysoką zawartością siarkowodoru. Powołanie TRB „Roztocze” może przyczynić się do większej popularności sanatorium w Horyńcu Zdroju i Krasnobrodzie w polskiej części Roztocza.

Walory przyrodnicze i kulturowe Roztocza są podstawą rozwoju turystyki. Obszar TRB Roztocze w większości objęty jest wszystkimi formami ochrony przyrody jakie przewiduje polskie i ukraińskie prawo. Parki narodowe, rezerваты przyrody i parki krajobrazowe cieszą się dużym zainteresowaniem turystów, tak jak i obiekty dziedzictwa kulturowego: kościoły, dawne synagogi, cerkwie, które zaświadczać o wielokulturowości regionu. O zamieszkałych tu grekach, ormianach, żydach, Niemcach, Włochach, Węgrach zaświadczać dziś nazwy wpisane w roztoczański krajobraz, cmentarze oraz zabytki kultury materialnej, które ocalały z wojennej zawieruchy. W obszarze projektowanego TRB „Roztocze” znajdują się dwie drewniane cerkwie Św. Paraskewy w Radrużu i Cerkiew Św. Ducha w Potyliczu wpisane na Listę Światowego Dziedzictwa Kultury UNESCO, podobnie jak Stare Miasto w Zamościu, zespół staromiejski Lwowa oraz Cerkiew Trójcy Świętej w Żółkwi, położone w bliskim sąsiedztwie Rezerwatu.

Mapa nr 13 przedstawia dziedzictwo kulturowe TRB „Roztocze”.

Głównym problemem w zintegrowanym rozwoju turystyki w układzie transgranicznym jest:

- Brak pakietu usług turystycznych pod hasłem „Roztocze”,
- Brak zintegrowanego obszarowego produktu turystycznego (jak dotąd nie został wdrożony projekt „Geopark Kamienny Las na Roztoczu”,
- Brak rozwiniętej na odpowiednim poziomie infrastruktury turystycznej – bazy noclegowo-usługowej, informacji turystycznej,
- Brak „magistrali roztoczańskiej”, kolejowej i drogowej, z wykorzystaniem Centralnego Szlaku Rowerowego Roztocza, korytarza drogowego służącego zwiększeniu dostępności regionu w układzie transgranicznym, umożliwiającego turystom łatwiejsze dotarcie do najcenniejszych obiektów przyrodniczych i kulturowych, a lokalnej społeczności lepszą

komunikację. Nieprzystosowanie przejścia drogowego Hrebenne-Rawa Ruska (ok 2 mln osób w ciągu roku przekracza granicę) do ruchu pieszego i rowerowego. Zły stan dróg lokalnych, szczególnie po stronie ukraińskiej,

- Niewystarczający rozwój nowych produktów turystycznych związanych np. z uprawą winorośli, Inu, pszczelarstwem, popularyzacją lokalnej wielokulturowej kuchni, tradycyjnych upraw roślinnych na cele lecznicze i spożywcze,
- Brak wizerunku Roztocza przyciągającego inwestorów w turystyce, oraz przemysłe „nieinwazyjnym”,
- Różne regulacje prawne i podejście do turystyki, zrównoważonego wykorzystania zasobów przyrodniczych i kulturowych oraz krajobrazu,
- Funkcjonowanie Lwowskiego Centrum Doświadczalnego Przykarpackiego Okręgu Wojskowego w części ukraińskiej Roztocza (poligon).
- Procedury związane z przekraczaniem granicy polsko-ukraińskiej, która jest jednocześnie granicą UE,
- Niestabilna sytuacja społeczno-gospodarcza Ukrainy (konflikt zbrojny na wschodzie Ukrainy).

Komunikacja w obrębie polskiego i ukraińskiego Roztocza odbywa się przez przejście graniczne Hrebenne-Rawa Ruska, które ma statut przejścia osobowo-towarowo-kolejowego, Werchrata-Rawa Ruska – przejście kolejowe, Budomierz-Hruszów (od 2013 r) – osobowo-towarowe, położone na południe od Roztocza przejście osobowo-towarowe Korczowa-Krakowiec oraz pozostałe 6 przejść granicznych Polski z Ukrainą.

Przemysł w TRB Roztocze związany jest z eksploatacją i przetwórstwem miejscowych surowców:

- produktów rolnych – przemysł rolno-spożywczy (młyny, browar, piekarnie, masarnie, elewatory, chłodnie i przetwórnice owoców),
- drewna – (tartaki, stolarnie, fabryki mebli, okien) – racjonalna gospodarka leśna daje szansę, że zasoby te eksploatowane będą w poszanowaniu przyrody,
- zasobów nieodnawialnych: skał miejscowych, złóż piasku, piaskowców, wapieni, gliny (cegielnie, kopalnie piasku, kamieniołomy, zakłady produkujące eurobruk).

Przemysł surowców budowlanych powoduje punktowe przeobrażenie środowiska przyrodniczego Roztocza. Potencjalnym zagrożeniem dla obszaru TRB może być wznowienie eksploatacji siarki w strefie przylegającej od południowego-wschodu do Roztocza oraz eksploatacja gazu łupkowego.

Warunki geograficzne, przyrodnicze i społeczne w szczególny sposób sprzyjają wspieraniu przedsięwzięć z zakresu szeroko rozumianych „zielonych” technologii. Region charakteryzuje się dużą liczbą godzin słonecznych w roku co sprawia, że jedną z najkorzystniejszych form rozwoju "zielonych technologii" jest energetyka słoneczna i budowa farm fotowoltaicznych.

W RPN realizowane są zadania mające na celu poprawę efektywności energetycznej. W 2011 roku w Parku wykonana została termomodernizacja z zastosowaniem OZE w Roztoczańskim Centrum Naukowo-Edukacyjnym. W obiekcie funkcjonuje system hybrydowy zaopatrzenia w ciepło i energię elektryczną, kolektory słoneczne, pompy ciepła, kocioł na biomasę oraz baterie paneli fotowoltaicznych. W 2012 roku w ośmiu leśniczówkach wykonano termomodernizację z zastosowaniem OZE w tym instalacje solarne i pompy ciepła. W 2013 kontynuowano zastosowanie OZE w Parku:

1. Uporządkowano gospodarkę-wodno ściekową w 6 obiektach: powstały trzy hybrydowe hydrofitowe (wierzba, manna, trzcina) oczyszczalnie oraz instalacja do gromadzenia i wykorzystywania wód opadowych przy siedzibie Dyrekcji Parku.
2. Zainstalowano układy ogniw fotowoltaicznych oraz instalacje solarne na budynkach administracyjnych Parku.

W gminie Józefów w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego województwa lubelskiego na lata 2007 - 2013 zainstalowane zostały instalacje solarne dla ogrzewania wody użytkowej w ponad 400 budynkach prywatnych i czterech budynkach użyteczności publicznej.

W powiecie tomaszowskim zawiązane zostało partnerstwo energetyczne "Duży może więcej", którego celem jest realizacja dobrych praktyk w zakresie wykorzystania potencjału odnawialnych źródeł energii i poprawy efektywności energetycznej. W ramach partnerstwa realizowany jest projekt "Partnerskie współdziałanie na rzecz promocji Roztocza Tomaszowskiego, jako atrakcji turystycznej Unii Europejskiej", którego liderem jest Powiat tomaszowski a partnerami gminy: Lubycza Królewska, Susiec, Tyszowce, Tomaszów Lubelski oraz Lokalna Organizacja Turystyczna "Roztocze". Misją Partnerstwa jest wspólne pozyskiwanie środków zewnętrznych: krajowych i zagranicznych w celu poprawy efektywności energetycznej i wykorzystania potencjału OZE, ochrona środowiska naturalnego, obniżenie emisji CO₂ i innych zanieczyszczeń do atmosfery.

Aktualnie Powiat tomaszowski realizuje projekt - Termomodernizacja sześciu zespołów obiektów użyteczności publicznej powiatu tomaszowskiego. Prawie każda gmina będąca członkiem Partnerstwa planuje termomodernizację obiektów, zakładanie paneli fotowoltaicznych, wymianę oświetlenia na oszczędne.

5.4 Opisz rozwój ekonomicznych inicjatyw społecznych w ramach proponowanego TRB. Jakże istnieją wspólne programy w celu promowania kompleksowych strategii dla rozwoju gospodarki (innowacji ekonomicznych), zmian i dostosowań oraz stopnia, w jakim są one wdrożone w TRB?

Pomiędzy gminami leżącymi na obszarze projektowanego Rezerwatu nawiązywana jest ścisła współpraca w zakresie pozyskiwania środków zewnętrznych m.in. na rozwój turystyki. Gmina Zwierzyniec i gmina Narol współpracuje w ramach porozumienia międzygminnego o stałym charakterze pn. „Bramy Roztocza”. W ramach współpracy realizowany jest projekt „Zwierzyniec i Narol liderami rozwoju kultury i turystyki Roztocza”.

W 2008 roku na terenie projektowanego Rezerwatu utworzone zostały Lokalne Grupy Działania:

- LGD „Nasze Roztocze” obejmuje 5 gmin: Adamów, Krasnobród, Zamość, Zwierzyniec, Józefów. Dla tego obszaru opracowana została Lokalna Strategia Rozwoju. Głównymi jej założeniami jest promocja i rozwój turystyki, odnowa i rozwój wsi, zrównoważony rozwój gospodarczy oraz odnowa i zachowanie dziedzictwa przyrodniczego, kulturowego i historycznego.
- LGD „Roztocze Tomaszowskie” skupia 6 gmin wiejskich powiatu tomaszowskiego: Lubyczę Królewską, Tomaszów Lubelski, Susiec, Tarnawatkę, Bełzec, Krynice i składa się z przedstawicieli sektora publicznego, gospodarczego i społecznego. Do celów Stowarzyszenia należy wspieranie i upowszechnianie zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich, wspieranie trwałego i zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego gmin leżących na obszarze działania Stowarzyszenia, rozwój turystyki wiejskiej, w tym agroturystyki, rozwój gospodarki opartej na wiedzy.

W latach 2009/2010 realizowany był projekt „EkoRoztocze” zrealizowany przez Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II Wydział Zamiejscowy Nauk Prawnych i Ekonomicznych w Tomaszowie Lubelskim w partnerstwie z Europejskim Centrum Integracji i Współpracy Samorządowej „Dom Europy” w ramach Priorytetu VIII. Regionalne Kadry Gospodarki. Był współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Europejskiego. Projekt był przedsięwzięciem stanowiącym zbiór priorytetowych zadań do realizacji w sektorze turystycznym na obszarze Roztocza do roku 2012. Zakładał wsparcie zdolności przystosowawczych pracowników i przedsiębiorstw, funkcjonujących na obszarach powiatów zamojskiego, biłgorajskiego, hrubieszowskiego i tomaszowskiego w zakresie ekoturystyki wobec EURO 2012.

W latach 2009-2010 gminy: Tomaszów Lubelski, Bełzec, Krynice, Lubycza Królewska, Susiec i Tarnawatka zrealizowały wspólny projekt, Poprawa skuteczności działań ratownictwa ekologicznego jednostek OSP KSRG z terenu gmin Powiatu Tomaszowskiego”. Głównym celem projektu było zapobieganie degradacji środowiska naturalnego w wyniku awarii i katastrof o charakterze ekologicznym.

Kolejnym projektem realizowanym przez powiat tomaszowski z partnerami ukraińskimi był projekt pn ”Utworzenie transgranicznego systemu reagowania na zagrożenia środowiska naturalnego powiatu tomaszowskiego, rejonu żółkiewskiego i sokalskiego na Ukrainie”. Realizowany był w ramach Narodowego Programu dla Polski 2003 PL 2003/004-379.03.02 – Fundusz Małych Projektów Infrastrukturalnych Small Infrastructure Project Found SIPF/2003/19. Działanie 1.2. Rozwijanie i wzmacnianie współpracy pomiędzy społecznościami w zakresie ochrony środowiska naturalnego. Celem projektu był rozwój i wzmocnienie współpracy transgranicznej instytucji odpowiedzialnych za reagowanie na zagrożenia środowiska naturalnego w powiecie tomaszowskim z partnerami w rejonach żółkiewskim i sokalskim na Ukrainie oraz zwiększenie skuteczności działań służb ratowniczych w zakresie ochrony środowiska w strefie przygranicznej. Osiągnięcie celu zostało zrealizowane poprzez opracowanie i wdrożenie procedury postępowania w zakresie rozpoznania i likwidacji zagrożeń środowiska naturalnego w regionie przygranicznym oraz wdrożenie nowoczesnych rozwiązań technicznych w zakresie koordynacji i prowadzenia związanych z tym działań ratowniczych.

W tym celu zostało podpisane porozumienie pomiędzy władzami powiatu tomaszowskiego oraz Rejonu żółkiewskiego i sokalskiego na Ukrainie w sprawie dwustronnej wymiany informacji na temat nadzwyczajnych zagrożeń środowiska naturalnego na terenach przygranicznych.

W 2008 roku pomiędzy rejonem jaworowskim i powiatem lubaczowskim zrealizowany został projekt "Edukacja samorządu terytorialnego, jako okazja do rozwoju obszaru Jaworowskiego". Projekt finansowany był w ramach pomocy zagranicznej Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP. W ramach projektu grupa 15 osób - pracowników z różnych agencji dzielnic Jaworowa uczestniczyła w szkoleniu dotyczącym pisania projektów grantowych.

W 2011 roku pomiędzy rejonem Jaworowskim i powiatem lubaczowskim zrealizowany został projekt "Poprawa efektywności usług publicznych w obszarze Jaworowskim", który finansowany był ze środków pomocy zagranicznej Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP.

5.5 Lokalne przedsięwzięcia i inne inicjatywy ekonomicznego rozwoju w ramach proponowanego TRB. Czy podjęto wspólne/specyficzne „tzw. zielone” alternatywne rozwiązania skierowane na kwestię zrównoważonego rozwoju? Związek, (jeśli istnieje) wśród tych inicjatyw.

W ramach projektowanego TRB podejmowane są wspólne inicjatywy mające na celu wdrażanie zasad zrównoważonego rozwoju w zakresie odnawialnych źródeł energii. W latach 2011/2013 w układzie transgranicznym pomiędzy Radą powiatu Jaworowskiego i powiatem lubaczowskim realizowany był projekt "Energia odnawialna - przepis na poprawę, jakości środowiska w powiecie lubaczowskim i jaworowskim." Finansowany był ze środków Programu Współpracy Transgranicznej Polska-Białoruś-Ukraina 2007-2013. Rezultatem projektu było zainstalowanie kolektorów słonecznych w szpitalu w Jaworowie.

Niezależnie od przedstawionego projektu po stronie polskiej prowadzonych jest wiele inicjatyw mających na celu wdrożenie odnawialnych źródeł energii, termomodernizacji obiektów, likwidacji eternitu, selektywnej zbiórki odpadów jak opisano w pkt. 5.4.

5.6 Opisz główne cele dla przyszłej współpracy w TRB. Jakie nowe strategie lub cele/sposoby podejścia będą rozważone?

Główne cele współpracy w ramach TRB „Roztocze” zarówno w układzie krajowym Polski i Ukrainy jak i w układzie transgranicznym, zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju w równym stopniu dotyczą „człowieka i przyrody”, zaliczono do nich:

- Zachowanie różnorodności walorów naturalnych i kulturowych,
- Opracowanie modeli, koordynację zagospodarowania przestrzennego i zarządzania na zasadzie zrównoważonego rozwoju w Polsce i na Ukrainie,
- Dążenie do wyrównania rozwoju i poziomu społeczno-gospodarczego, w tym wspieranie i wdrożenie wspólnej polityki turystycznej i promocji,
- Rozwój badań naukowych, monitoringu i edukacji ekologicznej,
- Budowanie tożsamości regionalnej Rostocza na turystycznej mapie Europy.
- Wdrożenie projektu „Geopark Kamienny Las na Rostocz” i zgłoszenie do ewaluacji w UNESCO European Geoparks NET.

W sferze przyrodniczej:

- Zachowanie różnorodności walorów naturalnych i kulturowych, w tym krajobrazu,
- Koordynację działań w zakresie udostępniania obszarów cennych przyrodniczo dla turystyki w sposób niewpływający negatywnie na stan środowiska przyrodniczego oraz prowadzenie działań związanych z edukacją przyrodniczą,
- Opracowywanie wspólnych skoordynowanych strategii dla zagrożonych i chronionych gatunków i ekosystemów, gatunków wędrownych, a także kontrola inwazyjnych gatunków obcych występujących na Rostocz,
- Wspieranie działań na rzecz pozyskiwania środków z zewnętrznych funduszy celowych na realizację zadań związanych z aktywną i bierną ochroną przyrody, działalność edukacyjną, udostępnianie obszarów chronionych.

W sferze ekonomiczno-gospodarczej:

- Dążenie do wyrównania rozwoju i poziomu społeczno-gospodarczego,
- Wspieranie działań na rzecz opracowania „Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego i ochrony dziedzictwa przyrodniczo-kulturowego Rostocza”,
- Opracowanie i wspieranie wdrażania wspólnej polityki turystycznej,
- Wspieranie promocji regionu, badań naukowych, monitoringu, edukacji i organizacji szkoleń w celu przeciwdziałania zjawiskom niekorzystnym z punktu widzenia przyrodniczego, społecznego i gospodarczego.

W sferze społecznej:

- Budowanie tożsamości regionalnej Rostocza,
- Rozwój istniejących i budowa nowych produktów turystycznych Rostocza łatwych do identyfikacji na turystycznej mapie Europy.
- Wspieranie szkolenia kadr, wymiana doświadczeń.

5.7 Inne komentarze/obserwacje w kwestii rozwoju z perspektywy TRB.

6. CEL III: UŻYTECZNOŚĆ REZERWATÓW BIOSFERY

W BADANIACH, MONITORINGU, EDUKACJI I SZKOLENIACH, PAMPLONA(2000)

[Odnosi się do programów, które zwiększają zdolności osób i organizacji (w RB) w celu rozwiązania problemów, zarówno w zakresie ochrony środowiska i rozwoju na rzecz zrównoważonego rozwoju, jak również badań, monitoringu, projektów i edukacji niezbędnej do radzenia sobie ze szczególnymi warunkami rezerwatu biosfery.]

6.1. Badania naukowe i monitoring

Rezerwat biosfery – jako teren skupiający zarówno formy ochrony przyrody, obiekty kulturowe i historyczne oraz regionalną specyfikę społeczną i gospodarczą, stanowi obszar o wybitnych walorach. Stąd też rola rezerwatów biosfery jako obszarów skupiających potencjał i środki na wdrażanie i realizację badań i monitoringu jest bezdyskusyjna i oczywista. W ramach tematyki badawczej należy dokładnie zdiagnozować zarówno sferę przyrodniczą (w tym geologiczną, krajobrazową) jak i społeczną (w tym kulturową i historyczną) – dążąc do osiągnięcia stanu referencyjnego kluczowych komponentów przyrodniczych i społecznych. Stan ten będzie punktem wyjściowym we wdrażanym monitoringu wymienionych aspektów, opartym o metodologię opracowaną wg naukowych standardów i zgodnym z kierunkami monitoringu, wyznaczonymi przez instytucje odpowiedzialne na szczeblu krajowym.

Badania naukowe są podstawą wiedzy i w granicach obecnego projektu TRB Roztocze, realizowane są od 2 poł. XIX w. Pierwsze badania prowadzone były w latach 80 tych XIX w. przez naukowców z ośrodków lwowskiego, krakowskiego i warszawskiego. W latach 30 tych. XX w. badania prowadzili naukowcy z ośrodka poznańskiego, wtedy to właśnie pojawiły się postulaty dotyczące ochrony pewnych obiektów przyrodniczych na omawianym terenie. W latach 60 i 70 tych. XX w. kompleksowe badania przyrody regionu prowadził ośrodek lubelski i lwowski oraz w mniejszym stopniu ośrodek krakowski, warszawski i kijowski. Tematycznie badania objęły wszystkie najważniejsze dziedziny związane z uwarunkowaniami przyrodniczymi. Z biegiem lat oraz w zależności od sytuacji geopolitycznej, do sfery przyrodniczej dołączano w aspekcie badawczym również sferę historyczno-kulturową oraz społeczno-ekonomiczną. Obecnie badania Roztocza prowadzą przede wszystkim uczelnie wyższe z ośrodka lubelskiego i lwowskiego.

Badania naukowe są podstawową i wciąż realizowaną formą diagnozy stanu, zwłaszcza uwarunkowań przyrodniczych z uwagi na bogactwo świata grzybów, roślin i zwierząt Roztocza. I pomimo wieloletniego procesu poznawczego, wciąż niektóre elementy spośród wymienionych grup organizmów są rozpoznane w stopniu niedostatecznym. Dlatego też mając na uwadze zakres posiadanej wiedzy oraz potrzeby dalszego rozwoju badań ukierunkowanych na uzupełnienie stanu wiedzy, kontynuacja badań jest nieodzowna i powinna być realizowana niezależnie przez oba kraje, jak również w ramach wspólnych projektów transgranicznych. Zasięg badań uzależniony będzie od tematyki oraz stopnia rozpoznania elementów przewodnich, które w obu krajach zdiagnozowane są w stopniu niejednorodnym.

Niezależnie od zakresu i zasięgu realizowanych i planowanych badań naukowych, w TRB wykonywany jest monitoring przyrodniczy oraz społeczno-ekonomiczny bazujący na podstawach uzyskanych podczas badań naukowych. Zakres monitoringu w układzie tematycznym jest w Polsce i na Ukrainie zróżnicowany, przy czym głównymi trzonami są aspekty abiotyczny i biotyczny. W ukraińskiej części TRB monitoring skupia się, w zakresie monitoringu abiotycznego, na klimatologicznym, hydrologicznym oraz przyrodniczym, obejmującym głównie:

- przeprowadzenie okresowego (co 10 lat) opisu taksacyjnego;
- stałe badania ornitologiczne ptaków gniazdujących, sezonowych i migrujących;
- inwentaryzację roślinności;
- inwentaryzację zwierząt;
- monitorowanie stanu populacji rzadkich gatunków roślin i zwierząt;
- monitorowanie mikropopulacji ssaków i ptaków;
- coroczne obserwacje fenologiczne na terenie Rezerwatu „Roztocze”, Jaworowskiego Przyrodniczego Parku Narodowego i terenach przyległych;

- badanie rzadkich roślin i zwierząt oraz stanu fitocenoz lasów i łąk;
- zintegrowaną ocenę ekologicznego i geomorfologicznego napięcia i sytuacji geoekologicznej;
- analizę stanu ekologicznego komponentów środowiska oraz ocenę ich zmian pod wpływem różnych form użytkowania zasobów naturalnych.

Ponadto przeprowadzane są statystyczne badania społeczno-gospodarcze struktury demograficznej mieszkańców oraz warunków ich życia.

Za realizację i wykonanie monitoringu odpowiedzialne są przede wszystkim instytucje zajmujące się ochroną przyrody oraz jednostki naukowe – zwłaszcza Narodowy Uniwersytet Leśnictwa Ukrainy, Jaworowski Przyrodniczy Park Narodowy, Przyrodniczy Zapovednik "Roztocze".

Monitoring przyrodniczy w polskiej części TRB Roztocze jest usankcjonowany zakresem Państwowego Monitoringu Środowiska opracowanym przez instytucję odpowiedzialną – Główny Inspektorat Ochrony Środowiska w Warszawie. W ramach Państwowego Monitoringu Środowiska, realizowane są w obszarze TRB cztery podstawowe programy, obejmujące szereg podprogramów:

1. Monitoring jakości powietrza.
2. Monitoring wód,
 - Monitoring wód powierzchniowych,
 - Monitoring wód podziemnych.
3. Monitoring hałasu.
4. Monitoring przyrody,
 - Monitoring ptaków,
 - Monitoring gatunków i siedlisk przyrodniczych,
 - Monitoring lasów,
 - Zintegrowany Monitoring Środowiska Przyrodniczego.

Prace monitoringowe wykonywane są w oparciu o sieć stałych powierzchni i punktów badawczych rozmieszczonych w obszarze TRB Roztocze, przez instytucje i podmioty odpowiedzialne za realizację poszczególnych zadań: Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Lublinie, Roztoczański Park Narodowy, Instytut Ochrony Przyrody PAN w Krakowie, Muzeum i Instytut Zoologii PAN w Warszawie, Ogólnopolskie Towarzystwo Ochrony Ptaków oraz Regionalną Dyрекcję Ochrony Środowiska w Lublinie. Spośród poszczególnych programów monitoringowych, w zależności od potrzeb, opracowywane są zakresy uszczegóławiające dane zagadnienia, za wykonanie których odpowiedzialne są przede wszystkim jednostki naukowe-badawcze, zwłaszcza Uniwersytet Marii Curie Skłodowskiej w Lublinie i Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie oraz RDOŚ w Lublinie (w zakresie monitoringu siedlisk i gatunków Natura 2000 wnikającego z planów zadań ochronnych).

Na Ukrainie istnieje blisko 30 powierzchni punktów badawczych i monitoringowych, w tym powierzchni leśnych, botanicznych, herpetologicznych, ornitologicznych, teriologicznych i fenologicznych. Za wdrażanie i realizację odpowiedzialne są Ministerstwo Edukacji i Nauki Ukrainy oraz instytucje naukowe i związane z ochroną przyrody: Narodowy Uniwersytet Leśnictwa Ukrainy, Uniwersytet Lwowski, Ukraiński Uniwersytet Leśno-Techniczny we Lwowie, Jaworowski Przyrodniczy Park Narodowy oraz Przyrodniczy Zapovednik Roztocze.

System monitoringu Roztocza po stronie polskiej obejmuje istnienie dwóch kompleksowo wyposażonych terenowych stacji naukowych (Stacji Bazowej Zintegrowanego Monitoringu Środowiska Przyrodniczego Roztocze w RPN oraz Roztoczańskiej Stacji Naukowej UMCS w Guciowie), stacji monitoringu powietrza WIOŚ oraz sieć kilkudziesięciu stałych powierzchni badawczych i punktów ujętych w systemie monitoringu GIOŚ. Monitoring realizowany jest przez specjalistów poszczególnych dziedzin, zarówno pracowników instytucji odpowiedzialnych za wykonanie prac jak i zespoły naukowców niezależnych, wykonujących prace na zlecenie tych instytucji. Ważne jest, iż monitoring realizowany jest wyłącznie przez wykwalifikowanych naukowców, w oparciu o ujednoliconą metodykę badawczą. Aktualnie

większość projektów monitoringowych realizowanych w TRB Roztocze, dotyczy monitoringu siedlisk i gatunków sieci Natura 2000, która to sieć w TRB zajmuje największą powierzchnię. Modelowym przykładem systemu monitoringu szczegółowego, jest zakres monitoringu usankcjonowany w projekcie planu ochrony Roztoczańskiego Parku Narodowego.

Rozwój i zakres realizowanych w obszarze TRB Roztocze badań naukowych i monitoringu prowadzony aktualnie (wg zaleceń GIOŚ) oraz planowany do wdrożenia (wynikający z funkcjonowania parku narodowego i obszarów Natura 2000) wychodzi naprzeciw potrzebom wynikającym z istnienia modelowego systemu obszarów chronionych Roztocza. System ten, wyróżniający Roztocze na tle sąsiednich regionów unikalnością uwarunkowań przyrodniczych oraz społeczno-kulturowych, zagwarantowany ma nadzór poprzez rozbudowany system monitoringu – realizowany i wdrażany we wszystkich rodzajach form ochrony.

6.1.1 Krótki opis i lista publikacji wspólnych badań naukowych i/lub monitoringu/ programów lub częściowo wdrożonych badań oraz/lub programów monitoringu/ programów w odniesieniu do proponowanego TRB.

Zakres dotychczasowych publikacji naukowych dotyczących badań, realizowany był przez państwa w obszarze TRB niezależnie. Naukowcy po stronie polskiej i ukraińskiej, wdrażali i realizowali projekty badawcze o randze krajowej, budując podstawy do realizacji programów i badań o charakterze międzynarodowym. Podstawową pozycją dotyczącą tego zagadnienia jest przygotowywana obszerna monografia Roztocza – omawiająca kompleksowo całą sferę przyrodniczą (abiotyczną i biotyczną) i społeczno-ekonomiczną makroregionu Roztocza po stronie polskiej i ukraińskiej. W projekt ten zaangażowani są przedstawiciele instytucji zarządzających obszarem oraz instytucji naukowych – ze strony polskiej i ukraińskiej. Diagnoza stanu uwarunkowań przyrodniczych, krajobrazowych, społecznych i ekonomicznych przedstawiona w powstającym opracowaniu, będzie stanowiła podstawę podjęcia długofalowych i uszczegółowionych badań i programów bądź projektów badawczych realizowanych przez zespoły międzynarodowych ekspertów pracujących w obszarze TRB Roztocze.

Dotychczas z obszaru projektowanego Rezerwatu opublikowano kilkaset pozycji w postaci monografii, opracowań, artykułów w czasopismach naukowych dotyczących rozpoznania środowiska przyrodniczego tego regionu.

Listę publikacji wydanych po 2000 r. dotyczących badań naukowych, monitoringu i opracowań kartograficznych zawiera załącznik nr. 3 do formularza nominacyjnego.

6.1.2 Krótki opis prowadzonych wspólnych badań naukowych/ lub programów monitoringu/ lub planowanych badań oraz/lub programów monitoringu w odniesieniu do proponowanego TRB (proszę odnieść się do zmiennych w Aneksie I).

W ramach prowadzenia wspólnych badań naukowych w obrębie Roztocza pomiędzy Uniwersytetem Marii Curie Skłodowskiej i Ukraińskim Uniwersytetem Leśno-Technicznym podpisane zostało porozumienie dotyczące badań n.t. kompleksowych badań środowiska przyrodniczego Roztocza. Badania realizowane były w trzech zakresach: inwentaryzacji obiektów przyrodniczych Roztocza celem utworzenia międzynarodowego rezerwatu biosfery, monitoringu stanu przyrody Roztocza oraz współczesnych procesów przyrodniczych Roztocza.

UMCS i UIF współpracują w ramach różnych programów w zakresie: poznania mechanizmów obiegu materii i energii w geosystemach wyżynnych, rozpoznania uwarunkowań i dynamiki procesów morfogenetycznych, identyfikacji długookresowych trendów związanych ze zmianami klimatycznymi, zmianami użytkowania ziemi oraz zmianami wielkości i rodzaju zanieczyszczeń, opracowania modeli prognostycznych funkcjonowania geosystemów wyżynnych. W badania te włączone są grupy studentów z obydwu uniwersytetów w ramach staży i wymiennych praktyk.

RPN wraz z PZR i JPPN planuje współpracę w zakresie zintegrowanego monitoringu środowiska przyrodniczego szczególnie w zakresie badań hydrologicznych, hydrobiologicznych i klimatologicznych. W zakresie biotycznym zaś w obszarze monitoringu siedlisk oraz gatunków roślin i zwierząt ginących, zagrożonych i rzadkich.

6.1.3 Czy wspierano wymianę naukową? (np. sprzęt, odwzorowania kartograficzne, personel)

W obszarze TRB Roztocze, istnieje stały obszar współpracy naukowej instytucji koordynujących oraz naukowych – zarówno w zakresie wymiany krajowej jak i międzynarodowej. Zakres tego rodzaju współpracy dotyczy przede wszystkim wizyt i eksploracji o charakterze logistycznym i roboczym, które mają na celu opracowanie wspólnych strategii długofalowej współpracy dotyczącej przede wszystkim realizacji projektów ochrony o randze transgranicznej. Najbardziej zaawansowaną formą wymiany są cykliczne, coroczne spotkania pracowników parków narodowych obu państw (Roztoczańskiego i Jaworowskiego) oraz kadry naukowej i studentów z UMCS i UIF. Wymiana studentów pomiędzy uniwersytetami odbywa się corocznie od 15 lat.

6.1.4 Wskaż główne cele dla przyszłej współpracy naukowej i monitoringu w TRB. Jakie nowe strategie lub podejścia będą rozważane?

W 2014 roku do Komisji Europejskiej złożony został projekt w ramach działań Marie Curie Skłodowskiej "Research and innovation staff exchange" programu Horyzont 2020 dotyczący monitoringu lasów całego Roztocza. W projekcie udział biorą PAN w Warszawie, PAN Ukrainy, RPN, Uniwersytet Lwowski, Uniwersytet Leśno-Techniczny, Politechnika Lwowska, Uniwersytet w Kijowie, Uniwersytet w Jenie, Ukraińskie Stowarzyszenie Zarządzające Lasami, Zapovednik Roztocze oraz Szacki Rezerwat Biosfery. Założeniem projektu jest opracowanie aktualnego stanu naturalnych krajobrazów i ekosystemów wzdłuż transektu od Bałtyku do Morza Czarnego, na terytorium Polski i Ukrainy. Głównymi celami projektu jest m.in. poprawa obecnego stanu wiedzy na temat użytkowania gruntów - pokrycia terenu w obu krajach (lasy, użytki rolne, procesy gospodarcze i społeczne), ocena stanu krajobrazów naturalnych, ich struktury i stabilności w pejzażach, oszacowanie antropogenicznych emisji do atmosfery oraz oceny ich wpływu na funkcjonowanie ekosystemów lądowych (zwłaszcza lasów), ocena głównych funkcji ekosystemów leśnych i rolniczych.

Celem współpracy jest również zastosowanie narzędzi GIS w ramach współpracy naukowo badawczej i ochronie przyrody.

W końcowej fazie opracowania autorskiego i redakcyjnego znajduje się wspólna monografia całości Roztocza, podsumowująca ten obszar zarówno pod kątem ochrony przyrody, kultury, historii, osadnictwa jak i działalności człowieka. Autorami wydawnictwa są naukowcy z UMCS w Lublinie, UP w Lublinie, Uniwersytetu im. Iwana Franki we Lwowie oraz pracownicy Roztoczańskiego Parku Narodowego i Zapovednika Roztocze. Planuje się opublikowanie informatora o TRB "Roztocze", który opracowany zostanie na bazie w/w opracowania.

Efektom prac przy tworzeniu TRB "Roztocze" było podpisanie w dniu 20 lutego.2015 r. na spotkaniu konsultacyjnym dot. projektu TRB "Roztocze" porozumienia w sprawie współpracy pomiędzy: Wydziałem Nauk o Ziemi i Gospodarki Przestrzennej Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, reprezentowanym przez Dziekana prof. dra hab. Radosława Dobrowolskiego, a Roztoczańskim Parkiem Narodowym w Zwierzyńcu, reprezentowanym przez Dyrektora mgr inż. Zdzisława Strupieniuka.

Porozumienie zostało podpisane z uwagi na potrzebę prowadzenia szczegółowych badań środowiskowych, działań edukacyjnych i dydaktycznych oraz popularyzacji unikalnych walorów przyrodniczych, krajobrazowych i historyczno - kulturowych Roztoczańskiego Parku

Narodowego i Roztocza. Sygnatariusze zobowiązali się do prowadzenia wspólnych działań w zakresie:

- monitoringu oraz oceny stanu jakości i zmian środowiska przyrodniczego (biotycznego i abiotycznego), społecznego i kulturowego Roztocza, realizowanych w oparciu o istniejące porozumienia oraz dokumenty powołujące pracowników Wydziału jako naukowych koordynatorów regionalnych z zakresu monitoringu GIOŚ,
- badań naukowych, poznania, popularyzacji i ochrony walorów przyrodniczych, krajobrazowych, historyczno- kulturowych oraz edukacji i turystyki Parku i Roztocza jako regionu pogranicza,
- wspierania rozwoju zaplecza naukowo-dydaktycznego, badań naukowych, edukacji i dydaktyki oraz strategii informacyjnej i GIS Parku.

Na tym samym spotkaniu podpisano również umowę o współpracy pomiędzy Roztoczańskim Parkiem Narodowym i Lwowskim Narodowym Uniwersytetem Agrarnym w Dublanach. Celem umowy jest połączenie wysiłków w kierunku:

- udoskonalenia nauczania, prac badawczych i ich późniejszego zastosowania w rolnictwie, życiu społecznym i pokrewnych dziedzinach,
- rozszerzenie wymiany międzynarodowych doświadczeń,
- prowadzenie projektu "Roztocze jedność w różnorodności" i innych.

Planuje się również podpisanie porozumienia w sprawie współpracy pomiędzy: Uniwersytetem im. Ivana Franki we Lwowie, a Roztoczańskim Parkiem Narodowym.

6.2 Wspólna edukacja, szkolenia i programy podnoszenia świadomości społecznej

6.2.1 Opis rodzaje trwającej i planowanej wspólnej współpracy w odniesieniu do edukacji i podnoszenia świadomości społeczeństwa.

Pomiędzy Roztoczańskim Parkiem Narodowym a Przyrodniczym Zapowiednikiem Roztocze już od 1988 r., a z Jaworowskim Przyrodniczym Parkiem Narodowym od 1999 r. utrzymywana jest ścisła współpraca w oparciu o stałe umowy. Jednym z jej założeń jest prowadzenie współpracy w zakresie udostępniania parków narodowych dla nauki i edukacji ekologicznej poprzez tworzenie ośrodków edukacyjnych i ekologicznych, turystyki i rekreacji oraz wymiana doświadczeń w zakresie udostępniania Parków. W ramach współpracy prowadzony był międzynarodowy program RIDGE – Roztocze, którego uczestnikami były samorządy i parki narodowe z Polski, Ukrainy, Niemiec i Wielkiej Brytanii.

Ośrodek Edukacyjno-Muzealny RPN współpracuje z placówkami oświatowymi leżącymi na terenie Parku i otuliny, realizując wiele programów edukacyjnych dla uczniów m.in. „Roztoczański Park Narodowy i My”. Jedną z form edukacji są konkursy m.in. fotograficzny i poetycki o zasięgu ogólnopolskim. W Ośrodku odbywają się również warsztaty dla nauczycieli, których celem jest poznanie nowoczesnych metod edukacji ekologicznej oraz szkolenia dla grup specjalistycznych i przewodników.

Roztoczański Park Narodowy od wielu lat współpracuje z Zarządem Okręgu LOP w Chełmie w zakresie edukacji ekologicznej dzieci i młodzieży, organizując m.in. obozy przyrodnicze w Guciowie, z Roztoczańską Konną Strażą Ochrony Przyrody w zakresie kultywowania tradycji kawaleryjskiej i udzielania informacji o udostępnianiu Parku. Wspólnie z władzami i społecznością lokalną uczestniczy w wielu projektach jak np. utworzeniu trasy rowerowej od Kraśnika do Lwowa pn. "Centralny Szlak Rowerowy Roztocza" zrealizowany z Urzędem Marszałkowskim w Lublinie, promujący turystykę rowerową, czy też "Szlak Geoturystyczny Roztocza Środkowego" we współpracy z Nadleśnictwami Zwierzyniec i Józefów oraz gminami Zwierzyniec, Józefów, Krasnobród i Susiec.

Na terenie projektowanego Rezerwatu dla uczniów organizowane są tzw. "zielone szkoły" przede wszystkim w Zwierzyńcu, Krasnobrodzie i Suścu oraz wyjazdy na lwowskie uczelnie artystyczne i wyjazdy do szkoły artystyczno-rzemieślniczej do Iwano-Frankowe.

W ramach współpracy zagranicznej od roku 2003 pomiędzy Gminą Zwierzyniec i Gminą partnerską Iwano Frankowe na Ukrainie prowadzone są wspólne programy naukowe,

edukacyjne i wymiana młodzieży szkolnej. Odbývają się też wizyty studyjne np. urzędników, radnych, członków straży pożarnej, nauczycieli, młodzieży szkolnej, mające na celu zapoznanie się z funkcjonowaniem analogicznych jednostek w Polsce. Kontakty pomiędzy gminami nawiązane zostały w ramach realizacji programu UE TACIS, promującego integrację Roztocza i utworzenie Międzynarodowego Rezerwatu Biosfery.

Pomiędzy Gminą Zamość i Gminą Iwano-Frankowe w 2008 roku zawarta została umowa partnerska, a współpraca została zapoczątkowana w 2006 roku w ramach projektu polsko-ukraińskiego „Nasze Roztocze promocja walorów turystycznych i kulturowych pogranicza polsko-ukraińskiego”. Współpraca pomiędzy gminami dotyczy: rozwoju i współpracy gospodarczej, gospodarki komunalnej, ochrony środowiska naturalnego, oświaty, wychowania i edukacji, kultury, rekreacji, sportu, turystyki, lecznictwa uzdrowiskowego, zadań o charakterze ogólnospołecznym i promocji regionów.

Najbliższa współpraca administracji powiatowej w Iwano-Frankowe na Ukrainie prowadzona jest z sąsiadującymi powiatami lubaczowskim i jarosławskim, w ramach umowy o współpracy z powiatem lubaczowskim podpisanej w 2000 roku i powiatem jarosławskim z 1999 roku (z automatycznym przedłużeniem na każde następne 5 lat). Regularnie odbywają się wspólne sesje rad dzielnic i oficjalne delegacje grup artystycznych i sportowych biorących udział w uroczystościach i innych wydarzeniach odbywających się w partnerskich powiatach.

W Przyrodniczym Zapovedniku Roztocze i Jaworowskim Przyrodniczym Parku Narodowym realizowane są programy edukacyjne oraz programy nauczania studentów, opracowywane zgodnie z wymaganiami „kształcenia ekologicznego”. Pracownicy Parku i Zapovednika prowadzą ekologiczne kółka dla młodzieży oraz regularnie organizują pogadanki tematyczne w szkołach w regionie. Przeprowadzane są również masowe akcje ekologiczne, wśród których wymienić można: „Czyste Środowisko”, „Babie Lato”, „Dzień Ochrony Środowiska”, „Dzień Ptaków”, „Dzień Drzewa”, „Marsz Rezerwatów i Parków”, „Ptak Roku”.

6.2.2 Wskaż czy istnieją wspólne udogodnienia dla edukacji i szkoleń, wymiany między szkołami lub środowiskami akademickimi, jak również centra dla odwiedzających.

Głównym zapleczem edukacyjnym o znaczeniu ponadregionalnym w projektowanym Rezerwacie jest Ośrodek Edukacyjno-Muzealny Roztoczańskiego Parku Narodowego funkcjonujący od 1994 roku. Co roku Ośrodek odwiedzany jest przez ok. 30 tys. osób, które mogą skorzystać z bogatej oferty edukacyjnej skierowanej do różnych grup odbiorców. Ośrodek posiada sale ekspozycji stałej, sale wystaw zmiennych, salę przyrodniczą do prowadzenia kameralnych zajęć edukacyjnych, salę prelekcyjną wyposażoną w sprzęt audiowizualny, bibliotekę i pokoje pracy. Obiekt przystosowany jest dla osób niepełnosprawnych. Pracownia przyrodnicza wyposażona jest w nowoczesny sprzęt: komputer, sprzęt audiowizualny, rzutnik multimedialny oraz filmy o tematyce przyrodniczej, okazy zwierząt i roślin, gry dydaktyczne. Ośrodek prowadzi także zajęcia w terenie na ścieżkach dydaktycznych, gdzie do dyspozycji uczniów są lupy, lornetki, sprzęt pomiarowy i przewodniki do oznaczania gatunków. Programy edukacyjne i opracowywane scenariusze zajęć dostosowane są dla różnych grup wiekowych.

Edukacja prowadzona jest również w oparciu o Roztoczańskie Centrum Naukowo-Edukacyjne, funkcjonujące od 2011 r., gdzie organizowane są warsztaty i szkolenia dla uczniów szkół ponadgimnazjalnych i studentów dotyczące teoretycznych i praktycznych podstaw i zasad ochrony przyrody, funkcjonowania systemu obszarów chronionych Roztocza na przykładzie parku narodowego oraz zajęcia praktyczne, podczas których młodzi ludzie są zaznajamiani z pracą służb ochrony przyrody. W RCNE prowadzone są także szkolenia z zakresu :

- odnawialnych źródeł energii skierowane do uczniów, studentów i okolicznych mieszkańców,
- szkolenia dla lokalnych animatorów przyrodniczych,

- szkolenia otwarte w zakresie Systemu Geograficznej Informacji Przestrzennej (GIS) dla pracowników Parku oraz wszystkich zainteresowanych instytucji.

W RCNE znajdują się: Stacja Bazowa Zintegrowanego Monitoringu Środowiska Przyrodniczego RPN (funkcjonująca w systemie metodologicznym GIOŚ) z laboratorium i pokojami pracy, 2 sale prelekcyjne wyposażone w nowoczesne multimedia, gdzie organizowane są konferencje, sympozja naukowe, warsztaty, spotkania naukowe, edukacyjne i szkoleniowe. RCNE stanowiąc wewnętrzną jednostkę Parku, stanowi jednocześnie punkt gromadzenia informacji nt. systemu ochrony przyrody Roztocza, a zwłaszcza sieci Natura 2000. Fakt ten jest zdeterminowany tym, iż RPN opracował pierwszy w regionie przestrzenny system korytarzy ekologicznych oparty na argumentach merytorycznych stanowiący schemat powiązań systemu obszarów chronionych Roztocza i obszarów sąsiednich.

W mniejszym stopniu edukacja na terenie Parku prowadzona jest w oparciu o terenowe bazy edukacyjno - turystyczne: Izbę Leśną we Floriancie, gdzie prezentowana jest wystawa etnograficzna i Gajówkę Komanówkę. Odwiedzający Park mają do dyspozycji 9 ścieżek edukacyjnych: na Bukową Górę, na Piaseczną Górę, do Stawów Echo, po wydmie do Stawów Echo, historyczno - przyrodniczą na Wzgórzu Polak, historyczno - przyrodniczą do Wojdy, aleją Aleksandry Wachniewskiej, dendrologiczną i krajobrazową we Floriancie. Mała architektura taka jak wieże widokowe, platformy widokowe, systemy tablic informacyjnych, deszczochrony czy stojaki na rowery stanowią uzupełnienie dla infrastruktury tras turystycznych na terenie Parku. Dodatkowo w punktach recepcyjnych znajdują się punkty informacji turystycznej oraz parkingi z sanitariatami.

Nadleśnictwa z terenu projektowanego Rezerwatu po stronie polskiej prowadzą edukację w oparciu o dziesięcioletnie programy edukacji leśnej społeczeństwa i zarządzenie Dyrektora Generalnego LP z dnia 9 maja 2003 r. w sprawie wytycznych prowadzenia edukacji leśnej społeczeństwa w Lasach Państwowych. W ramach edukacji organizowane są wycieczki z przewodnikiem, lekcje terenowe, lekcje w izbach edukacyjnych, zajęcia na ścieżkach edukacyjnych oraz spotkania w szkołach prowadzone przez leśników. Nadleśnictwa prowadzą edukację przyrodniczo-leśną dla szkół podstawowych, gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych. Organizują konkursy i wystawy o tematyce przyrodniczej. Jedną z form edukacji przyrodniczo – leśnej jest projekt leśnego wortalu „Las Rysia eRysia” współfinansowany ze środków Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Wortal skierowany jest do trzech grup odbiorców: uczniów szkół podstawowych i gimnazjów oraz nauczycieli. Celem projektu jest upowszechnianie wiedzy o środowisku leśnym i gospodarce leśnej jak również podnoszenie świadomości społeczeństwa w racjonalnym korzystaniu z funkcji lasu.

Nadleśnictwa z terenu Rezerwatu posiadają infrastrukturę umożliwiającą prowadzenie edukacji w terenie, na ścieżkach przyrodniczych oraz w obiektach zamkniętych. W pobliżu siedziby Nadleśnictwa Tomaszów od roku 2013 funkcjonuje Arboretum będące elementem ścieżki edukacyjnej „Siwa Dolina”, izba edukacyjna w budynku Nadleśnictwa, gdzie prezentowane są m.in. dioramy, zbiory owadów, eksponaty zwierząt, narzędzia leśników oraz punkt edukacji przyrodniczej w leśnictwie szkołka Bełzec.

Prowadzenie edukacji przyrodniczej społeczeństwa oraz współdziałanie w zakresie ochrony przyrody i krajobrazu oraz edukacji przyrodniczej z jednostkami organizacyjnymi, osobami prawnymi i fizycznymi to jedno ze statutowych działań Parków Krajobrazowych w obszarze projektowanego Rezerwatu. Edukacja przyrodnicza skierowana jest zarówno do młodzieży, studentów, mieszkańców gmin, członków stowarzyszeń przyrodniczych i turystycznych oraz wszystkich zainteresowanych osób prywatnych. Edukacja ekologiczna prowadzona jest zarówno w terenie, jak i placówkach oświatowych, ośrodkach akademickich, gminnych ośrodkach kultury oraz podczas różnego rodzaju imprez kulturalnych jak: ekopikniki czy dożynki. Prowadzone zajęcia edukacyjne przyjmują wiele form od pogadanek, prelekcji, wykładów i warsztatów do wycieczek czy rajdów.

W Przyrodniczym Zapovedniku „Roztocze” zapleczem dla prowadzonej edukacji jest Izba Edukacyjno-Ekologiczna. W Jaworowskim Przyrodniczym Parku Narodowym edukacja ekologiczna prowadzona jest w oparciu o ścieżki edukacyjne oraz Centrum Edukacyjno-

Ekologiczne, w którym znajduje się ekspozycja przyrodnicza oraz izba poświęcona I i II wojnie światowej.

W JPPN funkcjonuje 6 ścieżek ekologiczno - edukacyjnych:

1. Ścieżka Ivano-Frankowe,
2. Święte miejsca Krehowa,
3. Piesza ekologiczno – poznawcza ścieżka „Lelechiwka”, przedstawiająca typowe i unikatowe kompleksy naturalne Roztocza,
4. Piesza ekologiczno – poznawcza ścieżka „Gołębie” dla zwiedzających klasztor w Krechowie, która daje możliwość odpoczynku na łonie natury i podziwiania krajobrazów Roztocza.
5. Piesza ścieżka turystyczna „Wereszczyca” ukazująca pełne spektrum naturalnych kompleksów leśnych,
6. Ścieżka "Wzdłuż Europejskiego Działu Wodnego".

Na terenie JPPN znajdują się również centra rekreacyjne dla zwiedzających:

1. Kozul'ka - strefa rekreacyjna w południowej części Parku, gdzie znajdują się jeziora udostępnione do pływania oraz wędkarstwa.
2. Wereszczycza- strefa rekreacyjna w zachodniej części Parku, z infrastrukturą mieszkalną dla turystów, dwoma jeziorami do pływania, wędkowania, atrakcjami wodnymi i centrum informacji.
3. "Oselya Roztochya" - kompleks turystyczno-rekreacyjny z ogrodem. Wizytówką tego miejsca są koniki polskie potomkowie dzikich koni leśnych-tarpanów, sprowadzone do JPPN z Roztoczańskiego Parku Narodowego. Odwiedzający mogą skorzystać z jazdy konnej oraz nauki malowania na drewnie, haftu i robienia lalek. Kompleks zlokalizowany jest we wschodniej części Parku.
4. "Lelechiwka " - leśna strefa rekreacyjna, znajduje się w południowej części Parku. Stanowi idealne miejsce dla wypoczynku rodzinnego, wyposażona jest w plac zabaw i drewniane rzeźby bohaterów Franko, które wspólnie tworzą bajkową atmosferę.

W 2001 roku w Jaworowskim Przyrodniczym Parku Narodowym odbył się plener malarski w którym udział wzięła młodzież gimnazjalna z terenu PKPS i PPK z Polski oraz powiatu jaworowskiego z Ukrainy. W 2004 roku na terenie Jaworowskiego Parku Narodowego odbyło się IV integracyjne spotkanie młodzieży polskiej i ukraińskiej. Podczas spotkania odbył się plener malarski w którym uczestniczyła młodzież z gimnazjów w: Cieszanowie, Narolu, Horyńcu Zdroju i Rudzie Różanieckiej. W 2005 roku w Narolu odbyło się V spotkanie integracyjne młodzieży polsko - ukraińskiej. Uczestniczyło w nim ok. 50 gimnazjalistów oraz przedstawiciele służb JPPN, starostwa jaworowskiego i lubaczowskiego, gmin roztoczańskich oraz władz wojewódzkich. W 2006 roku w ramach współpracy pomiędzy Zachodnio-Ukraińskim Towarzystwem Ornitologicznym i Przyrodniczym Towarzystwem "Bocian" z Polski, przy wsparciu finansowym "Edukacja dla Demokracji" studenci z Jaworowa, wzięli udział w programie edukacyjnym "Bocian". Celem współpracy była wymiana doświadczeń i poznawanie kultury i tradycji sąsiadujących narodów.

Na terenie projektowanego Rezerwatu od roku 1979 działła Roztoczańska Stacja Naukowa Uniwersytetu Marii Curie Skłodowskiej zlokalizowana w miejscowości Guciów w odległości 7 km od Zwierzyńca pełniąca funkcję jednostki naukowo-dydaktycznej. Stanowi ona bazę dla ćwiczeń i badań terenowych oraz zawodowych praktyk studenckich. W stacji organizowane są obozy integracyjne dla studentów kierunków Geografia, a od niedawna również kierunku turystyka i rekreacja. Baza lokalowa Stacji umożliwia przyjęcie jednorazowo grupy 20-30 osobowej wraz z prowadzącymi.

W roku 2009 pomiędzy UMCS w Lublinie i Uniwersytetem im. Iwana Franki we Lwowie zawarta została umowa o współpracy w celu prowadzenia wymiany akademickiej oraz podjęcia współpracy w dziedzinie nauki, kultury i edukacji. Pomiedzy uczeniami w latach 2008–2010 realizowana była wymiana studentów i doktorantów w ramach programu Erasmus Mundus External Cooperation Window, która jest kontynuowana w ramach edycji 2012-2016.

Ośrodek Edukacyjno-Muzealny RPN

Roztoczańskie Centrum Naukowo-Edukacyjne

Izba leśna we Floriance

Siedziba Dyrekcji RPN

Fragment Ścieżki Wereszczyca w JPPN

Wejście do Muzeum i Dyrekcji Zapowiednika Roztocze

Monitoring i edukacja ekologiczna realizowana jest głównie przez Roztoczański Park Narodowy, Przyrodniczy Zapowiednik Roztocze oraz Jaworowski Przyrodniczy Park Narodowy

Turystyka rowerowa jest sztanarową formą turystyki na Roztoczu

Konik polski hodowany w RPN i JPPN jest jedną z głównych atrakcji turystycznych

Zajęcia edukacyjne kierowane są do różnych grup odbiorców
Wystawę stałą "W krainie jodły, buka i tarpana"
w OEM RPN rokrocznie odwiedza około 30 tys. osób

Głównym odbiorcą zajęć edukacyjnych w RPN i JPPN
są dzieci i młodzież.

TRB "Roztocze" daje szansę na skuteczniejszą promocję Roztocza na turystycznej mapie Europy.
Zintegrowana w ramach rezerwatu biosfery edukacja ekologiczna przyczynia się do budowania
tożsamości regionalnej Roztocza.

6.3 Wewnętrzne i zewnętrzne kanały informacyjne oraz media w proponowanym TRB:

6.3.1 Czy istnieje strona internetowa dla TRB? Jeśli tak, jaki jest jej kanał URL?

Informacje o projektowanym Rezerwacie zamieszczane są na stronie internetowej Roztoczańskiego Parku Narodowego www.roztozczanski.pn.pl w zakładce TRB „Roztocze” [www.roztozczanski.pn.pl/TRB/Prezentacja_TRB.pdf], gdzie prezentowane są m.in. informacje o stanie przygotowań dokumentacji dla utworzenia TRB "Roztocze", jak również zagadnienia dotyczące Programu UNESCO Człowiek i Biosfera (MAB).

Wspólna strona internetowa dla TRB „Roztocze” jest planowana do utworzenia.

Strony internetowe posiadają wszystkie Instytucje wchodzące w skład Komitetu Sterującego po stronie polskiej i ukraińskiej oraz wszystkie podmioty włączone w zarządzanie projektowanym Rezerwatem (listę stanowi załącznik nr 4 do formularza nominacyjnego).

6.3.2 Czy istnieje wspólny biuletyn elektroniczny? Jeśli tak, jak często jest wydawany?

Wspólny biuletyn elektroniczny jest planowany do utworzenia. Publikowany będzie raz na kwartał na stronie internetowej Rezerwatu. Obecnie rolę tę spełnia Biuletyn LOT „Roztocze” www.roztozczewita.pl/prasa/biuletyn-lot-roztocze.

6.3.3 Czy TRB należy do portali społecznościowych (Facebook, Twitter itp.?)

Do portalu społecznościowego Facebook należy Roztoczański Park Narodowy pełniący funkcję Sekretariatu projektowanego Transgranicznego Rezerwatu Biosfery „Roztocze” po stronie polskiej.

Planowane jest utworzenie profilu dla całego projektowanego Rezerwatu na Facebook’u oraz na kanale YouTube gdzie zamieszczane będą filmy promocyjne dotyczące przyrody i działalności projektowanego Rezerwatu.

6.3.4 Czy istnieją inne (wspólne) systemy/kanały komunikacyjne? Jeśli tak, opisz je.

Wymiana i przepływ informacji pomiędzy poszczególnymi interesariuszami Rezerwatu odbywa się za pomocą poczty elektronicznej, tradycyjnej oraz drogą telefoniczną. Informacja jest przekazywana w sposób zwyczajowo przyjęty np. tablice ogłoszeń, słupy informacyjne.

W przyszłości planuje się utworzyć elektroniczny bank danych dla TRB "Roztocze". Zawierać on będzie bazy zawierające zbiór informacji o wynikach badań naukowych i prowadzonym monitoringu przyrodniczym, publikacjach naukowych i wydawnictwach realizowanych w ramach TRB "Roztocze".

6.3.5 Czy strategia komunikacji przewidziana dla TRB dotycząca różnych metod i narzędzi ukierunkowana jest na społeczność i/lub zabieganie o wsparcie zewnętrzne?

Strategia komunikacji wpisana będzie w realizację poszczególnych działań i związana będzie z identyfikacją Roztocza na turystycznej mapie Europy i budowaniem tożsamości regionu.

7. ASPEKTY INSTYTUCJONALNE I FINANSOWE TRANSGRANICZNEGO REZERWATU BIOSFERY:

7.1 Wskaż czy została podpisana oficjalna umowa/porozumienie dotycząca transgranicznego rezerwatu biosfery pomiędzy władzami rządowymi: wprowadź podpisy i daty (dołącz kopię porozumienia).

Utworzenie transgranicznego rezerwatu biosfery w regionie Roztocza zostało zawarte w programie współpracy Rzeczypospolitej Polskiej i Ukrainy na lata 2013 – 2015. Na spotkaniu, które odbyło się w dniu 7 października 2013 roku w Krakowie prezydenci Rzeczypospolitej Polskiej i Ukrainy określili priorytety polsko-ukraińskiego partnerstwa strategicznego na lata 2013 – 2015. W priorytecie VII: Współpraca przygraniczna i międzyregionalna, jako jeden z punktów wymieniono „Utworzenie polsko-ukraińskiego Transgranicznego Rezerwatu Biosfery w regionie Roztocza” (zał. nr 2 do formularza nominacyjnego).

Ważnym dokumentem podpisanym w dniu 7 maja 2014 r na zamku Lubelskim w Lublinie przez przedstawicieli władz Województwa Lubelskiego, Obwodu Lwowskiego, Obwodu Wołyńskiego i Obwodu Brzeskiego jest Strategia Współpracy Transgranicznej Województwa Lubelskiego, Obwodu Lwowskiego, Obwodu Wołyńskiego i Obwodu Brzeskiego na lata 2014 – 2020. (zał. nr 6 do formularza nominacyjnego).

7.2. Struktura koordynująca w proponowanym TRB.

7.2.1. Nazwij tę strukturę, podaj nazwiska jej członków oraz opisz jej funkcjonowanie (finansowanie i personel). Jaki organ odpowiada za koordynację/zarządzanie w proponowanym TRB. Czy posiada stały sekretariat i kim są osoby wyznaczone do kontaktu/koordynacji w poszczególnych rezerwach biosfery?

W wyniku przeprowadzonych konsultacji ustalono, że podmioty zainteresowane utworzeniem Rezerwatu nie są zainteresowane tworzeniem wspólnej instytucji koordynującej prace, która obligowałaby poszczególne podmioty do jej utrzymywania. Żaden z podmiotów zainteresowanych utworzeniem Rezerwatu nie jest skłonny do przejęcia roli lidera i ponoszenia kosztów organizacyjnych i finansowych związanych z funkcjonowaniem Rezerwatu. Partnerzy natomiast zainteresowani są wieloletnią trwałością Rezerwatu i widzą dla siebie miejsce w działaniach *ad hoc* w oparciu o akcyjną (projektowaną) inicjatywę zainteresowanych podmiotów.

W celu wypracowania systemu koordynacji podejmowanych działań oraz wspólnego modelu działań transgranicznych istnieje konieczność powołania nieinstytucjonalnej struktury koordynującej w postaci Komitetu Sterującego. Komitet składać się będzie z przedstawicieli instytucji, samorządów, stowarzyszeń, które zadeklarowały udział w pracach Rezerwatu.

Mamy świadomość, że rozwiązanie to może być jednak nieefektywne, ponieważ Komitet Sterujący, jako ciało nieinstytucjonalne, nie będzie wyposażony w niezbędny potencjał organizacyjny, finansowy oraz niezbędne kompetencje i możliwości ich egzekwowania. Biorąc pod uwagę powyższe zakłada się, że Komitet będzie w pierwszym etapie platformą wymiany informacji pomiędzy poszczególnymi partnerami, szczególnie w układzie transgranicznym. Niemniej jednak zakłada się, że w układzie wieloletnim Komitet będzie miał wpływ na:

- Zrównoważony rozwój Roztocza w układzie transgranicznym,
- Zrównaniu rozwoju społeczno-gospodarczego po obu stronach granicy,
- Zachowanie dziedzictwa przyrodniczo-kulturowego Roztocza,
- Podniesienie poziomu świadomości ekologicznej mieszkańców,
- Promocję i wdrażanie odnawialnych źródeł energii,
- Koordynację różnego rodzaju działań w regionie w celu np. tworzenia identyfikacji regionu na turystycznej mapie Polski i Ukrainy,

Docelowo zadaniem Komitetu będzie również:

- Wnioskowanie o ułatwienie pozyskiwania środków na ochronę przyrody i dziedzictwa kulturowego oraz działania prośrodowiskowe realizowane z funduszy krajowych po obu stronach granicy oraz środków Unii Europejskiej.
- Wymiana doświadczeń związanych z organizacją życia społecznego, gospodarczego rozwojem produktów turystycznych, działań prośrodowiskowych.
- Formowanie rekomendacji do administracji rządowej w zakresie działań i inicjatyw podejmowanych przez poszczególnych partnerów.
- Lobbowanie na rzecz opracowania strategii rozwoju Roztocza w ramach Rezerwatu, jako obszaru funkcjonalnego.
- Wzmocnienie rozwoju współpracy polsko-ukraińskiej na rzecz zachowania i ochrony dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego.
- Wzmacnianie potencjału przyrodniczego i kulturowego oraz jego wykorzystanie dla rozwoju turystyki.
- Opracowanie transgranicznych produktów turystycznych.
- Wspieranie i popularyzacja działań na rzecz ochrony światowego dziedzictwa kultury.
- Wspieranie i koordynowanie transgranicznych imprez kulturalnych.
- Sprzyjanie tworzeniu transgranicznych sieci współpracy instytucji i organizacji zajmujących się środowiskiem naturalnym, kulturą i turystyką.
- Wspieranie działań na rzecz opracowania materiałów informacyjnych dotyczących walorów przyrodniczych i kulturowych w układzie transgranicznym w tym np. stworzenia interaktywnej mapy szlaków turystycznych (pieszych, rowerowych, samochodowych, wodnych, konnych), albumów, wystaw, map.
- Wypracowanie docelowego modelu zarządzania Rezerwatem (klastra) opartego na formie organizacyjnej stowarzyszenia lub fundacji działającej jako np. Lokalna Organizacja Produktowa lub innej.
- Wspieranie i kierowanie w obszar Rezerwatu szkoleń, badań naukowych, eksperckich, monitoringu środowiska.
- Internacjonalizacja działań z zakresu edukacji, turystyki, ochrony środowiska itp.
- Popularyzacja idei Rezerwatu Biosfery.

W celu realizacji w/w celów powołano Komitet Sterujący.

Po stronie polskiej w składzie:

1. Zastępca Dyrektora Departamentu Leśnictwa i Ochrony Przyrody w Ministerstwie Środowiska RP Anna Klisowska Polska, 00-922 Warszawa, Wawelska 52/54 e-mail: anna.klisowska@mos.gov.pl tel. (+48 22) 36-92-580	10. Starosta Zamojski Henryk Matej Polska, 22-400 Zamość, ul. Przemysłowa 4 tel.: (+48) 84 530 09 00 e-mail: starostwo@powiatzamojski.pl
2. Dyrektor Roztoczańskiego Parku Narodowego Zdzisław Strupieniuk Polska, 22-470 Zwierzyniec, ul. Plażowa 2 e-mail: sekretariat@roztoczanski.pn.pl tel. (+48) 84 687 20 66	11. Starosta Lubaczowski Józef Michalik Polska, 37-600 Lubaczów, ul. Jasna 1 tel.: (+48) 16 632 87 00 e-mail: starostwo@lubaczow.powiat.pl
3. Dyrektor Departamentu Rolnictwa i Środowiska UM w Lublinie Sławomir Struski Polska, 20-029 Lublin, ul. Marii Curie Skłodowskiej 3 e-mail: dris@lubelskie.pl tel. (+48) 81 44 16 738	12. Burmistrz Miasta i Gminy Zwierzyniec Jan Skiba Polska, 22-470 Zwierzyniec, ul. Rynek 1 tel.: (+48) 84 687 20 11 e-mail: um@zwierzyniec.info.pl
4. Dyrektor Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Lublinie Beata Siewic Polska, 20-144 Lublin, ul. Bazylianówka 46 e-mail: sekretariat@rdos.lublin.pl tel: (+48) 81 71-06-500, 81 71-06-501	13. Burmistrz Miasta Tomaszów Lubelski Wojciech Żukowski Polska, 22-600 Tomaszów Lubelski, ul. Lwowska 57 tel.: (+48) 84 664-37-40/ 84 664-22-43 e-mail: umtomaszow@tomaszow-lubelski.pl
5. Dyrektor Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Rzeszowie Lech Kotkowski Polska, 35-001 Rzeszów, al. Józefa Piłsudskiego 38 tel. (+48) 17 78-50-044 e-mail: sekretariat.rzeszow@rdos.gov.pl	14. Burmistrz Józefowa Roman Dziura Polska, 23-460 Józefów, ul. Kościuszki 37 tel.: (+48) 84 6878133 e-mail: jozefow@ejozefow.pl
6. Dyrektor Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Lublinie Jan Kraczek Polska, 20-950 Lublin, ul. Czechowska 4 e-mail: jan.kraczek@lublin.lasy.gov.pl tel. (+48) 81 532 87 18	15. Przedstawiciel naukowych doradców Prof. dr hab. Marian Harasimiuk Kierownik Zakładu Ochrony Środowiska UMCS w Lublinie Polska, 20-718 Lublin, ul. Kraśnicka 2CD tel.: (+48) e-mail: marian.harasimiuk@poczta.umcs.lublin.pl
7. Dyrektor Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Krośnie Bogusław Famielec Polska, 38-400 Krosno, ul. Bieszczadzka 2 e-mail: boguslaw.famielec@krosno.lasy.gov.pl tel. (+48) 13 43 73 901	16. Przedstawiciel naukowych doradców Prof. dr hab. Radosław Dobrowolski Dziekan Wydziału Nauk o Ziemi i Gospodarki Przestrzennej UMCS Polska, 20-718 Lublin, ul. Kraśnicka 2CD tel.: (+48) 81 537 68 43 e-mail: rdobro@poczta.umcs.lublin.pl
8. Dyrektor Zespołu Lubelskich Parków Krajobrazowych Ryszard Suszyński Polska, 20-072 Lublin, ul. Czechowska 4 tel. (+48) 81 532 70 17 e-mail: sekretariat.zlpk@lubelskie.pl	17. Przewodniczący Zarządu Lubelskiego Towarzystwa Ornitologicznego Paweł Szewczyk Polska, 23-200 Kraśnik, ul. Mieszka I 12 tel.
9. Dyrektor Zespołu Parków Krajobrazowych w Przemyślu Tadeusz Kroker Polska, 37-700 Przemyśl, ul. Wybrzeże Ojca Św. Jana Pawła II 24 Tel.: (+48) 16 670-48-74 e-mail: zpkprzem@pro.onet.pl	18. Prezes Lokalnej Organizacji Turystycznej „Roztocze” Michał Basiński Polska, 22-600 Tomaszów Lubelski, ul. Kościelna 9 tel. (+48) 84 665 85 05 E-mail: biuro@lot.roztocze.com
10. Właściciel P.P. QUAND Andrzej Kudlicki Polska, 22-600 Tomaszów Lubelski, ul. Zamojska 2 Tel.: (+48) 665 89 90 e-mail: tomaszow@quand.com.pl	19. Sekretarz TRB Roztocze po stronie polskiej Alina Urbańska Polska, 22-470 Zwierzyniec, ul. Plażowa 2 e-mail: aurbanska@roztoczanski.pn.pl tel. (+48) 84 687 20 66

ze strony Ukrainy w składzie:

1. Head of the Division of Protected Areas Development Department of Protected Areas Ministry of Ecology and Natural resources of Ukraine Hryhorii Parchuk 03035, Kyiv, Ukraine, st. Mytropolita Vasylia Lypkivskogo 35 tel. +380442062192 e-mail: parks@menr.gov.ua	2. First deputy head of the district administration Zhovkva Nadiia Shchur 80300, Lviv region, city Zhovkva, st. Lviv 40 mob. +380686802085 e-mail: swvol@mail.ru
3. Director of Yavorivskiy National Nature Park Mikhailo Bilyak 81070, Yavorivskiy district, Lviv region, town of Ivano-Frankovo, st. Zelena 23 tel. +380325933135 mob. +380637276830 e-mail: yavorivskiypp@gmail.com	4. Director of NGO "Ekogeofond" Yurij Zinko 79000, Lviv, st. Doroshenko, 41 tel. +380322394628 mob. +380509598847 e-mail: o_shevchuk@franko.lviv.ua
4. Director of Regional Landscape Park "Ravske Roztochya" Yurii Rudyi 80316, Lviv region, Zhovkivsky district, city Rava-Ruska, st. Project 2 tel. +380325242141 mob. +380974515983 e-mail: ravskeroztochchya@mail.ru	5. Director of Nature reserve "Roztochya" Yaroslav Bovt 81070, Yavorivskiy district, Lviv region, town of Ivano-Frankovo, st. Sichovykh Stilciv 7 tel. +380 32 5933391 mob. +380 0673407017 e-mail: zaproz25@gmail.com
6. Director Department of Ecology and Natural Resources Lviv Regional State Administration Oleksiy Balytskyi 79026, Lviv, st. Stryis'ka, 98 tel. +380322387383 mob/ +380979863090 e-mail: terenkur@gmail.com	7. St Senior researcher, PhD, Nature reserve "Roztochya" Igor Gorban 81070, Yavorivskiy district, Lviv region, town of Ivano-Frankovo, st. Sichovykh Stilciv 7 tel. +380 32 5933391 mob. +380 0935308260 e-mail: ihorban@yahoo.com
8. First deputy head of the district administration Yavoriv Roman Kurash 81000, Lviv region, city Yavoriv, st. Ivan Franko 8 mob. +380677674561 e-mail: petrovmykola90@gmail.com	9. Associate Professor of Geography Department Ivan Franko National University of Lviv Volodymyr Shushniak 79000, Lviv, st. Doroshenko 41 e-mail: shushniak@gmail.com tel. +380676702277
10. Deputy Director, PhD, Nature reserve "Roztochya" Halyna Stryamets 81070, Yavorivskiy district, Lviv region, town of Ivano-Frankovo, st. Sichovykh Stilciv 7 tel. +380 32 5933391 mob. +380 097 5879420 e-mail: galina.stryamets@gmail.com	4. Professor of Botany Department Ukrainian National Forestry University Myroslawa Soroka 79057, Lviv, st. Czuprynki 103 e-mail: myroslava_soroka@yahoo.com tel. +380322392700

W początkowej fazie TRB Roztocze posiadać będzie dwa sekretariaty:

Po stronie polskiej w Roztoczańskim Parku Narodowym rolę sekretarza Komitetu Sterującego pełnić będzie pracownik Parku posiadający samodzielne stanowisko ds. ochrony przyrody. Jest to Pani Alina Urbańska.

Po stronie ukraińskiej w Przyrodniczym Zapowiedniku Roztocz rolę sekretarza Komitetu Sterującego pełnić będzie pracownik pełniący funkcje Zastępcy Dyrektora. Jest to Pani Galina Stryamets.

Komitet Sterujący opracuje regulamin obrad zakłada się jednak, że:

- Może tworzyć plany i programy wspólnych działań związanych z celami TRB - pod warunkiem jednomyślności wszystkich stron.
- Zakres i sposoby współpracy muszą respektować obowiązujące w poszczególnych krajach normy prawne.

- Za przestrzeganie krajowych norm prawnych przy realizacji wspólnych przedsięwzięć odpowiadają: na terenie Polski - polskie instytucje tworzące TRB Roztocze, na terenie Ukrainy - ukraińskie instytucje tworzące TRB Roztocze
- Posiedzenia Komitetu Sterującego TRB Roztocze odbywać się będą nie rzadziej niż raz w roku, na zmianę w Polsce i na Ukrainie
- Przewodniczącym posiedzenia będzie dyrektor instytucji będącej „gospodarzem” spotkania.
- Miejsce i termin kolejnego spotkania Komitetu Sterującego wyznaczany będzie na wcześniejszym posiedzeniu Komitetu Sterującego TRB Roztocze.
- Koszty jednodniowych lub ewentualnie dwudniowych spotkań opłacać będzie Instytucja będąca „gospodarzem”.
- Z posiedzeń Komitetu Sterującego, sporządzane będą niezależnie dwa jednobrzmiące protokoły w języku polskim i ukraińskim, sporządzane przez krajowych koordynatorów d/s TRB Roztocze, które wraz z tłumaczeniami w języku angielskim, zostaną niezwłocznie przesłane do „gospodarza”.
- Na podstawie w/w trzech protokołów „gospodarz” zredaguje w języku angielskim, dwa dokumenty: „Syntetyczny protokół wspólnych uzgodnień” i „Syntetyczny protokół rozbieżności”, które będą przesyłane do sprawdzenia i podpisu przez wszystkich członków Komitetu Sterującego. Ewentualne nieporozumienia w dokumentach wyjaśniane będą pocztą komputerową przed ich podpisaniem.
- Wyłącznie „Syntetyczny protokół wspólnych uzgodnień” po podpisaniu przez wszystkich członków Komitetu Sterującego będzie uważany za dokument programowy i stanowić będzie podstawą wspólnego działania.
- Komitet Sterujący będzie koordynował przygotowywaniem dla UNESCO wspólnego raportu do okresowej oceny TRB Roztocze.
- Wspólny okresowy raport TRB Roztocze podlega analizie i ocenie przez Komitet Sterujący.
- Pozytywnie oceniony raport, poświadczają swoimi podpisami członkowie Komitetu Sterującego.

7.2.2 Inne mechanizmy konsultacji i koordynacji pośród różnych udziałowców/interesariuszy w TRB, w tym mechanizmy zaangażowania lokalnych społeczności we wspólnych działaniach i programach proponowanego TRB.

(Wskaż jak i do jakiego stopnia społeczność lokalna żyjąca w/ lub w pobliżu rezerwatu biosfery uczestniczy w procesach decyzyjnych i zarządzaniu zasobami).

Stopień zaangażowania lokalnej społeczności w życie społeczne jest uwarunkowany poziomem rozwoju społeczno-gospodarczego w Polsce i na Ukrainie. Jest on zróżnicowany nie tylko w obszarze poszczególnych państw, ale też w poszczególnych gminach/radach. Istnieje wiele mechanizmów konsultacji i koordynacji tych działań.

W układzie administracyjnym wszelkie dokumenty planistyczne dotyczące funkcjonowania danej jednostki administracyjnej (strategii, studium zagospodarowania przestrzennego, plany miejscowe) lub obszaru chronionego (roczne zadania ochronne, plany ochrony) są poddawane społecznym konsultacjom, w ramach których lokalna administracja i społeczność ma możliwość wypowiedzenia się na temat zakresu podejmowanych działań zgodnie z obowiązującym prawem w Polsce i na Ukrainie. Informacja przeznaczona do publicznej wiadomości przekazywana jest w sposób zwyczajowo przyjęty na danym obszarze: tablice ogłoszeń w urzędach, wolnostojące słupy ogłoszeniowe, poprzez Biuletyn Zamówień Publicznych, strony internetowe.

W układzie pozaadministracyjnym miejscowa ludność uczestniczy w procesach decyzyjnych i zarządzaniu zasobami poprzez zrzeszanie się w różnego rodzaju stowarzyszeniach. Przedstawiciele tych grup wpływają na kierunki rozwoju uczestnicząc w pracach różnego rodzaju gremiów kształtujących życie społeczne i gospodarcze regionu.

Informacja o interesariuszach i podejmowanych przez nich działaniach jest przekazywana lokalnej społeczności za pośrednictwem lokalnej prasy, radia i telewizji.

7.3 Źródła finansowania i roczny budżet struktury koordynującej TRB oraz planu pracy i wspólnych programów, wspólnego personelu, odpowiednio: budżet i personel, w tym przybliżone średnie roczne kwoty (lub przedział od roku do roku), główne źródła finansowania (w tym partnerstw finansowych ustalonych (prywatny / publiczny), innowacyjne systemy finansowe); specjalne fundusze społeczne (jeśli dotyczy), liczba pracowników w pełnym/ niepełnym wymiarze czasu pracy; wkład personelu; wkład czasu wolontariuszy lub inne źródła wsparcia.

7.3.1 Dla struktury koordynującej:

Zgodnie z przyjętymi założeniami:

Koszty utrzymania sekretariatów TRB Roztocze w Przyrodniczym Zapowiedniku Roztocze na Ukrainie i Roztoczańskim Parku Narodowym w Polsce ponoszą niezależnie Zapowiednik i Park w ramach kosztów własnych. Koszty te szacuje się miesięcznie na poziomie ok. 900 EUR. Obejmują one odpowiednio koszty funkcjonowania stanowiska pracy, materiały eksploatacyjne, ½ etatu, itp. Dla uproszczenia rząd kosztów podano w układzie symetrycznym – po połowie w Polsce i na Ukrainie.

Roztoczański Park Narodowy jest jednym z 23 parków narodowych w Polsce. Został utworzony na mocy Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 10 maja 1974 roku w sprawie utworzenia Roztoczańskiego Parku Narodowego. 18 lutego 2013 roku Minister Środowiska nadał statut Roztoczańskiemu Parkowi Narodowemu. Park jest Państwową osobą prawną, którego budżet rokrocznie kształtuje się na poziomie ok. 10 mln zł (EUR 23 669).

Stanowisko Dyrektora Roztoczańskiego Parku Narodowego sprawuje Zdzisław Strupieniuk powołany na w/w stanowisko na mocy art. 101. Ust. 2 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 roku o ochronie przyrody (Dz.U. z 2009 r. Nr 151, poz. 1220 j.t. – z późn. zm.) przez Ministra Środowiska Andrzeja Kraszewskiego na okres 5 lat, z dniem 25 lipca 2011 roku, tj. do dnia 25 lipca 2016 roku (decyzja BKiSk-77/30858/06/jo).

Koszty spotkań Komitetu Sterującego w ramach środków własnych zabezpiecza „gospodarz” miejsca, w którym odbywa się zebranie. Szacuje się, że rocznie wynosić one będą ok. 2 000 EUR.

7.3.2 Dla planu pracy i wspólnych programów:

L.p.	Tytuł programu	Partnerzy	Finansowanie Czas realizacji	Wartość w EUR	Opis zadania
1.	Wydawnictwo „Roztocze”	RPN, Uniwersytety: UMCS w Lublinie, Iwana Franki we Lwowie, Jaworowski Przyrodniczy Park Narodowy, Gminy z Roztocza	RPN w ramach programu EEA Grants Obszar programowy nr 2 dla Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru	57 000	Charakterystyka wszystkich elementów środowiska przyrodniczego, kulturowego, osadnictwa i gospodarki Roztocza w tym TRB Roztocze
2.	Roztocze TOUR czyli Rowerowa EKO majówka	RPN, JPPN, stowarzyszenia z Roztocza zajmujące się turystyką rowerową, podmioty gospodarcze	Gospodarczego 2009-2014: „Różnorodność biologiczna i działania na rzecz ekosystemów”.	17 600	Popularyzacja turystyki rowerowej na Roztoczu. Przejazd projektowanym TRB od RPN do JPPN

3.	Mapa turystyczno-przyrodnicza Roztocza	RPN, UMCS, Przyrodniczy Zapowiednik Roztocze	2015 rok	24 800	Prezentacja dziedzictwa przyrodniczo-kulturowego TRB Roztocze
4	Warsztaty przeznaczone są dla pracowników parków narodowych w Polsce i na Ukrainie oraz osób i instytucji wspierających i współpracujących z parkami narodowymi.	RPN, wybrane rezerваты biosfery w Polsce i UE, podmioty gospodarcze		28 500	Wymiana doświadczeń, zarządzania formami ochrony przyrody, rezerwatami biosfery na przykładzie krajów UE i Ukrainy
5	Multimedialna wystawa Roztocze	RPN, UMCS, JPPN, sektor prywatny		48 000	Prezentacja Roztocza jako regionu o wielkiej bioróżnorodności położonego na pograniczu regionów, państw i kultur
6.	Działania edukacyjne realizowane przez RPN i JPPN	JPPN RPN, szkoły i stowarzyszenia współpracuje z parkami	Stale formy pracy finansowane ze środków parków narodowych	45 000	Interdyscyplinarne pakiety edukacyjne kierowane do różnych grup odbiorców
7.	Zintegrowany Monitoring Środowiska Przyrodniczego	RPN, ZMŚP, UMCS, WIOŚ Lublin, UAM w Poznaniu, JPPN, Uniwersytet im. Iwana Franki we Lwowie	Monitoring biotyczny i abiotyczny Roztocza finansowany ze środków NFOŚiGW w układzie 4 letnich umów	277 400	Zintegrowany monitoring obejmuje analizę wybranych elementów środowiska przyrodniczego Roztocza zgodnie ze standardami krajowej sieci ZMŚP
8.	Monitoring Siedlisk i Gatunków Sieci Natura 2000	RPN, RDOŚ w Lublinie, RDOŚ w Rzeszowie	Monitoring finansowany ze środków NFOŚiGW w układzie ciągłym	93 100	Monitoring Siedlisk i Gatunków Sieci Natura 2000 zgodnie z Dyrektywami UE
RAZEM:				591 400	w EUR

7.4 Czy proponowany TRB utrzymuje współpracę z innymi Transgranicznymi Rezerwatami Biosfery (wymiana informacji i personelu, wspólne programy, itp.?)

Partnerzy, którzy podpisali list intencyjny na rzecz tworzenia TRB Roztocze utrzymują kontakty ze swoimi odpowiednikami w innych rezerwatach biosfery. Roztoczański Park Narodowy w Polsce jak i Jaworowski Przyrodniczy Park Narodowy w układzie

instytucjonalnym utrzymują kontakty polegające na wymianie doświadczeń szczególnie z zakresu nauki, edukacji, ochrony przyrody z rezerwatami biosfery w Polsce i na Ukrainie.

W październiku 2014 roku RPN wziął udział w warsztatach dotyczących funkcjonowania rezerwatów biosfery w Polsce, zorganizowanych w Kampinoskim Rezerwacie Biosfery, a wraz z partnerami z Ukrainy w konferencji zorganizowanej w Użhąńsku nt. funkcjonowania rezerwatów biosfery na Ukrainie. Administracja samorządowa współpracuje ze swoimi miastami i gminami partnerskimi. Uniwersytety, zarówno Iwana Franki we Lwowie jak i Marii Curie Skłodowskiej w Lublinie prowadzą badania i organizują konferencje naukowe dotyczących obszarów położonych w rezerwach biosfery nie tylko w Polsce i Ukrainie, ale też w całej Europie.

8. PODSUMOWANIE

Twoim zdaniem, co zapewni, że zarówno funkcjonowanie transgranicznego rezerwatu biosfery i "struktury" na miejscu będzie zadowalające? Wyjaśnij dlaczego i jak, w szczególności w odniesieniu do wspólnego zarządzania ekosystemami w odniesieniu do trzech funkcji rezerwatów biosfery (ochrona, rozwój, logistyka) oraz udziału społeczności lokalnych?

Dotychczasowe doświadczenia i długoletnia współpraca pomiędzy Służbami i Organami Ochrony Przyrody oraz RPN, JPPN i Przyrodniczym Zapovednikiem Roztocze w zakresie ochrony przyrody, wymiany doświadczeń z zakresu udostępniania Parków dla turystyki i rekreacji oraz prowadzenia edukacji ekologicznej jak też wymiany doświadczeń naukowych jest gwarantem osiągnięcia podstawowych celów funkcjonowania TRB.

Nadrzędnym celem służb i organów odpowiedzialnych za ochronę przyrody, rozwój gospodarczy jest dążenie do zrównoważonego gospodarowania i zarządzania zasobami. Długoletni okres starań o utworzenie TRB Roztocze pomiędzy Parkami i instytucjami rządowymi i samorządowymi dwóch państw oraz prowadzenie wspólnych projektów m.in. z zakresu ochrony przyrody, turystyki transgranicznej czy inicjowania tzw. zielonych inicjatyw dobrze wpisuje się w trzy kluczowe funkcje, jakie mają spełniać rezerwaty biosfery.

Wyrażona wielokrotnie wola utworzenia TRB, dotychczasowa współpraca instytucjonalna i personalna, wspólna, czasami bolesna historia, pozwala rokować, że TRB „Roztocze” jako wspólna platforma wymiany informacji wpisze się w ochronę i rozwój regionu i przyczyni się do większego udziału społeczności lokalnych w życiu społecznym i gospodarczym.

9. DOKUMENTY UZUPEŁNIAJĄCE

[Lista aneksów przedłożonych z raportem przeglądu okresowego]

(1) Mapa lokalizacji i strefowania z podanymi współrzędnymi geograficznymi

[Wprowadź współrzędne geograficzne (wszystkie w układzie WGS 84). Wprowadź mapę topograficzną precyzyjnej lokalizacji, z wyznaczonymi trzema strefami TRB (Mapa(y) powinny być wprowadzone zarówno w wersji papierowej i elektronicznej). Pliki shape (również w układzie WGS 84) potrzebne do utworzenia mapy muszą być dołączone do kopii elektronicznej. Jeśli to możliwe wprowadź link, aby uzyskać dostęp do map w internecie – mapy Google, strony internetowe.).]

Mapa nr 4. Strefowanie TRB „Roztocze”

Mapa nr 11. Użytkowanie terenu w TRB „Roztocze”

(2) Plany współpracy i wspólny plan/plany robocze.

[Lista istniejących planów użytkowania terenu i zarządzania / współpracy (z datami i numerami referencyjnymi) dla obszaru administracyjnego (obszarów administracyjnych) w ramach proponowanego transgranicznego rezerwatu biosfery. Wprowadź kopie tych dokumentów. Zaleca się, aby wprowadzić syntezę/ streszczenie jej zawartości oraz tłumaczenia najbardziej istotnych przepisów w języku angielskim, francuskim lub hiszpańskim.]

Miejscowe plany, studia, plany zarządzania lasu zawiera zał. nr. 7

(3) Oficjalna umowa/porozumienie pomiędzy władzami państw, jeśli zasadne

(4) Lista głównych pozycji bibliografii (w załączniku nr. 3)

[Wprowadzić wykaz głównych wspólnych publikacji i artykułów istotnych dla proponowanego transgranicznego rezerwatu biosfery.]

(5) Dalsze dokumenty uzupełniające

Lista wraz z danymi adresowymi Instytucji, stowarzyszeń i podmiotów gospodarczych, które podpisali List intencyjny TRB „Roztocze” (zał. nr 5).

10. ADRESY

[Adresy kontaktowe proponowanego transgranicznego rezerwatu biosfery dla całej oficjalnej korespondencji.]

10.1 Adres kontaktowy proponowanego TRB:

Nazwa: Roztoczański Park Narodowy
Ulica lub skrzynka pocztowa: ul. Plażowa 2
Miasto kod pocztowy: Zwierzyniec 22-470
Kraj: Polska
Telefon: tel./fax: 84 687 22 86, 84 687 21 22
E-mail: sekretariat@roztoczanskipn.pl
Strona internetowa: www.roztoczanskipn.pl

Nazwa: Przyrodniczy Zapovednik Roztocze
Ulica lub skrzynka pocztowa: ul. Siczowych Strzelców 7
Miasto kod pocztowy: Iwano-Frankowe, Rejon jaworowski, Obwód lwowski, 81070
Kraj: Ukraina
Telefon: tel./fax.: +380 3259 33681/33391
E-mail: zaproz@mail.lviv.ua, galina.stryamets@gmail.com

Aneks I do formularza nominacyjnego Transgranicznego Rezerwatu Biosfery

Styczeń 2013

Dane administracyjne

Kraje: Polska/Ukraina

Nazwa TRB: Transgraniczny Rezerwat Biosfery „Roztocze”

Rok nadania nominacji:

Organy/władze administracyjne: (7)

Strona polska:

1. Zastępca Dyrektora Departamentu Leśnictwa i Ochrony Przyrody w Ministerstwie Środowiska RP Anna Klisowska	11. Starosta Zamojski Henryk Matej
2. Dyrektor Roztoczańskiego Parku Narodowego Zdzisław Strupieniuł	12. Starosta Lubaczowski Józef Michalik
3. Dyrektor Departamentu Rolnictwa i Środowiska UM w Lublinie Sławomir Struski	13. Burmistrz Miasta i Gminy Zwierzyniec Jan Skiba
4. Dyrektor Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Lublinie Beata Sielewicz	14. Burmistrz Miasta Tomaszów Lubelski Wojciech Żukowski
5. Dyrektor Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Rzeszowie Lech Kotkowski	15. Burmistrz Józefowa Roman Dziura
6. Dyrektor Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Lublinie Jan Kraczk	16. Przedstawiciel naukowych doradców Prof. dr hab. Marian Harasimiuk
7. Dyrektor Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Krośnie Bogusław Famielec	17. Przedstawiciel naukowych doradców Prof. dr hab. Radosław Dobrowolski
8. Dyrektor Zespołu Lubelskich Parków Krajobrazowych Ryszard Suszyński	18. Przewodniczący Zarządu Lubelskiego Towarzystwa Ornitologicznego Paweł Szewczyk
9. Dyrektor Zespołu Parków Krajobrazowych w Przemyśle Tadeusz Kroker	20. Prezes Lokalnej Organizacji Turystycznej „Roztocze” Michał Basiński
19. Właściciel P.P. QUAND Andrzej Kudlicki	20. Sekretarz TRB Roztocze po stronie polskiej Alina Urbańska

Strona ukraińska:

1. Director of Nature reserve "Roztochya" Yaroslav Bovt	2. First deputy head of the district administration Zhovkva Nadiia Shchur
3. Director of Yavorivskiy National Nature Park Mikheylo Bilyak	4. Director of NGO "Ekogefond" Yurij Zinko
5. Director of Regional Landscape Park "Ravskie Roztochya" Yurii Rudyi	6. Head of the Division of Protected Areas Development Department of Protected Areas Ministry of Ecology and Natural resources of Ukraine Hryhorii Parchuk
7. Director Department of Ecology and Natural Resources Lviv Regional State Administration Oleksiy Balytskiy	8. Senior researcher, PhD, Nature reserve "Roztochya" Igor Gorban
9. First deputy head of the district administration Yavoriv Roman Kurash	10. Associate Professor of Geography Department Ivan Franko National University of Lviv Volodymyr Shushniak
11. Deputy Director, PhD, Nature reserve "Roztochya" Halyna Stryamets	12. Professor of Botany Department Ukrainian National Forestry University Myroslawa Soroka

Osoba do kontaktu:

Alina Urbańska –sekretarz Komitetu Sterującego po stronie polskiej

Galina Stryamets – sekretarz Komitetu Sterującego po stronie ukraińskiej

Adres kontaktowy:

Nazwa: Roztoczański Park Narodowy

Ulica lub skrzynka pocztowa: ul. Plażowa 2

Miasto kod pocztowy: Zwierzyniec 22-470

Kraj: Polska

Telefon: tel./fax: 84 687 20 66, 84 687 21 22

E-mail: aurbanska@roztoczanski.pn.pl

Strona internetowa: www.roztoczanski.pn.pl

Nazwa: Przyrodniczy Zapowiednik Roztocze

Ulica lub skrzynka pocztowa: ul. Siczowych Strzelców 7

Miasto kod pocztowy: Iwano-Frankowe, Rejon jaworowski, Obwód lwowski, 81070

Telefon: tel./fax.: +380 3259 33681/33391

E-mail: zaproz@mail.lviv.ua, galina.stryamets@gmail.com

Powiązane linki (strony internetowe): zostanie utworzona

Portale społecznościowe: zostanie utworzony na Facebook'u

Opis

Opis ogólny:

TRB Roztocze położony jest na Roztoczu – regionie pogranicza przyrodniczo-kulturowego, w bezpośrednim sąsiedztwie Lwowa (Ukraina) i Zamościa (Polska) – miast wpisanych na listę Światowego Dziedzictwa Kultury UNESCO. Region geograficzny podzielony jest granicą Polsko-Ukraińską, która jest jednocześnie granicą Unii Europejskiej. Jest to obszar cenny ze względu na walory przyrodnicze jak i kulturowe. Znajdują się tu dwa parki narodowe: RPN po stronie polskiej i JPPN na Ukrainie. Towarzyszą im wszystkie formy ochrony przyrody, jakie przewiduje polskie i ukraińskie prawo. Roztocze to pogranicze państw, regionów i kultur. O wielokulturowości i zamieszkałych tu grekach, ormianach, żydach, Niemcami, Włochami, Węgrami zaświadcza dziś nazwy wpisane w roztoczański krajobraz, cmentarze oraz zabytki kultury materialnej, które ocalały z wojennej zawieruchy. Dziś region zamieszkują w przeważającej części Polacy i Ukraińcy. Liczbę ludności TRB Roztocze szacuje się na ok 213 tys. osób. Jest to obszar który

wpisuje się dopiero na turystyczną mapę Polski i Ukrainy, rokrocznie odwiedza go ok 700 tys turystów. Granicę polsko-ukraińską, poprzez roztoczańskie przejście graniczne Hrebenne Rawa-Ruska, przekracza ok 2 mln osób. Różnice w poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego w Polsce i na Ukrainie określają nieco inne podejście do zagadnień związanych np. z ochroną przyrody, gospodarką leśną rozwojem gospodarczym w tym turystyki.

TRB wyznaczono w obszarze funkcjonalnym Rostocza. Strefa rdzenna obejmuje najcenniejsze obszary porośnięte głównie lasami w RPN, wybranych rezerwach przyrody, JPPN, PZR (12747 ha). Strefę buforową (92193 ha) stanowią głównie obszary leśne, w Polsce parki krajobrazowe, na Ukrainie obszary ochronne wokół JPPN, PZR i sanatorium w Niemirowie. Strefa tranzytowa (267236 ha) to w większości obszary o wysokich walorach krajobrazowych w których prowadzona jest rozbudowana gospodarka rolna, rozwijany jest przemysł bazujący na miejscowym potencjale ludzkim i surowcowym. Ze względu na położenie i posiadane walory przyrodnicze i kulturowe Rostocze to region o olbrzymim potencjale na dynamiczny rozwój.

Główne typy ekosystemów:

Ekosystemy leśne: lasy liściaste, bory (typowe formacje wyżynne oraz prezentujące wszystkie spektra wilgotnościowe), jako rozległe i zwarte kompleksy oraz kompleksy izolowane i rozproszone;

Ekosystemy mokradłowe: ciekły stały i okresowy, zbiorniki wodne (naturalne i sztuczne), doliny rzeczne (terasy zalewowe) – w tym torfowiska niskie, torfowiska wysokie i przejściowe;

Ekosystemy nieleśne lądowe: agrocenozy (w tym ugory), kserotermy;

Obszary zurbanizowane: miasta, wsie (w tym zabudowa rozproszona i pojedyncze siedliska), infrastruktura komunikacyjna (drogi i koleje) i energetyczna (linie elektroenergetyczne i telekomunikacyjne oraz maszyny komunikacyjne).

Główne typy siedlisk i typy pokrycia terenu:

Typy pokrycia terenu:

	Ukraina			Polska		
TYP	Strefa tranzytowa	Strefa buforowa	Strefa rdzenna	Strefa tranzytowa	Strefa buforowa	Strefa rdzenna
las	23517	9320	2984	62556	49943	8677
łąki	371	16	38	22401	5996	85
podmokła	456	39	5	462	0	0
wody	353	395	3	1600	200	0
zabudowa	3718	352	12	8374	1697	22
inne	31347	1678	282	112079	22556	234
suma	59762	11800	3325	207473	80392	9149

Region bioklimatyczny:

Według podziału biogeograficznego TRB Rostocze znajduje się w strefie lasów liściastych i mieszanych oraz lasostepu strefy umiarkowanej. Według podziału zoogeograficznego jest to kraina palearktyczna, podkraina borealno-europejsko-syberyjska, podprowincja europejsko-zachodnio-podsyberyjska, okręg wschodnio-europejski. Wg podziału bioklimatycznego Polski T. Kozłowskiej-Szczęsnej analizowany obszar leży w Regionie V, południowo-wschodnim o wysokiej liczbie dni uciążliwych (od 30 do 40% w roku).

Lokalizacja (szerokość i długość):

Punkty główne	szerokość	długość
Punkt centralny:	50° 21' 6''N	23° 12' 23''E
Punkt wysunięty na północ:	50° 51' 29''N	22° 39' 02''E
Punkt wysunięty na południe:	50° 08' 39''N	23° 21' 28''E
Punkt wysunięty na zachód:	50° 46' 30''N	22° 32' 15''E
Punkt wysunięty na wschód:	50° 23' 27''N	23° 44' 17''E

Powierzchnia całkowita (ha): 371 902 ha
Strefa rdzenna (strefy rdzenne): 12474 ha
Strefa buforowa (strefy buforowe): 92193 ha
Strefa przejściowa (strefy przejściowe): 267236 ha

Inny istniejący podział na strefy:

Strefa rdzenna TRB „Roztocze” położona jest na terenie form ochrony przyrody przewidzianych polskim i ukraińskim prawem. W jej skład wchodzi Roztoczański Park Narodowy i rezerwat przyrody Debry, Święty Roch, Czartowe Pole, Nad Tanwią, Bukowy Las oraz Źródła Tanwi i Jalinka, Przyrodniczy Zapovednik Roztocze, Jaworowski Przyrodniczy Park Narodowy oraz ściśle chronione obszary w Parku Krajobrazowym Roztocze Rawskie. Strefę buforową tworzą natomiast 4 parki krajobrazowe: Szczepieszyński, Krasnobrodzki, Południoworoztoczański i Park Krajobrazowy Puszczy Solskiej po stronie polskiej, po stronie ukraińskiej otulina Przyrodniczego Zapovednika Roztocze, strefa rekreacyjna Jaworowskiego Przyrodniczego Parku Narodowego, Park Krajobrazowy Roztocze Rawskie. Strefa tranzytowa to obszary funkcjonalnie powiązane z Roztoczem.

Przedział wysokości (m. n. p. m.):

Najwyższe wzniesienie „Buława” - 414 m n.p.m (6 km od wsi Dubrownica) na Ukrainie, najniższy punkt – 179 m n.p.m. (ujście lewobrzeżnego dopływu rzeki Tanew, w miejscowości Króle, przy drodze wojewódzkiej nr 835) w Polsce. Różnica wysokości wynosi 235 m.

Mapa nr 14. Przedstawia ukształtowanie terenu.

Mapa(y) strefowania (patrz rozdział 2.1.):

Główne cele Transgranicznego Rezerwatu Biosfery

Krótki opis

Zachowanie różnorodności walorów naturalnych i kulturowych. Opracowanie modeli, koordynacja zagospodarowania przestrzennego i zarządzania na zasadzie zrównoważonego rozwoju w Polsce i na Ukrainie. Dążenie do wyrównania rozwoju i poziomu społeczno-gospodarczego, w tym wspieranie i wdrożenie wspólnej polityki turystycznej i promocji. Rozwój badań naukowych, monitoringu, edukacji ekologicznej. Budowanie tożsamości regionalnej Roztocza na turystycznej mapie Europy.

Badania

Krótki opis

Rozwój badań naukowych ukierunkowanych na dziedziny dotyczące sfery przyrodniczej i krajobrazowej oraz społecznej i kulturowej. Wykorzystanie w badaniach naukowych potencjału uczelni regionów, w których położony jest TRB oraz istniejącego zaplecza naukowego, w tym ośrodków naukowych i terenowych stacji naukowych. Centrami naukowymi TRB powinny być jednostki mające rangę koordynującą, czyli parki narodowe wraz z istniejącym zapleczem i potencjałem kadrowym. Podejmowanie realizacji projektów naukowych o randze międzynarodowej.

Monitoring

Krótki opis

Realizacja i rozwój monitoringu dotyczącego sfery przyrodniczej i ochrony środowiska według kryteriów instytucji odpowiedzialnych za monitoring środowiska w skali danego kraju i według opracowanych na kanwie kryteriów naukowych metodyk badawczych. Określenie strategii i zakresu monitoringu, uwzględniające w pierwszym rzędzie najbardziej wrażliwe komponenty środowiska, włącznie z opracowaniem szczegółowego poradnika do realizacji monitoringu. Wykorzystanie w realizacji monitoringu istniejącej sieci stacji monitoringowych oraz powierzchni i punktów monitoringowych.

Zmienne/wartości szczegółowe (wypełnij poniższą tabelę i zaznacz odpowiednie parametry)

Abiotic		Biodiversity	
Abiotic factors	+	Afforestation/Reforestation	
Acidic deposition/Atmospheric factors		Algae	
Air quality	+	Alien and/or invasive species	
Air temperature	+	Amphibians	+
Climate, climatology	+	Arid and semi-arid systems	
Contaminants	+	Autoecology	
Drought		Beach/soft bottom systems	
Erosion	+	Benthos	+
Geology	+	Biodiversity aspects	+
Geomorphology	+	Biogeography	
Geophysics		Biology	+
Glaciology		Biotechnology	
Global change		Birds	+
Groundwater	+	Boreal forest systems	
Habitat issues	+	Breeding	+
Heavy metals	+	Coastal/marine systems	
Hydrology	+	Community studies	
Indicators	+	Conservation	+
Meteorology	+	Coral reefs	
Modeling	+	Degraded areas	+
Monitoring/methodologies	+	Desertification	
Nutrients		Dune systems	
Physical oceanography		Ecology	+
Pollution, pollutants		Ecosystem assessment	+
Siltation/sedimentation		Ecosystem functioning/structure	+
Soil	+	Ecosystem services	+
Speleology	+	Ecotones	
Topography	+	Endemic species	
Toxicology		Ethology	
UV radiation		Evapotranspiration	
		Evolutionary studies/Palaeoecology	
		Fauna	+
		Fires/fire ecology	+
		Fishes	+
		Flora	+
		Forest systems	+
		Freshwater systems	+
		Fungi	+
		Genetic resources	
		Genetically modified organisms	
		Home gardens	
		Indicators	+
		Invertebrates	+
		Island systems/studies	
		Lagoon systems	
		Lichens	+
		Mammals	+
		Mangrove systems	
		Mediterranean type systems	
		Microorganisms	+
		Migrating populations	+
		Modeling	

		Monitoring/methodologies	+
		Mountain and highland systems	
		Natural and other resources	+
		Natural medicinal products	
		Perturbations and resilience	
		Pests/Diseases	
		Phenology	
		Phytosociology/Succession	
		Plankton	
		Plants	+
		Polar systems	
		Pollination	
		Population genetics/dynamics	
		Productivity	
		Rare/Endangered species	+
		Reptiles	+
		Restoration/Rehabilitation	
		Species (re) introduction	+
		Species inventorying	+
		Sub-tropical and temperate rainforest	
		Taxonomy	
		Temperate forest systems	
		Temperate grassland systems	
		Tropical dry forest systems	
		Tropical grassland and savannah systems	
		Tropical humid forest systems	
		Tundra systems	
		Vegetation studies	
		Volcanic/Geothermal systems	
		Wetland systems	
		Wildlife	

Socio-economic		Integrated monitoring	
Agriculture/Other production systems	+	Biogeochemical studies	
Agroforestry	+	Carrying capacity	
Anthropological studies	+	Climate change	
Aquaculture		Conflict analysis/resolution	
Archaeology	+	Ecosystem approach	
Bioprospecting		Education and public awareness	
Capacity building		Environmental changes	+
Cottage (home-based) industry		Geographic Information System (GIS)	
Cultural aspects	+	Impact and risk studies	
Demography	+	Indicators	+
Economic studies	+	Indicators of environmental quality	+
Economically important species		Infrastructure development	
Energy production systems		Institutional and legal aspects	
Ethnology/traditional practices/knowledge		Integrated studies	+
Firewood cutting		Interdisciplinary studies	+
Fishery		Land tenure	
Forestry		Land use/Land cover	+
Human health		Landscape inventorying/monitoring	+
Human migration		Management issues	
Hunting	+	Mapping	+

Indicators	+	Modeling	+
Indicators of sustainability		Monitoring/methodologies	+
Indigenous people's issues		Planning and zoning measures	
Industry	+	Policy issues	
Livelihood measures		Remote sensing	
Livestock and related impacts		Rural systems	
Local participation		Sustainable development/use	
Micro-credits		Transboundary issues/measures	
Mining		Urban systems	
Modeling	+	Watershed studies/monitoring	
Monitoring/methodologies			
Natural hazards			
Non-timber forest products			
Pastoralism			
People-Nature relations	+		
Poverty			
Quality economies/marketing			
Recreation			
Resource use			
Role of women			
Sacred sites			
Small business initiatives			
Social/Socio-economic aspects			
Stakeholders' interests			
Tourism	+		
Transports	+		

**Załącznik II do Formularza Nominacyjnego Transgranicznego
Rezerwatu Biosfery**

Styczeń 2013

**Materiały promocyjne i komunikacyjne
dla transgranicznego rezerwatu biosfery**

Proszę przedstawić materiały promocyjne dotyczące obszaru, zwłaszcza zdjęcia o wysokiej jakości i / lub krótkie filmy z obszaru projektowanego Rezerwatu tak, aby umożliwić Sekretariatowi przygotowanie odpowiednich plików do konferencji prasowych. W związku z tym, należy wybrać fotografie w wysokiej rozdzielczości (300 dpi), z podpisami zdjęć i nagrań wideo, bez jakichkolwiek uwag lub podtytułów, w profesjonalnej jakości - CAM DV lub BETA.

Dodatkowo, należy zwrócić podpisaną kopię następujących umów dotyczących praw niewyłącznych na zdjęcia i filmy.

Umowa udzielenia praw niewyłącznych

Adnotacja

1. a). Ja, niżej podpisany, właściciel praw autorskich do w/w zdjęć niniejszym udzielam UNESCO bezpłatnie niewyłączne prawo do korzystania, publikowania, reprodukowania, komunikowania się publicznie w jakiegokolwiek formie i na dowolnym nośniku, w tym cyfrowym, wszystkich lub części fotografii i licencjonowanie tych praw na rzecz osób trzecich na podstawie praw przysługujących UNESCO
2. b). Prawa te są przyznawane UNESCO dla terminu prawnego praw autorskich na całym świecie.
3. c) Nazwisko fotografa będzie cytowane obok UNESCO gdy jego / jej praca będzie wykorzystywana w jakiegokolwiek formie.
4. Oświadczam, że:
 - a) Jestem jedynym właścicielem praw autorskich do fotografii i jestem właścicielem praw przyznanych na mocy niniejszej umowy oraz innych praw przyznanych mi przez ustawodawstwa krajowe i stosowne międzynarodowe konwencje dotyczące praw autorskich i że mam pełne prawo do zawarcia niniejszej umowy.
 - b) Zdjęcia w żaden sposób nie naruszają jakiegokolwiek istniejącego prawa autorskiego lub licencji, i nie zawierają obscenicznych, zniesławiających lub oszczerczych treści.

Nazwisko i adres:

podpis

data

(Podpis, zwrócenie do UNESCO umowy w dwóch egzemplarzach i zatrzymanie oryginału)

Mailing address: 7 Place Fontenoy, 75352 Paris 07 SP, Direct Telephone: 00331 – 45681687

Direct fax: 00331 – 45685655; e-mail: photobank@unesco.org; mab@unesco.org

Umowa udzielenia praw niewyłącznych

Adnotacja

1. a). Ja....., niżej podpisany, właściciel praw autorskich do ww filmów niniejszym udzielam UNESCO bezpłatnie niewyłącznego prawa do wykorzystania, publikowania, powielania, rozpowszechniania, komunikowania publicznego w jakiejkolwiek formie i na dowolnym nośniku, w tym cyfrowym, wszystkich lub niektórych z fotografii i licencjonowanie tych praw osobom trzecim na podstawie praw przyznanych w niniejszym dokumencie UNESCO
2. b) Prawa te są przyznawane UNESCO dla terminu prawnego praw autorskich na całym świecie.
3. c) Nazwisko fotografa będzie cytowane obok UNESCO gdy jego/jej praca będzie wykorzystywana w jakiejkolwiek formie.
4. Oświadczam, że:
 - a) Jestem jedynym właścicielem praw autorskich do filmów i jestem właścicielem praw przyznanych na mocy niniejszej umowy oraz innych praw przyznanych mi przez ustawodawstwa krajowe i stosowne międzynarodowe konwencje dotyczące praw autorskich i że mam pełne prawo do zawarcia niniejszej umowy.
 - b) Filmy w żaden sposób nie naruszają jakiegokolwiek istniejącego prawa autorskiego lub licencji, i nie zawierają obscenicznych, zniesławiających lub oszczerczych treści.

Nazwisko i adres

podpis

data

(Podpis, zwrot do UNESCO umowy w dwóch egzemplarzach i zatrzymanie oryginału)

Mailing address: 7 Place Fontenoy, 75352 Paris 07 SP, Direct Telephone: 00331 – 45681687

Direct Fax: 00331 – 45685655; e-mail: photobank@unesco.org; mab@unesco.org

**Załącznik III do formularza nominacyjnego
transgranicznego rezerwatu biosfery
styczeń 2013**

Zalecenia z Pampeluny (Hiszpania, 2000)

ZALECENIA

**Dla utworzenia i funkcjonowania
Transgranicznych Rezerwatów Biosfery**

Ponieważ granice pomiędzy państwami są polityczne a nie ekologiczne, ekosystemy często występują wzdłuż granic państw i mogą podlegać różnym, a nawet sprzecznym/konfliktowym, metodom/praktykom zarządzania i użytkowania gruntów/terenów. Transgraniczne Rezerваты Biosfery (TRB) dostarczają narzędzi do wspólnego zarządzania. TRB jest oficjalnie uznany na szczereblu międzynarodowym i instytucji ONZ, z woli politycznej, do współpracy w zakresie ochrony i zrównoważonego użytkowania przez wspólne zarządzanie. Jest on również zobowiązaniem dwóch lub większej liczby państw do wspólnego stosowania Strategii Sewilskiej dla rezerwatów biosfery i ich celów. Odpowiada ona na rosnące uznanie zasadności do wprowadzania podejścia ekosystemowego, dla ochrony i zrównoważonego użytkowania różnorodności biologicznej.

Zalecenia przedstawione poniżej związane są z ustanowieniem TRB, środki, które mogą być podjęte zgodnie z zasadami MAB, a w szczególności są to cele szczegółowe strategii z Sewilli i zapewnienie, że TBR działa sprawnie. Należy jednak mieć na uwadze, że chociaż rezerwat biosfery wprowadza ogólne założenia dla działań podejmowanych w obszarach transgranicznych, rzeczywiste sytuacje będą się różnić bardzo z miejsca na miejsce, a umiejętność dostosowania się do panującej sytuacji jest konieczna, nawet bardziej niż w kontekście krajowym.

Proces prowadzący do oficjalnego wyznaczenia TBR może zawierać wiele form współpracy między istniejącymi obszarami po obu stronach granicy. Formy te stanowią podstawę do sformalizowania wniosku TBR i powinny być wspierane.

Procedura utworzenia TRB

Do tej pory, wszystkie istniejące TBR, zanim zostały powołane, jako TRB były wyznaczone w poszczególnych krajach, jako odrębne rezerваты biosfery. Jednak można sobie wyobrazić, że w przyszłości TBR mogą być ustanowione wspólnie przez zainteresowane kraje w jednym etapie. W obu przypadkach, ostatecznym celem powinno być, aby stały się one jednym rezerwatem biosfery.

W tych dwóch różnych scenariuszach, zaleca się podjęcie następujących procedur:

- **Utworzenie rezerwatów biosfery po obydwu stronach granicy;**
- lub, gdy TBR jest ustanowiony w jednym etapie, zdefiniowanie podziału na strefy, zgodnie z ogólnymi kryteriami wyznaczenia rezerwatów biosfery.
- Identyfikacja lokalnych i krajowych partnerów i powołanie grupy roboczej w celu określenia podstaw i zidentyfikowania kluczowych zagadnień dla współpracy.
- Podpisanie oficjalnej umowy między organami rządowymi w sprawie TBR.
- Powołanie poszczególnych części przez właściwe organy państwowe;
- lub, gdy TBR ustanawiany jest w jednym etapie, wspólną nominację dla całego obszaru przez zainteresowane organy państwowe.
- W obydwu scenariuszach, wskazanie głównych elementów planu współpracy w przyszłości.
- Oficjalna nominacja przez ICC MAB

Funkcjonowanie TRB

Pośród innych zalecanych do skuteczniejszego funkcjonowania TBR, priorytet należy nadać:

- Opracowaniu i przyjęciu planu podziału na strefy dla całego obszaru i wdrażanie (poprzez podział na strefy) ścisłej ochrony w strefie rdzennej, wyznaczenie granic stref buforowych i skoordynowanych celów dla stref przejściowych; oznacza to, że zainteresowane kraje mają wiedzę na temat charakterystyki każdej strefy, i że podejmują podobne środki kontroli/zarządzania dla każdej strefy.
- Kiedy zostanie przygotowany plan strefowania, należy wydać wspólną mapę z podziałem na strefy.
- Określenie wspólnych celów i działań, planu pracy, harmonogramu i wymaganego budżetu, powinno być procesem samonapędzającym się, na podstawie dostrzegalnych potrzeb lub wymagań w zakresie zarządzania. Niniejszy plan pracy powinien uwzględniać elementy określone w ramach celów szczegółowych strategii z Sewilli, jak opisano poniżej.
- Identyfikacja potencjalnych źródeł finansowania planu pracy i wspólnego lub jednoczesnego stosowania tych środków.
- Ustalenie sposobu komunikacji między osobami koordynującymi/kierownictwem w różnych częściach TBR, w tym poczty elektronicznej, jeśli istnieje taka możliwość.
- Wysiłki w kierunku zharmonizowania struktur zarządzania po obydwu stronach.

Mechanizm instytucjonalny

TRB nie może funkcjonować bez wspólnej struktury poświęconej jego koordynacji. Pomimo tego, że struktura ta może się znacznie różnić w poszczególnych TRB, można polecić zastosowanie następujących punktów:

- Struktura koordynująca jest przedstawicielem różnych urzędów i rad naukowych, jak również organów odpowiedzialnych za obszary chronione, przedstawicieli społeczności lokalnych, zainteresowanych grup, w tym młodzieży i sektora prywatnego.
- Sektor organizacji pozarządowych na obszarze proponowanego TRB jest również reprezentowany w strukturze.
- Struktura posiada stały sekretariat oraz budżet przeznaczony na jego funkcjonowanie.
- Osoba odpowiedzialna za współpracę wyznaczona jest po każdej stronie TRB.
- Ogólne i regularne spotkania struktury koordynującej są uzupełniane przez grupy tematyczne, na zasadzie *ad hoc*, w celu stworzenia platformy do dyskusji między zainteresowanymi stronami z krajów, których dotyczy postępowanie, w celu wspierania wymiany poglądów i wiedzy.
- Wspólne zespoły pracowników są powoływane w celu realizacji konkretnych działań.
- Stowarzyszenie powoływane w konkretnym celu (do promocji TRB).

Odpowiedź na główne cele Strategii Sewilskiej

Cel I: Rezerваты Biosfery w ochronie różnorodności biologicznej i kulturowej

W celu rozwijania zgodnej strategii na rzecz ochrony, można polecić następujące środki:

- Koordynowanie działań regulacyjnych w zakresie ochrony, w przypadku niezgodności, ich harmonizacja.
- Wspólna lub skoordynowana strategia dla zagrożonych i chronionych gatunków i ekosystemów, gatunków migrujących, a także w celu kontroli gatunków inwazyjnych.
- Wspólna lub skoordynowana strategia dla odnowienia i przywrócenia obszarów zdegradowanych.
- Skoordynowane działania przeciwko nielegalnej działalności, takiej jak kłusownictwo i nielegalne pozyskiwanie drewna.

Cel II: Wykorzystanie rezerwatów biosfery, jako modeli zarządzania terenem i podejścia do zrównoważonego rozwoju

Czynnik ludzki w RB i jego rola w promowaniu podejścia do zrównoważonego rozwoju, może prowadzić do różnych form współpracy, poczynając od wykorzystania zasobów naturalnych, a kończąc na ochronie dziedzictwa kulturowego. Spośród środków, które można zalecić dla TRB można wymienić:

- Koordynacja praktyk zarządzania, np. w leśnictwie, pozyskiwaniu drewna, regeneracji lasu, lub w zakresie kontroli zanieczyszczeń.
- Identyfikacja potencjalnych nieuczciwych inicjatyw i promowanie wariantów możliwych do osiągnięcia.
- Opracowanie i wspieranie wdrażania wspólnej polityki turystycznej.
- Promowanie współpracy wśród różnych grup interesariuszy mających wspólny interes.
- Promowanie uczestnictwa lokalnych społeczności, w tym lokalnych organizacji pozarządowych w TRB.
- Promocja wspólnych imprez kulturalnych oraz wspieranie współpracy dla zachowania dziedzictwa kulturowego i historycznego.
- Rozwijanie wspólnych strategii w oparciu o badania i monitoring.

Cell III: Służenie badaniom naukowym, monitoringowi środowiska, edukacji ekologicznej społeczeństwa i szkoleniu kadr.

Wspólne działania w zakresie badań i monitoringu powinny być prowadzone przez rady naukowe i planowane we wspólnych sesjach, czynności te mogą być wykonywane zgodnie z poniższymi wytycznymi:

- Zdefiniowanie i wdrożenie wspólnych programów badawczych.
- Opracowanie wspólnych formatów gromadzenia danych, wskaźników, monitorowania i metod oceny.
- Wymiana istniejących danych, włącznie z mapami i systemem informacji geograficznej, udostępnianie wyników badań.
- Wymiana informacji naukowych, poprzez organizowanie warsztatów, konferencji itp.
- Wymiana sprzętu.
- Wspólne publikacje wyników bieżących badań
- Opracowanie wspólnego systemu map i GIS.

Zalecić można wiele wspólnych działań w dziedzinie kształcenia i prowadzenia szkoleń np.:

- Organizowanie wspólnych szkoleń i spotkań technicznych dla kierowników i pracowników terenowych.
- Promowanie wymiany personelu
- Promocja w celu zrozumienia kultury sąsiadujących krajów.
- Organizowanie szkoleń językowych.
- Wymiany naukowców pomiędzy uniwersytetami, akademiami i instytutami badawczymi każdego z krajów.
- Wymiany pomiędzy szkołami.
- Uruchomienie programów szkoleniowych dla różnych grup interesariuszy.

Informowanie i świadomość społeczna są szczególnie istotne by rozwijać porozumienie i budować wsparcie w spełnianiu celów dla TRB przez różnych interesariuszy. Dlatego racjonalne uzasadnienie i cele TRB powinny być wyjaśniane różnym grupom docelowym (organom decyzyjnym, społecznościom lokalnym, odwiedzającym, szkołom, naukowcom, kierownictwu itp.). Pośród innych, zaleca się:

- Opracowanie wspólnej strategii PR, w celu podnoszenia świadomości i promowania TRB.
- Opracowanie materiałów informacyjnych, broszur, książek.
- Organizacja wystaw i wydarzeń kulturalnych na terenie TRB.
- Opracowanie logo dla TRB oraz wspólnego projektu dla publikowanych materiałów.
- Wdrażanie wspólnych projektów pokazowych.
- Utworzenie wspólnej strony internetowej.